

NUORTEN KASAUTUNEET UHRIKOKEMUKSET

**Yhdeksäsluokkalaisten uhrikokemusten kasautumisen yhteydet
yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin**

Krista Kuusela
Pro gradu -tutkielma
STOS3001
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2020

TIIVISTELMÄ

NUORTEN KASAUTUNEET UHRIKOKEMUKSET

Yhdeksäsluokkalaisten uhrikokemusten kasautumisen yhteydet yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin

Krista Kuusela
Sosiaalityö
Maisterintutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Ohjaajat: Heli Valokivi ja Sirpa Kannasoja
Kevät 2020
91 sivua

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaisena ilmiönä nuorten kasautuneet uhrikokemukset näyttäytyvät suomalaisessa kontekstissa sekä tarkastella sen yhteyksiä ekologista mallia mukaillen yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin. Nuorten kasautuneet uhrikokemukset on suomalaisessa tutkimuksessa vähälle huomiolle jäänyt aihe, jonka seuraukset ovat kuitenkin mittavat sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Nuorten suojeleminen erilaisilta uhrikokemuksilta linkittyy vahvasti sosiaalityön ytimeen sekä suoran asiakastyön että laajemman yhteiskunnallisen vaikuttamistyön kautta.

Tutkimuksen aineistona on käytetty vuoden 2013 Lapsiuhritutkimusta, jonka on tuottanut Oikeusministeriö, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Sisäministeriö sekä Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Osa-aineistoksi on poimittu kyselyyn vastanneet yhdeksäsluokkalaisten nuoret. Vastajista muodostettiin kaksi ryhmää: uhrikokemusten kasautumista kokeneet (n=496) ja ei kokeneet (n=4599). Uhrikokemusten kasautumisen rajaksi määrittyi kahdeksan uhrikokemusta. Aineistolla kyettiin kartoittamaan 23 erilaista uhrikokemusta sekä uhrikokemuksista koostuvat kuusi moduulia: rikokseksi luokiteltava väkivalta, vertaissuhteissa tapahtuva väkivalta, aikuisten nuoriin kohdistama väkivalta, perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistaminen, seksuaalinen väkivalta sekä internetissä tapahtuva häirintä. Uhrikokemusten kasautumista raportoineista nuorista 65 % oli kokenut uhrikokemuksia vähintään viidellä moduulilla.

Nuorten kasautuneille uhrikokemuksille muodostettiin logistisen regressioanalyysin avulla selitysmalli, jossa oli 16 tilastollisesti merkitsevää muuttujaa, selitysasteen ollessa 24,4 %. Yksilöön liittyvistä tekijöistä korostuivat psyykkisen ja fyysisen terveydentilan heikentyminen sekä sukupuoli. Läpi analyysin oli nähtävissä, että tytöille uhrikokemuksia kertyi poikia enemmän ja riski uhrikokemusten kasautumiselle oli tytöillä 1,6-kertainen. Tulos oli kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellinen ja sen voi nähdä linkittyvän naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyteen Suomessa. Lisäksi tuloksissa korostuivat heikentynyt hyvinvointi ja nuorten riskialtis vapaa-ajan vietto. Tutkimustulosten avulla kyettiin tuottamaan tietoa vähän tunnetusta, mutta merkittävästä ilmiöstä. Tietoa on mahdollista hyödyntää käytännön asiakastyössä sekä palveluja suunniteltaessa, kun tavoitteena on ennaltaehkäistä ja katkaista uhriksi joutumisen kierre.

Avainsanat: lapset, nuoret, väkivalta, uhrikokemukset, uhrikokemusten kasautuminen

KUVIOT JA TAULUKOT

KUVIO 1. Analyysimalli uhrikokemuksille altistavista riskitekijöistä.....	22
KUVIO 2. Analyysiin valitut muuttujat	44
KUVIO 3. Uhrikokemusten lukumäärät koko aineistossa	50
KUVIO 4. Uhrikokemusten jakautuminen sukupuolittain	52
TAULUKKO 1. Uhrikokemusten kasautumisen raja-arvon vertailu maittain.....	17
TAULUKKO 2. Vastaajien perustiedot	29
TAULUKKO 3. Rikokseksi luokiteltavia uhrikokemuksia kuvaavat muuttujat.....	32
TAULUKKO 4. Vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa kuvaavat muuttujat	33
TAULUKKO 5. Aikuisen nuoreen kohdistamaa väkivaltaa kuvaavat muuttujat	35
TAULUKKO 6. Perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistamista kuvaavat muuttujat.....	36
TAULUKKO 7. Seksuaalista väkivaltaa kuvaavat muuttujat	39
TAULUKKO 8. Internetissä tapahtuvaa häirintää kuvaavat muuttujat	40
TAULUKKO 9. Psykososiaalisia ongelmia kuvaavat summamuuttujat.....	42
TAULUKKO 10. Uhrikokemukset sukupuolen ja uhrikokemusten kasautumisen perusteella.....	53
TAULUKKO 11. Uhrikokemusten kasautuminen elämän eri osa-alueille.....	58
TAULUKKO 12. Yksilöön liittyvien tekijöiden yhteydet kasautuneisiin uhrikokemuksiin	59
TAULUKKO 13. Perheeseen liittyvien tekijöiden yhteydet uhrikokemusten kasautumiseen.....	61
TAULUKKO 14. Vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden yhteydet uhrikokemusten kasautumiseen.....	64
TAULUKKO 15. Logistisen regressioanalyysin mallit	68
TAULUKKO 16. Supistettu logistinen malli	70

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 KASAUTUNEET UHRIKOKEMUKSET ILMIÖNÄ	7
2.1 Väkivallasta uhrikokemuksiin	7
2.2 Kasautuneet uhrikokemukset käsitteenä	10
2.3 Lasten ja nuorten kasautuneiden uhrikokemusten tutkimus	12
2.4 Uhrikokemusten kasautumiselle altistavat tekijät.....	19
3 TUTKIMUSASETELMA	27
3.1 Tutkimuskysymykset	27
3.2 Muuttujat.....	28
3.3 Analyysi	44
3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	47
4 TUTKIMUSTULOKSET	50
4.1 Nuorten kasautuneet uhrikokemukset.....	50
4.2 Taustatekijöiden yhteydet nuorten kasautuneisiin uhrikokemuksiin.....	58
4.3 Nuorten uhrikokemusten kasautumista selittävät tekijät	67
5 LOPUKSI	76
5.1 Yhteenveto	76
5.2 Pohdinta	81
LÄHTEET	84

1 JOHDANTO

Suomalaiseen kulttuuriin liittyy vahva väkivallan perintö (Ronkainen 2008), jonka äärelle nykyinen yhteiskunta joutuu usein pysähtymään. Sosiaalityön voi nähdä keskeisenä toimijana tällä kentällä sekä tutkimuksessa että käytännön työssä. Suomi on toistuvasti ollut Euroopan Unionin tilastojen kärjessä väkivallan yleisyyteen liittyen (Rauhalampi 2019). Vähemmälle huomiolle on kuitenkin jäänyt lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan haitallisuudesta tiedetään periaatteessa paljon, sillä tutkimusta on tehty suhteellisen kattavasti erityisesti yksittäisten väkivallan muotojen haitallisuudesta sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Kuitenkin suomalaista tutkimuskenttää aiheeseen liittyen leimaa tietynlainen jäsentymättömyys, eikä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa tunnisteta kattavasti omana erityisenä ilmiönään (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007). Keskeistä ilmiön tunnistamisen kannalta on sen tavoittaminen, että lapset ja nuoret kokevat kaikkia samoja väkivallan muotoja kuin aikuiset, mutta sen lisäksi he kokevat myös senkaltaisia väkivallan muotoja, jotka eivät aikuisväestöstä kosketa (Ellonen, Kääriäinen, Salmi & Sariola 2008, 27; Finkelhor 2008c). Tällä tutkimuskentällä väkivallan määrittelyyn liittyykin huomattavaa epäjohtonmukaisuutta (Ellonen ym. 2007). Näin ollen kattavaa määritelmää lapsiin ja nuoriin kohdistuvalle väkivallalle on mahdotonta löytää ja tässä tutkimuksessa onkin päädytty käsittelemään aihetta uhrikokemusten käsitteen kautta. Tällöin vapaudutaan väkivallan teon tarkkarajaisen määrittelyn tarpeesta ja huomio kiinnittyy ennen kaikkea teon kokemuksellisuuteen ja haavoittavaan luonteeseen. Huomion arvoista on myös se, ettei sosiaalityön kentälle ole vakiintunut ymmärrystä ja näkemystä uhrinäkökulmasta (Honkatukia 2011, 12–15). Saman voi nähdä ilmenevän suomalaisessa yhteiskunnassa myös laajemmin, sillä uhriuteen liitetään usein negatiivisia mielikuvia, jotka kuitenkin voivat estää kohtaamasta uhreja tarvittavalla empatialla (Ronkainen 2008; Kotanen 2013, 21–22).

Uhritutkimus näyttäytyy erityisesti kansainvälisessä kirjallisuudessa vahvana eriytyneenä tieteenalana, joka on pyrkinyt tavoittamaan uhrien kokemuksia ilman, että niitä tarkastellaan teon kautta (Ronel ym. 2008). Näin ollen uhrius määrittyy omaksi ilmiökseen, jolla on tiettyjä ominaispiirteitä. Näistä keskeinen tutkimusaihe jo vuosikymmenien ajan on ollut uhrikokemusten kasautuminen (Sparks 1981). Uhrikokemukset lisäävät merkittävästi riskiä uusille uhrikokemuksille, ja näin ollen iso osa kaikista erilaisista uhrikokemuksista kasautuu

pienelle osalle väestöä (Ellingworth, Farrel & Pease 1995; Smolej 2013; Smolej 2014). Tämä havainto yhdistettiin lasten ja nuorten väkivallan erityispiirteisiin Yhdysvalloissa 2000-luvun alussa, kun käyttöön otettiin käsite *poly-victimization*. Käsitteen suora suomenos viittaa toistuvasti uhriksi joutumisen kokemukseen, mutta sisällöllisesti se on määritelty kuvaamaan nimenomaan lasten ja nuorten uhrikokemusten kasautumista. Sen avulla on haluttu kiinnittää huomiota paitsi lasten ja nuorten moninaisiin ja erityispiirteitä sisältäviin uhrikokemuksiin, mutta myös tutkia ilmiötä, jossa näitä uhrikokemuksia kasautuu osalle lapsista toistuvasti. Käsite linkittyy vahvasti havaintoon, jossa tietyn määrän jälkeen uhrikokemukset aiheuttavat merkittäviä traumaoireita. (Finkelhor, Ormrod & Turner 2007a.) Uhrikokemusten kasautuminen on liitetty myös moniin muihin haastaviin ja moninaisiin oireisiin, kuten päihteiden ongelmakäyttöön, itsetuhoisuuteen, post-traumaattiseen stressihäiriöön ja esimerkiksi nuorisorikollisuuteen (Ford, Elhai, Connor & Frueh 2010; Charak, Ford, Modrowski & Kerig 2019). Tämän lisäksi uhrikokemusten kasautuminen vaikuttaisi olevan osalle lapsista ja nuorista pysyväisluontoinen tila, jolloin uhrikokemusten kasautuminen on tulkittavissa elämäntilanteeksi, ei satunnaisiksi tapahtumiksi (Finkelhor, Ormrod & Turner 2007c; Ellonen & Salmi 2011). Käsitteen määrittelyn seurauksena aiheen tutkimus on levinnyt laajalti ympäri maailmaa ja sen voikin katsoa muodostavan oman vahvan tutkimuskenttensä. Kuitenkin suomalaista tutkimusta aiheesta on tehty hyvin vähän. Kasautuneita väkivaltakokemuksia on aiheena sivuttu muutamissa raporteissa, joissa on tarkasteltu yleisellä tasolla lasten ja nuorten kokemaa väkivaltaa ja rikollisuutta (Kivivuori & Savolainen 2002; Salmi 2008; Smolej 2014). Väkivallan ja uhrikokemusten kasautumista ovat tutkineet kansainvälisessä julkaisussaan Noora Ellonen ja Venla Salmi (2011). Suomenkielistä käsitteistöä ilmiölle ja sen tutkimiselle ei siis ole saatavilla, eikä sitä näin ollen voi myöskään olettaa tunnistettavan suomalaisessa palvelujärjestelmässä.

Aiheen tutkimuksen keskeisenä haasteena sekä Suomessa että kansainvälisesti on se, ettei lasten ja nuorten uhrikokemuksia tunnisteta ja ettei niistä ole saatavilla kattavasti tietoa. Tyypillisesti uhrikokemusten tutkimus ja tilastointi perustuu poliisin tai muiden viranomaisten tilastoihin, tai erityisiin uhreille suunnattuihin kyselyihin. Lasten ja nuorten kasautuneita uhrikokemuksia tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava eri tiedonkeruumenetelmien mahdolliset rajoitukset, sillä esimerkiksi suomalaisia poliisitilastoja tarkasteltaessa lasten uhrikokemukset ovat niistä vaikeimmin hahmotettavissa. Haastetta aiheuttaa erityisesti poliisin ei-systemaattiset kirjauskäytännöt, jolloin poliisin tilastoista on käytännössä mahdotonta saada selville kattavaa kuvaa edes niistä lapsista ja nuorista, joihin kohdistunut rikosepäily

on ilmoitettu poliisille. (Smolej 2014.) Toinen keskeinen ongelma liittyykin rikosepäilyjen ilmituloon poliisille, sillä etenkin lapsiin ja nuoriin kohdistuvia rikoksia pidetään yleisesti piilorikollisuutena, jolloin valtaosa tapahtumista jää kirjautumatta poliisin rekisteriin. Tähän vaikuttaa lasten ja nuorten riippuvaisen aseman lisäksi myös se, ettei osaa lasten keskinäisistä väkivallanteoista mielletä rikoksiksi. (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007; Finkelhor, Turner & Ormrod 2008; Humppi 2008; Honkatukia 2011, 27.) Myöskään muita viranomaisrekistereitä hyödyntämällä, kuten esimerkiksi sairaaloiden tai kunnallisen lastensuojelun tilastoinneilla ei pystytä muodostamaan valtakunnallisesti kattavaa kuvaa niistä kaikista uhrikokemuksista, joita lapset ja nuoret kohtaavat (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007). Erilaisten uhritutkimusten voikin nähdä mahdollistavan kattavamman käsityksen ilmiön laajuudesta, ja niitä pidetään luotettavimpana tietolähteenä tämän kaltaisen ilmiön tarkastelussa. Niiden avulla on esimerkiksi saatu selville, että lapsiin kohdistuu huomattavasti enemmän väkivaltaa kuin aikuisiin. Samankaltaisesta suhteesta on saatu viitteitä myös esimerkiksi Yhdysvaltojen vastaavista tilastoista. (Ellonen ym. 2008; Baum 2005.) Suomalainen *Lapsiuhritutkimus* kehitettiin vastaamaan näihin haasteisiin yhteistyössä muiden kansainvälisten kyselyjen kanssa (Ellonen ym. 2008). Tämän tutkimuksen kannalta keskeisin näistä on Yhdysvalloissa kehitetty *The Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ)*, jonka alkuperäinen tarkoitus on ollut kartoittaa mahdollisimman laajasti tietoa niistä kaikista erilaisista uhrikokemuksista, joita lapset ja nuoret kokevat. Kysely on myös kansainvälisen lasten ja nuorten kasautuneiden uhrikokemusten tutkimuksen keskiössä (Finkelhor, Ormrod, Turner & Hamby 2005). Suomalaisen Lapsiuhritutkimuksen viimeisin versio vuodelta 2013 toimiikin tämän tutkimuksen aineistona.

Tämän tutkimuksen avulla pyritään osaltaan täyttämään niitä tutkimuksellisia aukkoja, jotka liittyvät lasten ja nuorten uhrikokemusten kasautumista koskevaan tutkimukseen suomalaisessa kontekstissa. Tutkimuksen keskiössä ovat vuoden 2013 Lapsiuhritutkimukseen osallistuneet yhdeksäsluokkalaiset nuoret, jolloin tämä tutkimus keskittyy ensisijaisesti nuorten uhrikokemusten kasautumiseen. Tavoitteena on tarkastella kvantitatiivisia menetelmiä hyödyntäen nuorten kasautuneita uhrikokemuksia suomalaisessa kontekstissa. Tuloksia verrataan myös kansainvälisiin tuloksiin, jolloin on mahdollista löytää ilmiöön liittyviä kansallisia ominaispiirteitä. Tämän lisäksi selvitetään ekologista mallia hyödyntäen, minkälaisia yhteyksiä nuorten kasautuneilla uhrikokemuksilla on yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin. Tällä asetelmalla pyritään syventämään ymmärrystä nuorten kasautuneista uhrikokemuksista ilmiönä sekä kartoittamaan niitä tekijöitä, jotka

auttaisivat tunnistamaan nämä nuoret mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin tuoda tietoisuuteen niiden nuorten todellisuus, jota leimaavat toistuvat uhriksi joutumisen kokemukset. Tutkimuksen tavoitteet kytkeytyvät vahvasti nuorten parissa tehtävään käytännön työhön, mutta ovat myös tärkeä osa laajempaa yhteiskunnallista vaikuttamistyötä turvallisen kasvuympäristön takaamiseksi jokaiselle lapselle ja nuorelle.

2 KASAUTUNEET UHRIKOKEMUKSET ILMIÖNÄ

2.1 Väkivallasta uhrikokemuksiin

Suomalaisessa lasten ja nuorten uhrikokemuksia tarkastelevissa tutkimuksissa on systemaattisesti käytetty termiä väkivalta. Tällöin väkivalta terminä on käsitteellistetty hyvin laajassa merkityksessä, jolloin se kykenee ottamaan huomioon kaikki ne mahdolliset tapahtumat, jotka ovat lapsille ja nuorille jollain tavalla vahingollisia. (Ellonen ym. 2008, 25–30.) Väkivallan käsitteellistäminen onkin hyvin moninaista ja paikoin epäjohdonmukaista, ja etenkin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivaltatutkimuksen kenttä on suhteellisen jäsenymätöntä ja sekavaa (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007, 14; Finkelhor 2011). Tunnetuimmat väkivallan määrittelyt liittyvät teon luonteeseen tai niihin ihmissuhteisiin, joissa väkivalta tapahtuu. Yleisimmät jaot kattavat fyysisen, psyykkisen ja seksuaalisen väkivallan sekä perustarpeiden täyttymisen estämisen tai niiden laiminlyönnin. Näitä on sittemmin täydennetty esimerkiksi kemiallisen, taloudellisen ja uskonnollisen väkivallan määritelmillä. Tekotapaa voidaan myös käsitteellistää aktiivisen ja passiivisen kautta, jossa aktiivinen psyykinen väkivalta voi olla pelottelua ja haukkumista, ja passiivinen huomiotta jättämistä. Suhdeperustaisessa määrittelyssä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa on totuttu tarkastelemaan nimenomaan vanhemman tai muun läheisen aikuisen lapsen kohdistamana. Vastaavasti nuoriin kohdistuva väkivalta on saatettu niputtaa täysin omaksi ilmiökseen, jossa nuoret ovat sekä väkivallan uhreja että tekijöitä ja väkivalta liittyy tällöin vahvasti yleisen tilan ja järjestyksen häiriköintiin. Väkivallan määrittelyyn saatetaan hakea rajoja myös erilaisilta instituutioilta, kuten esimerkiksi lainsäädännöstä, jolloin teon vahingoittavuuden arviointi nousee keskiöön. Yleisesti voidaan todeta, että väkivallan määrittely liittyy aina käsitteen senhetkiseen käyttötarkoitukseen. (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007; Krug & Salomaa 2005.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemuksiin liittyvässä tutkimuksessa tunnistetuksi haasteeksi on kuitenkin muodostunut se, ettei mikään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa kuvaavista yksittäisistä termeistä pysty käsitteellistämään ja kuvaamaan ilmiön koko monimuotoisuutta ja sen erityispiirteitä (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007; Finkelhor 2011).

Yhteistä kaikelle väkivallan tutkimukselle sekä erilaisille väkivallan määrittelyä käyttäville instituutioille ja lainsäädännölle on kaikenlaisen väkivallan vakavien, moninaisten ja pitkäkestoisten haittojen sekä väkivallan haavoittavuuden tunnistaminen. Väkivallan tai rikoksen kohteena olleesta henkilöstä käytetäänkin yleisesti nimitystä uhri. Uhri-käsitteen tieteellinen lähtökohta on vahvasti rikollisuutta tutkivassa kriminologiassa tai siitä sittemmin 1960–1970-luvuilla eriytyneessä sosiaalitieteellisessä tieteenhaarassa, viktimologiassa tai toiselta nimeltään uhritutkimuksessa. Kriminologiassa tutkimuksen tavoitteena on tarkastella rikollisuutta yhteiskunnallisena ilmiönä ja keskeisenä käsitteenä on rikos, jolloin uhri määritellään ennen kaikkea rikoksen uhriksi (Laitinen & Aromaa 2005, 9–16). Viktimologian kiinnostuksen kohteena on taas ollut tarkastella ja määrittellä kokemusta ensisijaisesti uhrin näkökulmasta, jolloin uhrin rooli ei ole riippuvainen sosiaalisena konstruktiona muodostetusta asiasta, kuten laista, eikä näin ollen ole ulkoapäin määritelty (Ronel ym. 2008). Uhrius voidaan tällöin määrittellä vapaammin ja jopa ilman varsinaista rikosta (Strobel 2010). Tämän tavoitteena on ollut uhrien tarpeiden ja näkökulmien huomioimisen lisäksi pyrkiä vaikuttamaan myös poliittiseen päätöksentekoon sekä palvelujärjestelmien muotoutumiseen. (Kotanen 2013, 21–22). Uhri-termin voi nähdä lisäksi kiinnittävän erityistä huomiota uhriksi joutumisen kokemuksellisuuteen ja sen haavoittavaan luonteeseen, joka jää usein toissijaiseksi huomion kiinnittyessä itse tekoon (Honkatukia 2011, 12–15). Suomalaisessa kontekstissa uhri-termin käyttö on ollut kuitenkin rajattua. Tämän voi arvioida johtuvan osaltaan uhriuteen liittyvästä negatiivisesta vivahteesta, joka määrittää uhrin heikkona, kontrollin menettäneenä ja passiivisena objektina (Kotanen 2013, 21–22). Tämän seurauksena voidaan pitää sitä, että uhrien kokemuksiin ei kyetä suhtautumaan niiden ansaitsemalla ja tarvitsemalla suvaitsevudella ja empatialla. Pahimmassa tapauksessa kokemukset pyritään ohittamaan tai ne saattavat aiheuttaa kuulijassa kärsimättömyyttä (Ronkainen 2008).

Uhrikokemusten riippumattomuus teon määrittelystä yhdistettynä lasten ja nuorten kokeman väkivallan monimuotoisuuteen on tukenut sitä rajausta, että tässä tutkielmassa on päädytty käyttämään käsitettä *lasten ja nuorten uhrikokemukset* väkivaltakokemusten sijasta. Lisäksi tähän on vaikuttanut vahvasti yhdysvaltalaisen sosiologi David Finkelhorin ja hänen tutkimusryhmänsä muodostama vahva uhritutkimuksesta eriytynyt tutkimushaara, joka on perehtynyt erityisesti lasten koko kehityskaaren aikana tapahtuviin uhrikokemuksiin, niille altistaviin tekijöihin sekä niiden vaikutuksiin. Tutkimusten ja käsitteenmäärittelyn tavoitteena on ollut pyrkiä käsitteellistämään kokonaisvaltaisesti monimuotoista ilmiötä, sillä

näkemyks lasten erilaisten uhrikokemusten moninaisuudesta on ollut tutkimuskentällä jaettu huoli. Ilmiön moninaisuuden lisäksi aiheen tutkimus on ollut hyvin hajautunutta ja toisistaan eriytynyttä, mikä on osaltaan tukenut haastetta muodostaa kokonaisvaltaista käsitystä kaikista niistä väkivallan muodoista, jotka lapsia ja nuoria koskettavat. Keskeisenä tavoitteena on ollut myös lisätä tietoa uhrikokemusten moninaisuudesta myös lasten ja nuorten parissa työskentelevien tahojen keskuudessa, jotta riittävä tuki ja mahdollisimman varhainen puuttuminen olisi mahdollista. (Finkelhor 2008a, 21.)

Lasten ja nuorten uhrikokemuksiin liittyy tiettyjä erityispiirteitä, jotka on otettava huomioon uhrikokemuksia määriteltäessä. Lapset ja nuoret ovat alttiita kaikille samoille uhrikokemuksille kuin aikuiset, mutta lapsuuteen ja nuoruuteen liittyy myös selkeästi omia erityisiä uhrikokemuksia, jotka eivät lähtökohtaisesti aikuisväestöä kosketa joitakin poikkeuksia, kuten esimerkiksi vanhuksia tai vammaisia lukuun ottamatta. Tämä on seurausta erityisesti lasten riippuvaisesta asemasta sekä sosiaalisesta ja psykologisesta kehittymättömyydestä. Lisäksi jotkin aikuisille ja lapsille yhteiset uhrikokemukset ovat edellä mainituista syystä huomattavasti vahingollisempia lapsille. Lasten uhrikokemuksiin liittyy myös tietynlainen tunnustamattomuus ja kontekstuaalisuus, sillä esimerkiksi lasten väliset väkivallanteot etenkin nuorten lasten keskuudessa usein sivuutetaan sen kaltaisena tapahtumana, johon ei valitettavan usein suhtauduta riittävällä vakavuudella. Tätä perustellaan usein kulttuurisesti hyväksytyllä ajatuksella siitä, mikä on rangaistava teko. Tällä viitataan esimerkiksi siihen suhtautumistapaan, jossa lasten ja nuorten keskinäisiä väkivaltaisuuksia saatetaan pitää normatiivisena lapsen kasvuun kuuluvana tapahtumana. Toinen perustelu sivuuttamiselle saadaan usein laista, joka ei välttämättä määrittele tapahtumaa rikokseksi. Lakien sisältö kuitenkin vaihtelee ajasta ja paikasta riippuen ja nämä näkökulmat ovat myös toisiinsa sidoksissa. Kuitenkin näistä tekijöistä johtuen lasten ja nuorten kokemat moninaiset väkivallan muodot eivät useinkaan tule kaikessa laajuudessaan ilmi, ja lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta pidetäänkin usein piilorikollisuutena myös suomalaisessa kontekstissa. (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen 2007; Finkelhor 2008c; Finkelhor, Turner & Ormrod 2008.)

Finkelhor tarkastelee lasten erilaisia uhrikokemuksia kolmen aspektin kautta: 1) lapsi tai nuori uhrina perinteisissä, lain määrittelevissä rikoksissa, kuten raiskaus, ryöstö tai pahoinpitely; 2) lapsen tai nuoren hyvinvointia ja oikeuksia koskevien lakien ja asetusten vastainen toiminta, kuten kaltoinkohtelu ja hyväksikäyttö, perheväkivallan todistaminen tai

laajemmassa mittakaavassa esimerkiksi lapsityövoiman hyväksikäyttö; 3) teot, jotka olisivat rikoksia aikuisten kesken tapahtuvina, mutta jotka eivät lasten ja nuorten keskinäisinä tapahtumina ole rikoksen kriteerit täyttäviä tapahtumia. Finkelhor käyttää näistä lyhennettä ei-rikokset. Näiden rajojen sisälle mahtuu laaja kirjo erilaisia ja eritasoisia uhrikokemuksia, joiden tunnistaminen ja kategorisoiminen ei sellaisenaan ole yksinkertaista. Keskeiseksi esimerkiksi voidaan nostaa muun muassa rakenteelliset tekijät. Ne voivat sisältää esimerkiksi yleistyneen etnisen syrjinnän tai luokkaerot, joilla tiedetään olevan vahvasti negatiivisia vaikutuksia lapsen ja nuoren kehitykseen ja hyvinvointiin. Tällä jaottelulla halutaan kiinnittää osaltaan huomiota myös siihen, että lasten ja nuorten uhrikokemuksista puhuttaessa mieleen nousevat herkästi kaikista vakavimmat lapsiin kohdistuvat teot, vaikka ne ovat todellisuudessa kaikista harvinaisimpia. Näiden kaikkien aspektien huomioimista Finkelhor kuitenkin perustelee yhteisellä nimittävällä tekijällä, jonka hän määrittelee tekojen vahingollisuudeksi ja loukkaavuudeksi. (Finkelhor 2008b, 48; Finkelhor 2008c, 23–26.)

Näin laajaa ja joustavaa määritelmää voi toisaalta pitää ongelmallisena, sillä se saattaa jättää erityisesti tutkijan isojen kysymysten äärelle. Se kuitenkin pakottaa joustavasti pohtimaan niitä kaikkia mahdollisia erilaisia väkivallan muotoja, joita lasten ja nuorten elämä pitää sisällään. Samalla se vapauttaa tarkkarajaisista määrittelyistä, joista poikkeaminen saattaa asettaa sekä tutkijalle että tutkittavalle ilmiölle erinäisiä rajoituksia. Tämänkaltaisen määrittelyn avulla myös päästään siihen väkivallan vahingollisuuden ytimeen, josta sen tutkimisessa pohjimmiltaan on kyse. Osaltaan uhrikokemus termin käyttö pakottaa myös tämän tutkimuksen tekijän pohtimaan ja pysähtymään niiden kaikkien inhimillisen kärsimyksen hetkien äärelle sen sijaan, että kokemukset hukkuisivat massaan.

2.2 Kasautuneet uhrikokemukset käsitteenä

Kasautuneiden uhrikokemusten tutkimus on keskittynyt vahvasti Iso-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin, mistä syystä Suomessa ilmiölle ei ole vakiintunutta ja sisällöllisesti yhtenäisessä käytössä olevaa termistöä. Kuitenkin yksittäisissä yhteyksissä käytetään termejä *kasautuneet uhrikokemukset* tai *toistuvat uhrikokemukset* tai joitakin tarkentavia erittelyitä, kuten esimerkiksi *kasautuvat väkivaltarikokset* (Keinänen 2009; Smolej 2013). Näitä käsitteitä on käytetty myös ristiin väkivaltakokemusten kasautumisen kanssa (esim. Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014). Kansainvälisessä tutkimuksessa englannin kielessä

termejä on käytössä useita erilaisin sisällöllisin painotuksin, joista niiden suomalaisten vastinparien voi nähdä olevan peräisin. Käsitteiden sisällölliseen määrittelyyn on kiinnitetty erityistä huomiota ja eri tutkimushaarat ovat ottaneet käyttöön myös tarkkaan määriteltyjä ja tutkimusalakohtaisia termejä, mikä on johdonmukaistanut käsitteiden ja tutkimusaiheiden rajausta.

Kansainvälisessä kriminologian tutkimuksessa on yleisesti ja pitkään ollut käytössä englanninkielinen termi *repeat victimization*, jota on käytetty myös suomalaisen *toistuvat uhrikokemukset* käsitteen yhteydessä (Smolej 2014). Termillä viitataan ilmiöön, jossa kohde on toistuvasti rikoksen tai häiriön kohteena. Määritelmä on sellaisenaan hyvin laaja ja joustava, sillä se ei rajaa tekoa, teon kohdetta tai toistuvuuden luonnetta. Teon kohteeksi voidaan yhtä hyvin määritellä esine kuin ihminen, teoksi jokin yksittäinen rikosnimike tai jokin laajempi kokonaisuus, ja toistuvuutta voidaan tarkastella vain yhden rikoksen tai yhden henkilön kokeman, minkä tahansa rikoksen kautta. Tämän termin ensisijaisena tehtävänä on ollut auttaa tunnistamaan ja tutkimaan toistuvia rikoksia. (Farrel 2005.) Kun on haluttu kuvata nimenomaan henkilön toistuvia rikoksen uhriksi joutumisen kokemuksia, on käytetty tarkennettua termiä *repeat personal victimization* (Tseloni & Pease 2003). Vastaavasti termiä on sovellettu, kun on haluttu kuvata toistuvasti väkivaltarikosten uhriksi joutumista, jolloin termiä on tarkennettu edelleen ja käytössä on ollut *repeat violent victimization* (Scottish Government 2019). Samankaltainen ja osin päällekkäinen käsite on *chronic victimization*, joka pyrkii käsitteellistämään ilmiön, jossa uhri on toistuvasti saman rikoksen kohteena (Finkelhor, Ormrod ym. 2005). Uhritutkimuksen kentällä *repeat victimization* tai *re-victimization* termi on saanut kritiikkiä usein hyvin kapea-alaisesta näkökulmasta uhrikokemuksiin, sen yleensä keskittyessä vain yhden tyyppisen uhrikokemuksen tarkasteluun (Finkelhor ym. 2007c).

Suomalaiseen termiin *kasautuneet uhrikokemukset* suurin viittaus on useimmin viktimologiassa käytetty käsite *multiple victimization*, jonka tarkoituksena on vapaan suomennoksensa mukaisesti kuvata uhritutkimuksissa sitä havaittua tosiasiaa, että joillekin yksilöille uhrikokemuksia kertyy useampia kuin toisille (Sparks 1981). Tutkimuksellisessa käytössä termiä on käytetty myös nuorten erilaisten uhrikokemusten kasautumista tarkasteltaessa, jolloin määritelmäksi on muodostunut vähintään kahden (2) erilaisen uhrikokemuksen kokemista viimeisen vuoden aikana (Romano, Bell & Billette 2011). Käsitteen määritelmästä on kuitenkin esitetty näkemys, ettei se tekisi sisällöllisesti eroa sille, onko

kyseessä yhden tyyppinen kokemus useita kertoja, kuten esimerkiksi toistuva vanhemman lapsen kohdistama fyysinen väkivalta, vai tapahtuuko useita erilaisia uhrikokemuksia (Lussier, Wemmers & Cyr 2016). Käsitteestä *multiple victimization* onkin johdettu tarkennettu ja systemaattisemmin rajattu käsite *poly-victimization*, jonka tarkoituksena on ollut kiinnittää huomiota lapsille ja nuorille tyypillisiin, mutta aikuisväestöstä poikkeaviin uhrikokemuksiin, jolloin sitä voidaan tarkastella omana erillisenä ilmiönä. Keskeisenä tavoitteena tämän termin käyttöönotossa on ollut pyrkiä tavoittamaan myös erilaisten uhrikokemusten kasautumiseen liittyviä erityispiirteitä, joita ei olla pystytty aiemmin käytössä olleilla käsitteillä riittävällä tavalla tutkimaan. (Finkelhor, Ormrod ym. 2005; Finkelhor ym. 2007a.) Poly-victimization käsitteestä on päädytty tässä tutkielmassa käyttämään suomennosta *lasten ja nuorten kasautuneet uhrikokemukset* ja tutkimusaiheen tarkemman rajauksen myötä keskitytään nuorten kasautuneisiin uhrikokemuksiin.

2.3 Lasten ja nuorten kasautuneiden uhrikokemusten tutkimus

Tutkittaessa kasautuneita uhrikokemuksia lapsilla ja nuorilla keskiöön nousevat uhrikokemukset ja niiden kasautumisen määrittely. Tämän tutkielman luvussa 2.1 on käyty läpi yksittäisten väkivaltatekojen linkittyminen uhrikokemusten laajempaan käsitteeseen. Näin ollen tässä kappaleessa keskitytään määrittelemään kasautuneita uhrikokemuksia omana erillisenä ilmiönään ja siihen liittyviä, tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä määrittäviä tekijöitä. Lasten ja nuorten kasautuneiden uhrikokemusten tutkimus linkittyy vahvasti käsitteeseen *poly-victimization*, jonka avulla on muodostunut vahva ja kansainvälisesti tunnettu tutkimuskenttä. Käsitteen avulla on kyetty monipuolisesti yhdistelemään eri tieteenaloja, jotka keskeisesti liittyvät moninaisen ilmiön tutkimiseen ja sen käytännön sovellutuksiin. Termiä sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 2005 yhdysvaltalaisen sosiologi David Finkelhorin ja hänen tutkimusryhmänsä toimesta ja se on edelleen aktiivisessa käytössä ympäri maailmaa. Termin käyttöönoton ja siihen liittyvän tutkimuksen pyrkimyksenä on ollut ensisijaisesti tunnistaa ja tunnustaa lasten ja nuorten kokemia erilaisia uhrikokemuksia sekä lisätä ymmärrystä niiden kasautumiseen liittyvistä tekijöistä ja sen seurauksista. Ilmiön olemassaolon tunnistaminen linkittyy vahvasti siihen havaintoon, että kohtuullisen suurelle joukolle lapsia ja nuoria kasautuu selvästi enemmän erilaisia uhrikokemuksia kuin muille lapsille ja nuorille. Pitkittäistutkimuksissa on myös saatu vahvaa näyttöä siitä, että näillä lapsilla ja nuorilla uhrikokemusten kasautuminen on usein

luonteeltaan jatkuvaa, jolloin uhrikokemusten kasautuminen näyttää enemmän elämisen tilalta kuin joukolta yksittäisiä tapahtumia. (Finkelhor, Ormrod ym. 2005; Finkelhor ym. 2007a; Finkelhor ym. 2007c.)

Kasautuneiden uhrikokemusten määrittely omana erillisenä ilmiönään linkittyy vahvasti traumaoireiden vakavuuteen. Tutkimuksissa on saatu vahvoja näyttöjä siitä, että tietty määrä erilaisia uhrikokemuksia aiheuttaa vakavien traumaoireiden merkittävää lisääntymistä. Keskeinen ero havainnoissa on liittynyt myös siihen, että useamman tyyppinen yksittäinenkin uhrikokemus on vaikutuksiltaan traumaoireiden avulla mitattuna vakavampi, kuin esimerkiksi yhden tyyppinen uhrikokemus, vaikka se olisi luonteeltaan toistuvaa ja vakavaa. (Finkelhor, Ormrod ym. 2005; Finkelhor ym. 2007a; Finkelhor ym. 2007c.) Traumaoireita pidetään myös parhaana tunnistamiskeinona ilmiölle. Tätä on tukenut pitkittäistutkimuksissa tehty havainto, jossa uhrikokemusten kasautumisella oli merkittävä traumaoireita ennustava vaikutus, kun mahdolliset aiempien uhrikokemusten ja mielenterveyteen liittyvien tekijöiden vaikutus oli pystytty vakioimaan. Määrittelyssä on hyödynnetty laajassa käytössä olevaa lasten ja nuorten traumaoireiden mittaamiseen kehitettyä mittaria, *Trauma Symptom Checklist for Children (TSCC)*. Myös tutkimusaiheen myöhemmissä tutkimuksissa on pitäydytty tämän mittarin käytössä, jolloin käsitteen määrittelyä voidaan pitää yhdenmukaisena. Mittarin avulla kartoitetaan traumaoireiden toistuvuutta viimeisen kuukauden aikana ahdistuneisuuteen, masentuneisuuteen sekä aggressiivisuuteen liittyvillä väittämillä, joita mitataan asteikolla 0–4. (Finkelhor, Ormrod ym. 2005; Finkelhor, Ormrod & Turner 2007b; Finkelhor, Turner, Hamby & Ormrod 2011.)

Tutkimusaiheen vakiinnuttua tutkimus on lisääntynyt merkittävästi lapsuus- ja nuoruus-aikaiseen psyykkiseen oireiluun liittyen. Yleisimpinä tuloksina ovat kasautuneiden uhrikokemusten voimakkaat yhteydet traumaperäiseen ja kompleksiseen traumaperäiseen stressihäiriöön, masennukseen ja ahdistuneisuuteen, dissosiaatiohäiriöön ja itsetuhoisuuteen, päihteiden ongelmakäyttöön sekä rikollisuuteen (Ford ym. 2010; Grasso, Greene & Ford 2013; Charak ym. 2019; Suárez-Soto, Pereda & Guilera 2019). Uhrikokemusten kasautumisen on nähty vaikuttavan erityisen negatiivisesti lasten ja nuorten itsetuntoon ja -arvostukseen, jotka vaikuttavat oman arvon ja kyvykkyyden tunteisiin. Näillä tekijöillä nähdään olevan merkittävä rooli paitsi oireiden vakavuuden säätelyssä, mutta myös kykyyn vastaanottaa sosiaalista tukea (Turner, Shattuck, Finkelhor & Hamby 2017). Tämän lisäksi on tehty havaintoja uhrikokemusten kasautumisen yhteyksistä myös lasten ja nuorten

fyysiseen terveyteen, sen lisäen riskiä esimerkiksi sydämen rytmihäiriöille, astmalle ja allergioille (Feng, Hsieh, Hwa, Huang, Wei & Shen 2019). Vastaavasti lapsuuden ja nuoruuden aikaisten uhrikokemusten kasautumisen negatiivisia vaikutuksia aikuisten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen tunnetaan myös (Mitchell, Moschella, Hamby & Banyard 2020). Näin ollen lasten ja nuorten uhrikokemusten kasautumisella on sekä välittömiä että pitkäaikaisia vakavia seurauksia.

Traumaoireiden tunnistamisen avulla tutkimuksissa on kyetty määrittelemään, milloin uhrikokemusten katsotaan olevan kasautuneita. Tutkimuskentällä on selvästi havaittavissa käsitteen kehittymistä ja tarkentumista tutkimuksen lisääntyttyä. Nykyisellään käsitteen käytössä ja tutkimuksessa on erotettavissa kolme eri tutkimuksellista haaraa, joissa uhrikokemusten kasautumista tarkastellaan viimeisen vuoden aikana, koko elinaikana ja jossa uhrikokemusten kasautumista tarkastellaan lasten ja nuorten elinpiirien mukaan. Kun uhrikokemusten kasautumista on tarkasteltu eri aikajäniteillä, keskiössä on ollut määrittää se uhrikokemusten lukumäärä, jonka ylittyessä voidaan lasten ja nuorten arvioida kuuluvan siihen joukkoon, joille uhrikokemuksia kasautuu. Elinpiireihin perustuva uhrikokemusten kasautumisen tarkastelu on ollut näiden tutkimusten jatkotutkimusaiheena ja sen avulla on saatu muodostettua tarkempaa kuvaa siitä, miten uhrikokemukset jakautuvat niiden lasten ja nuorten elämän eri osa-alueilla ja kuinka uhrikokemusten erilainen jakautuminen mahdollisesti vaikuttaa hyvinvointiin sekä mahdolliseen uhriutumiseen myöhemmin elämässä.

Ensimmäisissä *poly-victimization* -käsitettä määrittelevissä tutkimuksissa on päädytty rajamaan lukumäärä vähintään neljään (4) erilaiseen uhrikokemukseen viimeisen vuoden aikana koettuna. Raja on määrittynyt otoksen uhrikokemusten lukumäärän keskiarvon ylittävän arvon perusteella. Tämän numeerisen raja-arvon käyttöä on puoltanut myös havainto traumaoireiden merkittävästä lisääntymisestä, kun uhrikokemuksia on kasaantunut vähintään neljä, verrattuna tätä vähemmän uhrikokemuksia kokeneisiin lapsiin ja nuoriin. Tutkimus on toteutettu yhdysvaltalaisella, koko alaikäistä väestöä edustavalla otoksella, johon on osallistunut yli 2000 lasta ja nuorta. Näistä lapsista ja nuorista 22 % määrittyi kasautuneiden uhrikokemusten joukkoon. Jatkotutkimuksissa uhrikokemusten kasautumiselle on muodostettu kaksi alaryhmää. Neljästä kuuteen (4–6) erilaista uhrikokemusta kokeneet kuuluvat ryhmään *low polyvictims*, joita oli 15 % vastanneista, ja yli seitsemän (7) erilaista uhrikokemusta kokeneet kuuluvat ryhmään *high poly-victims*, joita oli 7 % vastanneista. Tutkimuksissa on ollut nähtävissä merkittävä ero traumaoireiden

lisääntymisessä näiden kahden ryhmän välillä ja näin ollen rajaa on haluttu tarkentaa. Tutkimusasetelmissa on testattu myös uhrikokemusten vakavuuden vaikutuksia traumaoireisiin uhrikokemusten kasautumisen yhteydessä. Oletetusti vakavammilla uhrikokemuksilla, kuten esimerkiksi seksuaalisella hyväksikäytöllä, ei kuitenkaan ole ollut vaikutusta traumaoireiden vakavuuteen niillä lapsilla ja nuorilla, joilla uhrikokemuksia on kasautunut ja näin ollen kaikkia uhrikokemuksia on kohdeltu tutkimuksissa samanarvoisina. (Finkelhor, Ormrod ym. 2005; Finkelhor ym. 2007a.)

Erityisen haastavan kasautuneiden uhrikokemusten ilmiöstä tekee myös sen taipumus ylläpitää itseään. Myös kriminologian tutkimuskentältä tuttu havainto siitä, että uhrikokemukset altistavat uusille uhrikokemuksille toistui lapsia ja nuoria koskevassa pitkittäistutkimuksessa. Uhrikokemusten kasautumista kokeneilla lapsilla ja nuorilla seksuaaliseen väkivaltaan tai vanhemman lapseen tai nuoreen kohdistamaan kaltoinkohteluun liittyvät uhrikokemukset lisäsivät riskiä uusille uhrikokemuksille jopa seitsenkertaisesti, verrattuna niihin lapsiin ja nuoriin, joilla uhrikokemuksia ei ollut kasautunut. Nelinkertaisen riskin uusille uhrikokemuksille muodosti väkivallan todistaminen, joka sisältää esimerkiksi vanhempien välisen lähisuhdeväkivallan. Näin ollen erilaisten uhrikokemusten kasautuminen on merkittävä riskitekijä uusien uhrikokemusten kokemiselle. Pitkittäistutkimuksissa havaittiin, että niistä lapsista ja nuorista, joille oli kasautunut uhrikokemuksia viimeisen vuoden aikana vähintään neljä, jopa 46 % koki uhrikokemusten kasautumista myös seuraavana vuonna. Näin ollen uhrikokemusten kasautuminen näyttäytyy pikemminkin pysyväisluontoisena elämäntilanteena kuin toisistaan riippumattomina yksittäisinä tapahtumina. (Finkelhor ym. 2007c.)

Tutkimusten edetessä uhrikokemusten kasautumista on kiinnostuttu tarkastelemaan koko elämän aikaisina uhrikokemuksina viimeisen vuoden aikana tapahtuneiden sijasta. Viimeisen vuoden aikaisten tapahtumien tarkastelua on usein perusteltu sillä, että se todennäköisemmin mahdollistaa totuudenmukaisemman määrän erilaisista tapahtumista, ihmisen muistin ollessa epäluotettava tietolähde pidemmällä aikavälillä. Kuitenkin lasten ja nuorten elämään liittyvässä tutkimuksessa vain viimeisen vuoden tarkastelu voi olla keinotekoinen tutkimusasetelma. (Finkelhor, Ormrod & Turner 2009.) Tätä tutkimussuuntaa on tukenut myös psykiatrian tutkimuksissa tehty havainto siitä, että traumaoireet ja psykiatriset häiriöt saattavat kehittyä vasta pidemmällä aikavälillä, eivätkä välittömästi vuoden sisällä tapahtumasta. Erilaisilla tapahtumilla on ajan saatossa myös toisiaan

kumuloiva vaikutus suhteessa traumaoireiden ja erilaisten psykiatristen häiriöiden syntyyn (Cook, Spinazzola, Ford, Lanktree, Blaustein, Cloitre, DeRosa, Hubbard, Kagan, Liautaud, Mallah, Olafson, van der Kolk 2005; Kaplow & Widom 2007). Tätä näkemystä puoltaa myös koko elämän aikaisia uhrikokemuksia koskevissa tutkimuksissa tehty havainto siitä, että jotkin uhrikokemukset ovat tosiasiallisesti lasten ja nuorten kehitykselle haitallisempia, kun tätä mitataan traumaoireiden vakavuudella. Vanhemman lapsen tai nuoreen kohdistama kaltoinkohtelu on saanut jopa nelinkertaisen painotuksen arvon, ja seksuaalinen väkivalta vastaavasti kolminkertaisen. Vastaavia eroja ei uhrikokemusten välille saatu, kun tarkastelun ajanjaksona oli viimeisin vuosi. (Finkelhor, Ormrod & Turner 2009.)

Koko elämän aikaisien uhrikokemusten kasautumista tarkasteltaessa tutkimusasetelma kuitenkin vaatii erilaisen lähestymistavan uhrikokemusten kasautumisen rajan määrittelemiseksi. Keskeinen haaste numeerisen rajan määrittelyssä liittyy lasten ja nuorten ikään sekä elinpiiriin laajuuteen, jonka seurauksena nuorten riski kokea useampia erilaisia uhrikokemuksia on huomattavasti suurempi, kun taas nuoremmilla lapsilla kokemukset ovat luonnollisesti rajatummalla. Näin ollen yhteneväistä rajaa, joka sopisi kaikille ikäluokille, ei ole ollut mielekästä muodostaa. Tutkimuksissa on tämän vuoksi päädytty muodostamaan uhrikokemusten kasautumisen raja aineistolähtöisesti niin, että raja-arvo määrittyy ikäluokittain eniten uhrikokemuksia kokeneiden ylimmän 10 % perusteella. Tätä suhdetta voidaan pitää yleisenä rajana senkaltaisten ilmiöiden tarkastelussa, jotka eivät ole jakautuneet väestöön tasaisesti. Tätä raja-arvon muodostamisen tapaa on vahvistaneet myös tutkimustulokset sen vahvoista yhteyksistä traumaoireiden merkittävään lisääntymiseen. (Finkelhor, Ormrod & Turner 2009; Turner, Finkelhor & Ormrod 2010.)

Uhrikokemusten kasautumisen lukumäärällisen raja-arvon muodostamisen tapaan vaikuttaa lasten ja nuorten ikäryhmän lisäksi myös tietyt kansainväliset erot, jotka vaikuttavat myös uhrikokemusten mittaamisen tapaan. Maiden välillä on ollut eroja muun muassa lainsäädännöllisten ja kulttuuristen erojen vuoksi, sillä esimerkiksi kuritusväkivallan hyväksyminen vaihtelee ympäri maailman. Vastaavasti merkittäviä eroja voi syntyä myös esimerkiksi maan sen hetkisen poliittisen tilanteen perusteella. Näin ollen raja-arvot ovat hyvin maakohtaisia ja vertailua tehdessä on syytä ottaa erot huomioon. Se ei kuitenkaan vaikuta vertailun mielekkyyteen, sillä arvojen voi kuitenkin nähdä antavan suuntaa antavan vertailupohjan. Tätä puoltaa myös se, että suurin osa tutkimusaineistosta on kerätty käyttäen samaa kyselylomaketta tai jotakin muunnelmaa siitä. Ilmiön tutkimista varten on

Finkelhorin ja hänen tutkimusryhmänsä toimesta kehitetty oma kysely – *The Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ)*. Kysely on kehitetty erityisesti lasten ja nuorten uhrikokemusten kartoittamista varten suoraan lapsilta ja nuorilta itseltään, sillä vastaavaa ilmiötä kokonaisuudessaan kartoittavaa mittaria ei ollut aiemmin käytettävissä (Finkelhor, Hamby, Ormrod & Turner 2005). JVQ:n yksityiskohtia on kuvailtu tarkemmin tämän tutkielman luvussa 3.2. Taulukossa 1 on esitelty maittain nuorten uhrikokemusten kasautumisen raja-arvo, uhrikokemusten lukumäärän keskiarvo koko aineistossa, analyysissä mukana olleiden nuorten ikäryhmä ja suhteellinen osuus aineiston ikäluokasta sekä uhrikokemusten mittamisessa käytetty mittari.

TAULUKKO 1. Uhrikokemusten kasautumisen raja-arvon vertailu maittain

Maa	Raja-arvo	Keski-arvo	Ikäryhmä	Osuus aineistosta	Käytetty mittari	Lähde
Yhdysvallat	15+	4,9	15–18	10,2 %	JVQ, 34 kysymystä	Finkelhor, Ormrod & Turner 2009
Kanada, Quebec	9+	4,3	15–17	10,0 %	JVQ, 34 kysymystä	Cyr, Chamberland, Clément, Lessard, Wemmers, Collin-Vézina, Gané & Damant 2013
Iso-Britannia	13+	5,2	11–17	10,0 %	muokattu JVQ, 39 kysymystä	Radford, Corral, Bradley & Fisher 2013
Espanja	9+	4,2	15–17	7,6 %	muokattu JVQ, 36 kysymystä	Pereda, Guilera & Abad 2014

Uhrikokemusten kasautumisen raja-arvoissa on nähtävissä maiden välillä kohtuullisen suurta vaihtelua. Korkeimmat raja-arvot ovat muodostuneet Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa, huolimatta siitä, että Iso-Britanniassa ikäluokkaan kuuluu myös huomattavasti nuorempia lapsia kuin muiden maiden ikäryhmiin. Yhdysvalloissa raja-arvo 15–18-vuotiaille on 15, uhrikokemusten keskiarvon ollessa 4,9. Vastaavasti Iso-Britanniassa raja-arvo on 11–17-vuotiaille 13, kun keskiarvo on 5,2. Iso-Britannian korkeimmasta keskiar-

vosta on pääteltävissä, että nuorille kasaantuu siellä lukumäärällisesti enemmän uhrikokemuksia kuin muiden maiden nuorille. Kanadan Quebecin provinssin ja Espanjan raja-arvot olivat samansuuruiset, raja-arvon ollessa 9. Myös keskiarvot uhrikokemuksissa olivat samansuuntaiset Kanadan ollessa 4,3 ja Espanjan 4,2. Espanjan aineistossa 7,6 % vastaajista oli kokenut uhrikokemuksia yhdeksän tai enemmän ja näin ollen Espanjan luvut ovat vertailun matalimmat. Espanjan ja Iso-Britannian kyselyihin on tehty kansallisen lainsäädännön perusteella muutoksia sekä poistamalla että lisäämällä kysymyksiä esimerkiksi alaikäisen raiskaukseen ja vanhemman lapseen kohdistamaan kaltoinkohteluun liittyen. Huolimatta käytettyjen mittareiden eroista, vertailua maiden välillä voi kuitenkin pitää mielekkäänä ja informatiivisena. Kansainväliset vaihtelut uhrikokemusten kasautumisen raja-arvoissa myös osaltaan korostavat kansallisen tutkimuksen tärkeyttä aiheesta. Tällöin saadaan mahdollisimman kattavasti tietoa niistä lapsista ja nuorista, jotka ovat kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa.

Käsitteen määrittelyyn liittyvän tutkimuksen vahvistuttua tutkimuskohteet ovat laajentuneet huomattavasti kullekin tieteenalalle ominaisen kiinnostuksen kohteen mukaisesti. Viimeisimmät tutkimukset ilmiön ominaispiirteisiin liittyen ovat kuitenkin merkityksellisiä, kun ilmiötä halutaan ymmärtää kokonaisvaltaisesti. Näiden tutkimusten merkittävimpiä havaintoja ovat olleet uhrikokemusten kasautumiseen liittyvät ominaisuudet ja niiden vahingollisuuteen liittyvät tekijät. Tutkimustulosten mukaan niillä lapsilla ja nuorilla, joilla uhrikokemuksia on kasautunut, ne ovat hyvin usein jakautuneet useille elinpiireille sen sijaan, että ne keskittyisivät elämän tietyille osa-alueille. Osa-alueita voidaan tarkastella elinpiirin, kuten esimerkiksi kotiin, kouluun ja yhteisöön liittyviksi tai teon tyyppin mukaan, esimerkiksi vertaissuhteissa tai vanhemman ja lapsen välisissä suhteissa koettuna. Yhteistä näille eri tarkastelutavoille on se tutkimustulos, että kaikkein laajimmin elämään levinneet uhrikokemukset ovat kehitykselle kaikista vahingollisimpia. Jolloin suurin osa niistä lapsista ja nuorista, joille uhrikokemuksia kasautuu, elävät senkaltaisissa elinympäristöissä, joissa turvalliset olosuhteet vaikuttaisivat olevan hyvin harvassa. (Finkelhor ym. 2011; Cyr ym. 2013; Pereda ym 2014; Turner, Shattuck, Finkelhor & Hamby 2016.) Näin ollen tämä osa-alue on erityisen merkityksellistä ottaa huomioon tutkittaessa tämänkaltaista ilmiötä ja onkin tämän tutkielman keskiössä yhdessä koko elämän aikana kasautuneiden uhrikokemusten määrittelyn kanssa.

2.4 Uhrikokemusten kasautumiselle altistavat tekijät

Uhrikokemusten linkittyessä vahvasti väkivaltakokemuksiin, on syytä tarkastella altistavia tekijöitä näistä kahdesta näkökulmasta käsin. On tarkastelun keskiössä sitten uhrikokemukset tai väkivaltakokemukset, näihin molempiin liittyy käsitys siitä, että altistavat tekijät ovat usein hyvin moniulotteisten tekijöiden summa, jotka ovat vahvasti vuorovaikutuksessa keskenään. Tässä luvussa pyritään hahmottamaan näitä teoreettisia viitekehyksiä tarkastelemalla ensin yleisesti käytössä olevaa hahmotustapaa väkivallalle altistavista tekijöistä Bronfenbrennerin (1979) ekologisen mallin kautta. Tämä toimii samalla tämän teorialuvun asetelmallisena kehyksenä, johon muita teorioita peilataan. Uhrikokemusten ollessa tämän tutkimuksen keskiössä, tarkastelussa ovat myös kriminologian ja viktimologian teoreettiset jäsennykset uhrikokemuksille altistavista tekijöistä ja niiden sovellutukset erityisesti lasten ja nuorten uhrikokemusten tutkimuskentällä. Näihin teoreettisiin jäsennyksiin liittyy vahvemmin yksittäisten riskitekijöiden tarkkarajaisempi määrittely. Viimeisimpänä esitellään tutkimustuloksia uhrikokemusten kasautumiselle altistavista tekijöistä, joissa erilaisten riskitekijöiden keskinäiset vaikutukset ovat selvästi havaittavissa.

Alkuperältään ekologinen malli on ollut pyrkimys hahmottaa yksilön kehityksen moniulotteisuutta, mutta Bronfenbrennerin (1979) varhaisinta ekologisen mallin sovellutusta on käytetty laajasti myös väkivaltatutkimuksessa. Sen ehdottomia etuja tässä kontekstissa on ollut sen mahdollisuus konkretisoida väkivallan moniulotteisuus ja näin ollen sen avulla on pystytty hahmottamaan sekä väkivaltaisten tekojen ja väkivallalle altistavien tekijöiden taustatekijöitä. (Krug & Salomaa 2005; Hurme 2014). Ekologisen mallin sovellusta tässä tutkielmassa puoltaa myös sen käyttö lasten ja nuorten kasautuneiden uhrikokemusten tutkimuksessa (esim. Ellonen & Salmi 2011; Kennedy 2008). Alkuperäinen ekologisen mallin käyttötarkoitus on ollut tutkia ensisijaisesti lasten kehitystä.

Ekologisen mallin keskeinen ajatus on, että yksilöt ovat aina yhteydessä ympäristöönsä ja näin ollen yksilön kehitystä tapahtuu eri ympäristöjen vuorovaikutuksen seurauksena. Näitä ympäristön eri tasoja kuvaavat erilaiset systeemit, joita ovat mikrosysteemi, mesosysteemi, eksosysteemi ja makrosysteemi. Mikrosysteemi kuvastaa yksilön välitöntä toimintaympäristöä, jossa tapahtuu suoraa vuorovaikutusta yksilöiden välillä. Mesosysteemin avulla jäsennetään ympäristöä, joka koostuu mikrosysteemien välisestä vuorovaikutuksesta, esimerkiksi koulun ja lasten vanhempien välillä. Eksosysteemi

vastaavasti koostuu erilaisista mesosysteemeistä. Eksosysteemi on kuitenkin jo selvästi etäämmällä yksilöstä, jolloin se sisältää myös sellaisia mesosysteemejä, jotka eivät suoraan on yhteydessä yksilöön, mutta joilla kuitenkin on vaikutusta tämän elämään. Lasten kohdalla usein käytetty esimerkki on vanhempien työpaikka. Makrosysteemi vastaavasti koostuu kaikista edellä mainituista sekä yksilön uskomuksiin ja arvoihin vaikuttavista tekijöistä, kuten esimerkiksi kulttuurista tai yhteiskunnallisista arvoista. (Bronfenbrenner 1979; Kennedy 2008, Ellonen & Salmi 2011; Hurme 2014.) Ekologinen malli kiteytyy ajatukseen systeemien keskinäisestä vuorovaikutuksesta, jolloin tapahtuma jonkin systeemin alueella vaikuttaa toisen systeemin toimintaan. Tätä konkretisoi esimerkiksi tutkimustulokset, joissa lapsen kaltoinkohtelu ja heikko vanhemmuus muodostavat negatiivisen ilmapiirin kotona, mikä taas vastaavasti lisää lapsen alttiutta osallistua rikolliseen toimintaan ja näin ollen lisää riskiä myös joutua kodin ulkopuolisen väkivallan kohteeksi. (Bronfenbrenner 1979; Salzinger, Ng-Mak, Feldman, Kam & Rosario. 2006; Kennedy 2008.)

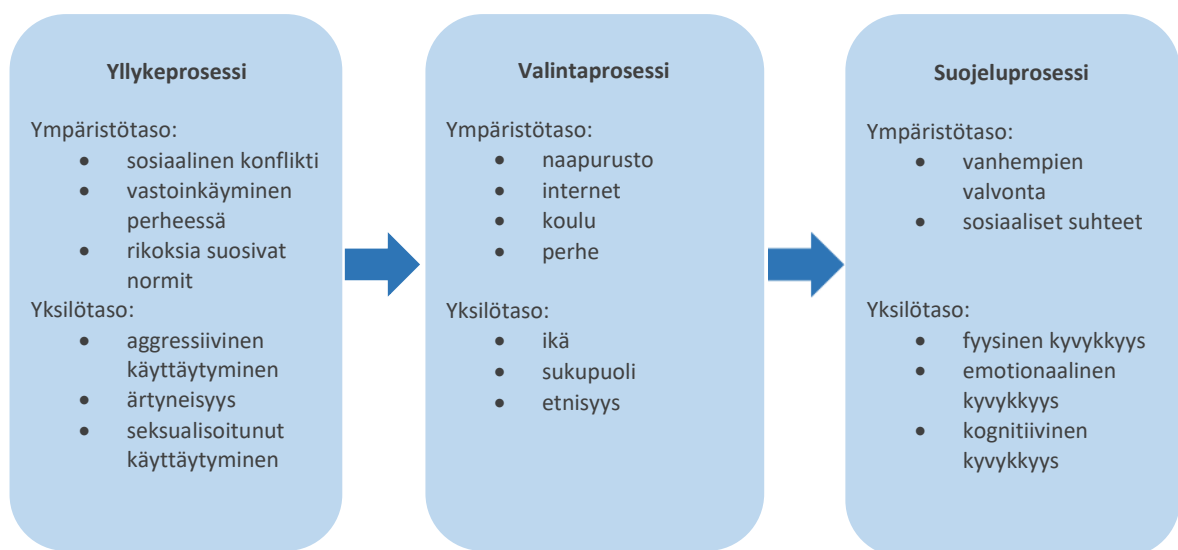
Mallia on sovellettu väkivaltatutkimukseen myös aiheen tutkimukseen tarkemmin fokuoituna. Systeemejä on tällöin tarkasteltu yksilön, ihmissuhdeverkostojen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Tämänkaltainen jako ohjaa tarkastelua selvemmin juuri niihin tekijöihin, jotka lisäävät alttiutta väkivallan uhriksi joutumiselle tai väkivallan tekemiselle. Yksilötasolla tarkasteluun voivat nousta esimerkiksi biologia ja kokemushistoria, jotka vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen. Sosiaalisten suhteiden tai yhteisöjen tarkastelussa vastaavasti tarkastellaan senkaltaisia suhteita ja yhteyksiä yksilön arjessa, jotka lisäävät riskiä väkivallalle. Näitä voivat olla esimerkiksi parisuhde tai asuinympäristö. Yhteiskunnallisen tason tarkastelu taas pyrkii hahmottamaan erityisesti väkivaltaa hyväksyvät tai ylläpitävät kulttuuriset ja asenteelliset tekijät, kuten esimerkiksi rasismi tai eriarvoisuus. (Krug & Salomaa 2005, 31–34). Tämänkaltainen hahmotustapa on hyvin lähellä kriminologian ja viktimologian tutkimuskenttien jäsenystä uhrikokemuksille altistumisesta.

Keskeisimpinä viktimologian, eli uhritutkimuksen teorioina voidaan pitää *rutiiniaktiviteettimallia* sekä *elämäntyylihallia*. Viktimologiassa on sovellettu vahvasti kriminologian teoreettisia näkemyksiä uhriksi joutumisen selittävästä tekijöistä. Kriminologian keskittyessä ensisijaisesti rikosten tutkimukseen ja viktimologian uhrien tutkimukseen laajemmin, ne ovat jossakin määrin tulkittavissa saman asian eri puoliksi. Tällöin

kriminologian kentällä käytettävä termi ”rikos” voidaan ajatella laajasti, lakiin sitoutumattomana ja henkilöön kohdistuvana väärintekona. *Rutiiniaktiviteettimallissa* kiinnostuksen kohteena on rikoksen tapahtumatilanne. Mallin mukaan suurin osa rikoksista edellyttää tapahtuakseen kolmea tekijää: 1) todennäköisen rikosentekijän, 2) sopivan uhrin sekä 3) riittävän valvonnan puuttumisen. Jokaisen tekijän merkitys rikoksen estämiselle on keskeinen, sillä minkä tahansa puuttuessa, rikos jää todennäköisesti tapahtumatta. Kuitenkin valvonnalle on annettu mallissa erityisen vahva painoarvo, sillä mikäli sopivien uhrien määrä lisääntyy valvonnan puuttuessa, rikosten määrä todennäköisesti lisääntyy, vaikka rikosentekijän motivaatio pysyisi samana. Malli perustuu ajatukseen siitä, että ihmiset toimivat tietyn rytmin ja säännöllisyyden mukaan eri ympäristöissä, kuten kotona, töissä tai muissa kodin ulkopuolisissa tiloissa. Kotona tapahtuvat aktiviteetit ovat mallin mukaan sellaisia, jotka suojaavat rikoksilta, sillä tarkastelun kohteena olevat rikokset ovat kodin ulkopuolella tapahtuvia. (Cohen & Felson 1979; Heiskanen 2002; Finkelhor 2008b.) Alkuperäinen *elämäntyyli* malli soveltaa osin *rutiiniaktiviteettimallista* tuttua ajatusta siitä, että erilaisiin elämäntyyliin liittyy riskejä joutua rikoksen kohteeksi. (Hindelang, Gottfredson & Garofalo 1978, viitattu lähteessä Heiskanen 2002, 100–106). Näiden mallien konkreettisenä esimerkkinä voidaan pitää nuorten riskialtista käyttäytymistä, jossa kaveriporukoissa vietetään aikaa myöhään kaupungilla, aikuisten valvonta on vähäistä ja nuoret saattavat olla päihtyneinä. Kummankin mallin tosiasiallista selitysvoimaa rikoksen uhriksi joutumisessa on kuitenkin kritisoitu, erityisesti henkilöön kohdistuvissa rikoksissa (Heiskanen 2002). Riskikäyttäytyminen näyttää tästä huolimatta tekijänä, joka on otettava huomioon tarkasteltaessa uhrikokemuksille altistumista, vaikka riskialtis käyttäytyminen voidaan tulkita myös uhrikokemusten kasautumisen seuraukseksi (Finkelhor 2008a, 7–8; Finkelhor 2008b, 53–54).

Kriminologian ja viktinologian teorioiden soveltamiseen lapsia ja nuoria koskevassa tutkimuksessa liittyvä haaste kiteytyy kuitenkin niiden ensisijaiseen tarkoitukseen tarkastella aikuisväestöä sekä kodin ulkopuolella tapahtuvia rikoksia, jolloin nämä lähestymistavat eivät pysty kattavasti tarkastelemaan kaikkia niitä tekijöitä, jotka aiheuttavat nimenomaan lapselle ja nuorille riskin joutua uhriksi. Finkelhor (2008b) on tämän vuoksi muodostanut kokonaisvaltaisemman analyysimallin, jonka tavoitteena on kartoittaa mahdollisimman kattavasti kaikkia niitä tekijöitä, jotka voivat lisätä erityisesti lasten ja nuorten riskiä altistua uhrikokemuksille. Malli hyödyntää edellä kuvattujen teorioiden yhteisiä ja keskeisiä piirteitä, mutta tarkastelee niitä huomattavasti laajemmin. Mallissa on kolme peräkkäistä ja

toisiinsa liittyvää prosessivaihetta. *Yllykeprosessi* kuvaa niitä tekijöitä, jotka lisäävät todennäköisyyttä muodostaa yllyke tai motiivi rikokselle. *Valintaprosessiin* liittyvät ne tekijät, jotka vaikuttavat tietyn uhrin valintaan kaikista muista mahdollisista uhreista. *Suojeluprosessissa* taas kuvataan niitä tekijöitä, jotka heikentyessään pienentävät uhrin mahdollisuudet välttää, vastustaa tai paeta uhrikokemuksia. Lisäksi nämä luokat uudelleen jaetaan kahteen alakategoriaan. *Ympäristötaso* kuvaa edellä kuvattujen prosessien tekijöitä, jotka liittyvän ensisijaisesti uhrin ympäristöön, joissa tämä elää ja vaikuttaa. *Uhritaso* taas kuvaa ensisijaisesti uhriin ja tämän kykyihin liittyviä tekijöitä. (Finkelhor 2008b.) Malli on esitelty kuviossa 1.

KUVIO 1. Analyysimalli uhrikokemuksille altistavista riskitekijöistä (mukaihen Finkelhor 2008b, 62)

Yllykeprosessin ympäristötasolla kuvataan lapsen elinpiirissä tapahtuvia rikokseen yllyttäviä tai motivoivia tekijöitä, kuten esimerkiksi erilaiset konfliktit ja vastoinkäymiset tai rikoksia suosivat normit. Uhriin liittyviä yllyketekijöitä voivat olla esimerkiksi pienen lapsen ärtyneisyys, kiusatun lapsen aggressiivinen ja provokatiivinen käytös kiusaamistilanteissa tai senkaltainen seksuaalisoitunut käytös, jossa lapsi tai nuori esimerkiksi itse tekee aloitteen aikuiselle. Yllykeprosessia seuraa valintaprosessi, jonka ympäristötaso kuvaa sellaisia tekijöitä, jotka voivat sellaisenaan altistaa rikoksen tapahtumiselle. Tällaisia esimerkkejä voivat olla levoton asuinalue, koulu tai joissakin tapauksissa lapsen perhe. Yksilötasolla on vastaavasti kuvattu sellaisia tekijöitä, jotka ovat tietyn rikoksentekijän mieltymyksen kohteena. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa tekijällä on usein jokin preferenssi sukupuolesta ja iästä. Mikäli tietty lapsi on itse osallisena yllykeprosessissa

oman käyttäytymisensä seurauksena, valintaprosessia ja yllykeprosessi ovat yhtäaikaiset ja näin ollen varsinaista erillistä valintaprosessia ei tapahdu. Suojeluprosessin ympäristötasolla esimerkiksi sosiaalinen eristyneisyys tai heikentynyt vanhempien valvonta, tai yksilötasolla lapsen fyysiset vammat, tunnevaje tai tiedon puute saattavat altistaa lasta riskitilanteille tai estää tätä puolustautumasta tai tunnistamasta vaaraa. (Finkelhor 2008b.)

Malli on ensisijaisesti tarkoitettu monimutkaisen ja -ulotteisen prosessin käsitteelliseen hahmottamiseen, sillä sen tutkimuksellinen testaaminen on haastavaa. Sen voi kuitenkin nähdä olevan erityisen hyödyllinen, kun halutaan tarkastella niitä kaikkia tekijöitä, jotka voivat altistaa lapsia ja nuoria uhrikokemuksille. Tätä kautta mahdollistuu myös monimutkaisen prosessin hahmottaminen ja mahdollisuus keskittyä sen johonkin tiettyyn vaiheeseen, kun pyritään ehkäisemään lasten uhrikokemuksia. (Finkelhor 2008b.) Tämänkaltaista ajattelua hyödynnetään myös Suomessa esimerkiksi keskusteluissa lasten turvataitojen opettamisen merkityksestä, kun halutaan ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvia rikoksia (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2019). Edellä kuvattujen teorioiden ja mallien parhaimpana sovelluksena voikin pitää hyvin monitahoisen ja vaikeasti hahmotettavaa tapahtumaketjun käsitteellistämistä. Suorien syy-seuraussuhde tasoisten johtopäätösten tekemisessä on kuitenkin sovellettava tiettyä varovaisuutta. Useilla malleissa kuvatuilla, vahvoillakin tilastollisilla yhteyksillä, ilmiöön liitetyillä yksittäisillä tekijöillä voi olla taustallaan edelleen useita erilaisia selitysmalleja, eikä näin ollen korrelaatio-suhteista voi suoraan tehdä päätelmiä kausaliteetista.

Tämän tutkielman kannalta keskeisiä havaintoja uhrikokemuksiin liittyen ovat niiden itseään toisintava luonne. Kriminologian ja viktinologian tutkimuskentällä onkin tehty toistuvia ja tieteellisesti vahvoja havaintoja siitä, että uhrikokemukset kasautuvat pienelle osalle joukkoa ja että erityisesti väkivaltarikoksen uhriksi joutuminen lisää merkittävästi riskiä joutua väkivallan uhriksi uudelleen (Ellingworth ym. 1995; Smolej 2013; Smolej 2014). Myös lasten ja nuorten uhrikokemuksia tutkivassa pitkittäistutkimuksessa on pystytty havaitsemaan aiemman uhrikokemuksen aiheuttavan jopa seitsemänkertaisen riskin uudelle uhrikokemukselle seuraavana vuonna, vaikka kyseessä olisi vain yhdenlainen uhrikokemus (Finkelhor ym. 2007c). Nämä havainnot liittyvät keskeisesti uhrikokemusten kasautumiseen, jota on syytä tarkastella ja tutkia myös omana ilmiönään. Näin ollen myös sille altistaviin tekijöihin liittyy oletetusti senkaltaisia piirteitä, jotka erottuvat yksittäisille uhrikokemuksille altistavista tekijöistä. Finkelhor tutkimusryhmineen (2009) pystyivät

pitkittäistutkimuksessa eristämään neljä ”polkua”, jotka altistavat uhrikokemusten kasautumiselle. Näitä ovat: 1) eläminen riskialttiissa ympäristössä, jossa esimerkiksi asuinalueella tai koulussa esiintyy väkivaltaa; 2) eläminen vaarallisessa perheessä, jossa väkivalta ja riidat ovat yleisiä; 3) kaoottinen ja moniongelmainen perheympäristö, jossa on esimerkiksi ongelmia talouden, työttömyyden tai päihteiden kanssa; sekä 4) lapsen tai nuoren omat emotionaaliset pulmat, jotka lisäävät riskikäyttäytymistä, vihamiehisyyttä ja heikentävät kykyä suojella itseään. (Finkelhor ym. 2009; Finkelhor ym. 2011.)

Nuoremmilla, alle 10-vuotiailla lapsilla tilastollisesti merkitsevä yhteys oli ainoastaan lapsen emotionaalisiin pulmiin, kun taas sitä vanhemmilla lapsilla ja nuorilla muut kolme riskitekijää näyttäytyivät tilastollisesti merkitsevinä ja emotionaaliset pulmat taas eivät. Tämän arvioitiin olevan seurausta siitä, että emotionaalisista pulmista kärsivät nuoret lapset valikoituvat uhriksi jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja kokevat uhrikokemusten kasautumista tämän seurauksena useita vuosia, minkä vuoksi emotionaaliset pulmat eivät näyttäyty tilastollisesti merkitseväenä tekijänä enää myöhemmällä iällä. Vastaavasti ympäristöön liittyvät tekijät nousevat merkittävämmäksi tekijäksi vanhemmilla lapsilla ja nuorilla, minkä vuoksi tilastollisessa analyysissä niiden vaikutukset eivät ole merkittäviä nuoremmilla lapsilla. Tutkimuksen tuloksista oli havaittavissa, että tutkimusjakson aikana kasautuneita uhrikokemuksia kokeneiksi määrittävillä lapsilla ja nuorilla oli riskitekijöitä vähintään yhdellä näistä alueista. Jokainen näistä poluista näyttäytyi itsenäisenä niin, että niiden taustalla voidaan olettaa olevan toisistaan erillisiä mekanismeja, jotka altistavat uhrikokemusten kasautumiselle. Merkittävää on kuitenkin näiden yksittäisten polkujen taipumus lisätä riskiä myös toinen toisilleen ja näin ollen ne luovat myös kumuloituvan riskin uhrikokemusten kasautumiselle. Huomionarvoista oli kuitenkin se havainto, että kolmannes tutkimukseen osallistuneista kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista lapsista ja nuorista ei ollut raportoinnut merkitseviä tuloksia missään näistä alueista. Tämän seurauksena oli tehty johtopäätöksiä siitä, että on olemassa myös senkaltaisia riskitekijöitä, joita tämän tutkimuksen avulla ei olla saatu esille. Tutkimuksessa käytettyjä mittareita ei myöskään ollut suunniteltu tämän kaltaiseen asetelmaan, joten sen tuloksista on mielekästä tehdä ainoastaan käsitteellisiä johtopäätöksiä, jotka auttavat hahmottamaan monimutkaisia prosesseja. (Finkelhor ym. 2009; Finkelhor ym. 2011.)

Aiemmat tutkimustulokset kuitenkin puoltavat saatuja tuloksia ja tarkentavat tulosten taustalla mahdollisesti vaikuttavia mekanismeja. Sen lisäksi, että vaarallisessa ympäristössä

asuminen itsessään lisää riskiä erilaisille uhrikokemuksille, se saattaa myös asettaa perheille paineita ylläpitää tiukkaa kontrollia lasten ja nuorten turvaamiseksi ja näin ollen ilmetä esimerkiksi vanhemman pakottavana käyttäytymisenä lasta kohtaan. Myös sosiaalinen tuki voi tämänkaltaisessa ympäristössä olla vähäistä (Coulton, Korbin & Su 1999; Finkelhor ym. 2009). Erityisen paljon tutkittu aihe on perheessä koetun väkivallan ja kaltoinkohtelun altistavat vaikutukset perheen ulkopuoliseen väkivaltaan, jonka nähdään olevan ensisijaisesti yksilön emotionaaliseen kehitykseen linkittyvä prosessi. Perheväkivallan tai kaltoinkohtelun muodot vaikuttavat negatiivisesti lapsen emotionaaliseen kehitykseen, jonka seurauksena erityisesti tunnesäätelyn haasteet vaikuttavat negatiivisesti vertaissuhteisiin ja altistavat kiusaamiselle sekä muulle vertaissuhteissa koetulle väkivallalle (Shields & Cicchetti 2001). Vastaavasti perheen kaoottisuus ja moniongelmaisuus vaikuttaa vanhempien kykyyn valvoa lapsia ja nuoria riittävästi sen lisäksi, että tämänkaltaisissa perheissä asuvat lapset altistuvat monenlaiselle epävakaudelle ja turvattomuudelle. Näissä perheissä lapset ja nuoret saattavat lisäksi altistua vaihteleville perhesuhteille. Usein tuloksena on turvattomat kiintymyssuhteet, jotka altistavat erilaisille hyväksikäytön muodoille myös perheen ulkopuolisissa suhteissa (Perry, Hodges & Egan 2001). Uhrikokemuksille saattavat altistaa tietyt lapsen ja nuoreen itseensä liittyvät tekijät, jotka saattavat olla tulosta esimerkiksi edellä kuvatuista haastavista elinolosuhteista, mutta jotka voivat olla myös enemmän yksilöstä lähtöihin olevia tekijöitä. Tästä esimerkkejä voivat olla esimerkiksi fyysiset vammat tai muut haasteet sekä tietyt käyttäytymisen ja persoonallisuuden piirteet, kuten esimerkiksi ahdistuneisuus tai vetäytyvä ja alistuva käyttäytyminen sekä sosiaalisissa tilanteissa koettu stressi (mt.; D’Esposito, Blake & Riccio 2011).

Yhteistä näille malleille on niiden pyrkimys tarkastella altistavia tekijöitä monella taholla ja monissa eri tilanteissa sekä suhteissa tapahtuvina, ja mallien selitysvoima perustuu tasojen keskinäiseen vuorovaikutukseen. Uhrikokemusten kasautumisen pysyväisluontoisuuden vuoksi se vaikuttaisi lisäksi olevan lapsille ja nuorille enemmän elämäntila kuin joukko satunnaisia tapahtumia (Ellonen & Salmi 2013; Finkelhor ym. 2007c). Näin ollen se vaikuttaisi olevan myös tietynlainen yksilön kehitykseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin palautuva tila, jonka tutkiminen tästä kehityksellisestä näkökulmasta on myös perusteltua. Näin ollen edellä kuvatut mallit linkittyvät tätä kautta Bronfenbrennerin (1979) ekologiseen malliin ja tulevat samalla perustelleeksi myös sen käyttöä tämänkaltaista ilmiötä tutkittaessa. Tässä tutkimuksessa hyödynnetäänkin edellä kuvattuja malleja soveltuvin osin yhdistettynä ekologiseen malliin. Esiteltyjä malleja ei ole mielekästä testata sellaisenaan, sillä tutkielman

poikittaisasetelman avulla ei voida tuottaa tietoa tekijöiden välisten yhteyksien kausaalisista suhteista (Jokivuori & Hietala 2007, 27). Kuitenkin niiden huomioiminen on perusteltua, jotta ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen olisi mahdollista. Tässä tutkielmassa tarkastellaan kasautuneille uhrikokemuksille altistavia tekijöitä yksilön, perheen sekä nuoren vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden kautta.

Yksilöön liittyvien tekijöiden tarkastelu riskitekijänä uhrikokemuksille ja niiden kasautumiselle voi olla tämän kaltaisessa kontekstissa haastava tutkimusaihe, sillä uhrin asemaan liitetään herkästi syyllistäviä piirteitä ja tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että myös aiheen tutkimista saatetaan välttää. Edellä kuvatut mallit kuitenkin pyrkivät konkretisoimaan niitä mekanismeja, jotka vaikuttavat näiden tekijöiden taustalla. Mikään yksittäinen piirre tai teko ei siis sellaisenaan suoraan aiheuta uhrikokemuksia, mutta niiden riskiä lisäävä vaikutus on kuitenkin tärkeää tunnistaa ennen kaikkea ennaltaehkäisyyn vuoksi. Perheeseen liittyvien tekijöiden yhteyksiä uhrikokemuksiin sekä niiden kasautumiseen on tutkittu laajasti eri tutkimuskentillä ja erityisesti lapsiin ja nuoriin liittyvässä tutkimuksessa sen voi nähdä hyvin perusteltuna tutkimuskohteena. Perheeseen liittyvät riskitekijät vaikuttavat lasten ja nuorten kehitykseen monella tapaa sekä suoraan että epäsuorasti. Perheeseen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten ja nuorten emotionaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen sekä esimerkiksi vanhempien kykyyn valvoa riittävästi lapsia ja nuoria, mutta perheen toimintatavat voivat myös sellaisenaan asettaa lapsen tai nuoren vaaraan esimerkiksi vanhemman päihtymyksen seurauksena. Vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden tarkastelu on perusteltua erityisesti kun tutkimuskohteena ovat nuoret, joiden elinpiirin laajentumisen seurauksena vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden, kuten esimerkiksi vertaisten merkitys kasvaa huomattavasti. Tätä voidaan perustella myös edellä esiteltyjen mallien kautta, jossa riskialtis käyttäytyminen voidaan nähdä merkittävänä. Vastaavasti hyvät sosiaaliset suhteet voivat olla uhrikokemuksilta suojaava tekijä. Kun keskustellaan riskikäyttäytymisen yhteyksistä uhrikokemuksille altistumisen kanssa, on oltava samalla tavalla sensitiivinen kuin yksilöön liittyvistä tekijöistä puhuttaessa. Uhrin riskialttiin käyttäytymisen ja uhrikokemusten välisten yhteyksien tutkimisen ja uhrin syyttämisen tai vastuuseen asettamisen välillä on kuitenkin nähtävissä ero, joka on tärkeää pitää keskustelussa esillä. (Finkelhor 2008b, 54). Huomioimalla kattavasti yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviä tekijöitä, on mahdollista muodostaa kattavampaa kuvaa moniulotteisesta ja haasteellisesta ilmiöstä, joka kuitenkin koskettaa hyvin suurta osaa lapsista ja nuorista.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuskysymykset

Viimeisimmän tutkimustiedon valossa kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa ovat ne lapset ja nuoret, joille uhrikokemuksia kasautuu useita erilaisia vuosien saatossa, ja joilla ne kertyvät erilaisissa elinpiireissä. Näin ollen tämän tutkielman tavoitteena on tuottaa lisätietoa ja ymmärrystä juuri tästä lähtökohdasta käsin. Keskiössä ovat tällöin elinaikana kasautuneet uhrikokemukset ja niiden jakautuminen elämän eri osa-alueille. Uhrikokemuksilla tässä viitataan niihin kaikkiin erilaisiin uhriksi joutumisen kokemuksiin, joita tällä aineistolla on nuorilta kartoitettu. Tutkimuskohteena ovat yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Rajauksen perusteluna on ensisijaisesti yhdeksäsluokkalaisten laajempi elinpiiri ja pidempi elinikä, minkä vuoksi heillä on ollut suurempi todennäköisyys altistua useammille uhrikokemuksille kuin nuoremmilla lapsilla. Tämä osaltaan tukee lisäymmärryksen saamista niistä kaikista erilaisista uhrikokemuksista, joita suomalaisille nuorille kasaantuu.

Tutkimuskysymyksiä tällä tutkielmalla on kaksi:

- *Minkälainen ilmiö uhrikokemusten kasautuminen on suomalaisten yhdeksäsluokkalaisten koko elämän aikaisia uhrikokemuksia tarkasteltaessa?*
- *Minkälaisia yhteyksiä yhdeksäsluokkalaisten nuorten uhrikokemusten kasautumisella on yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin?*

Elämänaikaisten uhrikokemusten kasautumisen määrittelyyn sovelletaan kansainvälisesti laajasti käytettyä raja-arvoa. Kasautuneita uhrikokemuksia kokeneiksi määrittyvät ylin kymmenys (10 %) niistä nuorista, joille on kertynyt lukumäärällisesti eniten uhrikokemuksia. Näiden nuorten uhrikokemusten kasautumista tarkastelemalla ja vertailemalla tuloksia kansainvälisesti, saadaan lisätietoa tästä ilmiöstä myös suomalaisessa kontekstissa. Tämän lisäksi kiinnostuksen kohteena ovat ne tekijät, jotka ovat yhteydessä uhrikokemusten kasautumiseen. Näitä tekijöitä tarkastellaan ekologisen mallin mukaisesti yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden kautta. Pyrkimyksenä on saada lisätietoa niistä tekijöistä, jotka lisäävät riskiä nuorten uhrikokemusten kasautumiselle, jotta tutkimuksellisen tiedon tuottamisen lisäksi näitä nuoria tunnistettaisiin paremmin myös käytännön sosiaalityössä ja tukitoimien parempi kohdentaminen olisi mahdollista. Ilmiön

tunnistaminen käytännön työssä on erityisen tärkeää, sillä näiden nuorten voi katsoa olevan erityisen vakavassa vaarassa sekä nykyhetkessä että tulevaisuudessa.

3.2 Muuttujat

Tutkielman kvantitatiivisena aineistona toimii vuoden 2013 Lapsiuhritutkimus. Se on osa Poliisiammattikorkeakoulun ja Nuorisotutkimusseuran yhteistä hanketta, jonka rahoittajana on toiminut sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Aineiston saa käyttöönsä Tietoarkistosta opetus- ja tutkimuskäyttöön täyttämällä lomakkeen ja sitoutumalla aineiston käyttöehtoihin. Tietoarkisto on poistanut aineistosta tunnisteellisista syistä avovastaukset tarkentavaan kysymykseen todetuista vammoista, sairauksista tai erityistarpeista. Muuttujia on yhteensä 902. (Tietoarkisto.)

Aineisto on kerätty syksyllä 2013, jolloin siihen on vastannut yhteensä 11 364 kuudes- ja yhdeksäsluokkalaista. Otoksen on suunnitellut Tilastokeskus vuoden 2012 luokkatietojen perusteella tavoitteena toteuttaa kysely keväällä 2013. Kyselyn viivästymisen seurauksena kyselyyn lopulta osallistuneet nuoret eivät olleet samoja kuin alkuperäisen otoksen muodostaneet nuoret. Otos on ositettu läänin, kuntayhtymän sekä koulun koon mukaan ja se on toteutettu ryväotantana. Otoksen on katsottu edustavan koko maan suomen- ja ruotsinkielistä väestöä. Vastauksia lapset ja nuoret ovat antaneet kolmen viikon kestävän ajanjakson ajan. (Fagerlund ym. 2014.) Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena olivat kyselyyn vastanneet yhdeksäsluokkalaiset, joita oli yhteensä 5095. Näistä kyselyyn vastanneista nuorista 52 % oli tyttöjä ja 48 % oli poikia. Kaupunkimaisissa kunnissa vastaajista asui 59 %, taajaan asutuissa kunnissa 20 % ja maaseutumaisissa kunnissa 22 %. Suomessa syntyneitä nuorista oli 96 % ja muualla syntyneitä 4 %. Aineiston perustiedot on esitelty taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Vastaajien perustiedot

Muuttuja		n	%
Sukupuoli	Tyttö	2619	51,6
	Poika	2461	48,4
Kuntaryhmitys	Kaupunkimaiset kunnat	2987	58,6
	Taajaan asutut kunnat	1005	19,7
	Maaseutumaiset kunnat	1103	21,6
Syntymämaa	Suomi	4907	96,5
	Muu	178	3,5

Tämän tutkielman *selitettävänä muuttujana* oli nuorten uhrikokemusten kasautuminen. Tämän muuttujan muodostaminen edellytti aineiston useiden erilaisten yksittäisiä uhrikokemuksia kuvaavien muuttujien muunnoksia ja yhdistelyä sekä alkuperäisen kyselyn että kansainvälisesti käytettyjen kyselyiden runkojen perusteella. Tavoitteena oli saada muodostettua senkaltaiset muuttujat, joiden tulosten vertailu olisi mielekästä myös kansainvälisellä tasolla. Seuraavassa on esitelty perustelut tämän muuttujan rakentamiselle tästä näkökulmasta.

Tutkielman aineistona käytetty Lapsiuhritutkimus on yhdistelmä erilaisista kansainvälisesti käytetyistä kysymyspatteristoista, jotka on suunniteltu kartoittamaan lasten ja nuorten erilaisia väkivalta- ja uhrikokemuksia. Uhrikokemuksia kartoitettiin kuuden osa-alueen avulla: 1) rikokseksi luokiteltava väkivalta, 2) väkivalta vertaisten taholta, 3) vanhempien lapseen ja nuoreen kohdistama väkivalta, 4) perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistaminen ja epäsuora väkivalta, 5) seksuaalinen väkivalta sekä 6) sähköisten viestimien kautta tapahtuva häirintä ja kiusaaminen. Osassa kysymyksiä tapahtumaa oli lisäksi kartoitettu tarkentavilla kysymyksillä teon tapahtuma-aikaan, vakavuuteen, tekijään ja toistuvuuteen liittyen. (Kääriäinen 2008; Fagerlund ym. 2014.) Erilaiset uhrikokemusten osa-alueet olivat tutkielman kannalta keskeisiä, kun kiinnostuksen kohteena oli tarkastella myös uhrikokemusten jakautumista elämän eri osa-alueille, minkä vuoksi uhrikokemuksia käsiteltiin näiden osa-alueiden kautta. Jatkossa näistä osa-alueista käytetään nimitystä moduulit.

Erilaisia moduuleja on hyödynnetty myös kansainvälisissä kyselyissä, joista keskeisin tämän tutkielman kannalta oli Yhdysvalloissa Finkelhorin ja hänen tutkimusryhmänsä toimesta vuonna 2005 julkaistu lapsille suunnattu kysely, *The Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ)*. Kyselyn muodostamisen tavoitteena oli saada kattava kuva lapsiin kohdistuvasta väkivallasta omana erityisenä ilmiönään sekä kartoittaa sen laajuutta kokonaisuutena. (Finkelhor, Hamby ym. 2005.) Kyselyä on käytetty laajasti kansainvälisesti erityisesti, kun tutkimuksen kohteena on ollut uhrikokemusten kasautumisen tutkimus. JVQ:n kysymyspatteristo perustuu tässä tutkielmassa aiemmin jo esiteltyyn Finkelhorin kattavaan näkemykseen lasten monista erilaisista uhrikokemuksista sekä niiden erityispiirteistä, minkä lisäksi siinä on huomioitu kysymysmuotoilussa lasten kehitysvaiheet (mt.; Hamby, Finkelhor, Ormrod & Turner 2005). Alkuperäisessä JVQ kyselyssä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa tarkasteltiin viiden moduulin kautta: 1) perinteiset rikokset; 2) lapsen kaltoin-kohtelu; 3) vertais- ja sisarusväkivalta; 4) seksuaalinen väkivalta; 5) epäsuoraväkivalta ja väkivallan todistaminen. Myöhemmin kyselyyn lisättiin kuudes moduuli perheväkivallan todistamisesta. Kokemuksia kartoitettiin yhteensä 37 eri uhrikokemuksesta, joista jokaisesta kysyttiin tapahtuma-ajaksi viimeiset 12 kuukautta ja sitä edeltävä aika. Lisäksi kokemuksista kysyttiin joitakin tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi tekijän tuttuudesta, aiheutuneen vahingon vakavuudesta tai teossa käytetystä välineestä. (Finkelhor, Hamby ym. 2005; Finkelhor ym. 2011.)

Vuoden 2013 Lapsiuhritutkimuksessa oli sovellettu JVQ:n alkuperäistä ideaa ja osa kysymyspatteristoista oli käännetty suomeksi suoraan. Suoria sovelluksia JVQ:sta olivat moduulit 1) rikokseksi luokiteltava väkivalta ja 2) väkivalta vertaisryhmien taholta. Seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevä viides moduuli oli haluttu säilyttää samansisältöisenä kuin aiemmin vuonna 1988 toteutettu suomalainen kysely, jotta myös ajallinen vertaaminen olisi kansallisella tasolla mahdollista. Kyseistä patteristoa käytetään myös laajemmin Pohjoismaissa, mikä mahdollisti vertailun myös laajemmin. Perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistamista ja epäsuoraa väkivaltaa koskevassa neljännessä moduulissa hyödynnettiin Norjassa kehitettyä kysymyssarjaa, jotta myös tässä aiheessa vertailu Pohjoismaiden välillä olisi mahdollista. Lisäksi kysymyksiin oli pohjoismaisen suosituksen mukaisesti lisätty kuudes moduuli sähköiseen häirintään ja kiusaamiseen liittyen. Vastaavasti seksuaalista väkivaltaa koskevaan viidenteen moduuliin oli lisätty seurusteluväkivaltaa kuvaavia kysymyksiä, jolloin seksuaalinen väkivalta ei rajoitu vain aikuisen lapsen tai nuoreen kohdistamana ilmiönä, vaan sisältää myös

vertaissuhteissa tapahtuvan seksuaalisen väkivallan. Vuoden 2013 Lapsiuhritutkimukseen oli lisätty myös kysymyksiä harrastustoiminnassa tapahtuvasta väkivallasta. (Kääriäinen 2008; Fagerlund ym. 2014.)

Osa Lapsiuhritutkimuksessa kysytyistä tapahtumista oli kartoitettu useilla erilaisilla, tekoa kuvailemaan pyrkivillä kysymyksillä. Tähän on osin vaikuttanut Lapsiuhritutkimuksissa vahvasti hyödynnetty kriminologinen ja viktimologinen tutkimusperinne, jolloin väkivalta-tapahtumia on pyritty selvittämään ensisijaisesti Suomen rikoslain pohjalta (Kääriäinen 2008). Uhrikokemusten kasautumisen tarkastelua varten on näistä muuttujista muodostettava summamuuttujia, jolloin yksittäistä tekoa voidaan analyysissä tarkastella yhtenä tapahtumana. Seuraavassa muuttujavalinnat ja niitä kuvaavat uhrikokemukset käydään yksityiskohtaisemmin läpi moduuleittain perusteluineen. Lopullisen jaottelun jälkeen erilaisia uhrikokemuksia aiheuttavia tekoja oli yhteensä 23 kuudessa eri moduulissa.

Ensimmäinen moduuli käsittelee rikokseksi luokiteltava väkivaltaa. Tavoitteena oli ollut kartoittaa nuorten kokemuksia sellaisessa kontekstissa, joka kuvaa yleistä rikollisuutta ja väkivaltaa. Tämän kysymyspatteriston tavoitteena ei ollut kattavasti kartoittaa, minkä kaikkien rikosten uhriksi nuoret ovat joutuneet, sillä suurin osa kaikista kyselyssä kartoitetuista uhrikokemuksista on luokiteltavissa rikokseksi (Fagerlund ym. 2014, 37). Uhrikokemuksia oli kartoitettu *ryöstön, varkauden, vahingonteon, pahoinpitelyn, pahoinpitelyn yrityksen sekä laittoman uhkauksen* rikosnimikkeiden avulla. Alkuperäisessä JVQ:n kysymyspatteristossa oli lisäksi kysytty kokemuksia kidnappauksesta ja rotuun tai etnisyyteen perustuvan hyökkäyksen kohteena olemisesta.

Lapsiuhritutkimuksessa tekoja kysyttiin vastausvaihtoehdoilla ”Kyllä” ja ”Ei”. Jokainen muuttuja oli kartoitettu kahdella aikajänteellä, viimeisen 12 kuukauden aikana ja tätä aiemmin. Näistä yhdistettiin jokaiselle teolle oma summamuuttuja, jossa vastaus ”Kyllä” kertoo vastaajan joutuneen kyseisen teon kohteeksi kumpana tahansa ajankohtana. Vastaa- jista ryöstön kohteeksi oli kokenut tullessa 5 % (n=eli 270) nuorista, omaisuuden varastamisesta raportoi 25 % (n=1269) nuorista ja omaisuuteen liittyvän vahingonteon oli kokenut 20 % (n=1009) nuorista. Pahoinpitelyn uhriksi oli joutunut 25 % (n=1285) nuorista, pahoinpitelyn yrityksen kohteena oli noin 10 % (n=482) nuorista ja laiton uhkaus oli vastaavasti koskettanut noin 16 % (n=807) nuorista. Näistä yksittäisistä teoista muodostettiin rikokseksi luokiteltavaa väkivaltaa kuvaava summamuuttuja, jonka perusteella 53 %

(n=2721) nuorista oli kokenut edellä kuvatuista teoista vähintään yhtä. Taulukossa 3 esitellään yksittäiset rikosnimikkeet teon kuvauksina, niitä vastaavat muuttajat Lapsiuhritutkimuksesta sekä vastauksen ”Kyllä” antaneiden vastaajien lukumäärä ja suhteellinen osuus aineistosta.

TAULUKKO 3. Rikokseksi luokiteltavia uhrikokemuksia kuvaavat muuttajat

Teon kuvaus	Muuttajat	n	%
Ryöstö	<i>Onko sinulta kukaan varastanut jotain käyttäen väkivaltaa?</i>	270	5,3
Varkaus	<i>Onko sinulta kukaan varastanut jotain ilman väkivaltaa?</i>	1269	24,9
Vahingonteko	<i>Onko kukaan rikkonut tai pilannut joitain tavaroitasi tahallaan?</i>	1009	19,8
Pahoinpitely	<i>Onko kukaan lyönyt sinua tai käynyt kimppuusi?</i>	1285	25,2
Pahoinpitelyn yritys	<i>Onko kukaan aikonut tai alkanut hyökätä sinua kohden mutta jostain syystä ei kuitenkaan tehnyt sitä?</i>	482	9,5
Laiton uhkaus	<i>Onko kukaan pelkästään uhannut lyövänsä sinua tai käyvänsä kimppuusi?</i>	807	15,8
Rikokseksi luokiteltava väkivalta	<i>Yllä kuvatuista muuttujista koottu summamuuttuja</i>	2721	53,4

Toisessa moduulissa käsitellään vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Keskiössä olivat erityisesti ne vertaisten väliset teot, jotka saatetaan sekä aikuisten että myös lasten ja nuorten keskuudessa sivuuttaa vähemmän vakavina tekoina. Sisällöllisesti vertaissuhteissa tapahtuva väkivalta voi olla päällekkäistä ensimmäisessä osiossa kartoitettujen uhrikokemusten kanssa, sillä väkivallan eri muodot linkittyvät usein vahvasti toisiinsa. Tästä syystä on myös arvioitu, että tietty päällekkäisyys kuuluu tämänkaltaisen kyselyn luonteeseen, eikä sen katsota antavan virheellistä informaatiota koetusta väkivallan määrästä (Hamby ym. 2005; Finkelhor ym. 2005). Lisäksi aiemmat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että osa vastaajista jättää raportoimatta erityisesti vertaissuhteissa tapahtuvasta väkivallasta, ellei niistä kysytä erikseen (Fagerlund ym. 2014; Kääriäinen 2008; Hamby ym. 2005).

Lapsiuhritutkimuksessa vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa oli kartoitettu kolmella aspektilla: ikätoverien välinen pahoinpitely, fyysinen kiusaaminen ja henkinen kiusaaminen. JVQ:ssa vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa kartoitettiin vastaavasti kuudella aspektilla: ryhmä tai jengi pahoinpitely, pahoinpitely sisaruksen tai vertaisen taholta, ei seksuaalinen genitaalialueisiin kohdistuva pahoinpitely, kiusaaminen, henkinen kiusaaminen ja seurusteluväkivalta (Hamby ym. 2005). Jokainen muuttuja oli kartoitettu kahdella aikajänteellä, viimeisen 12 kuukauden aikana ja tätä aiemmin. Näistä yhdistettiin jokaiselle teolle oma summamuuttuja, jossa vastaus ”Kyllä” kertoo vastaajan joutuneen kyseisen teon kohteeksi kumpana tahansa ajankohtana. Tässä tutkielmassa vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa tarkasteltiin *henkisen ja fyysisen väkivallan* tasoilla. Näin ollen fyysisiksi luokiteltavat teot pahoinpitely ja fyysinen kiusaaminen yhdistettiin fyysistä väkivaltaa kuvaavaksi summamuuttujaksi, jolloin lopullisessa summamuuttujassa vastaus ”Kyllä” kertoi vastaajan kokeneen kumpaa tahansa väkivallan muotoa kumpana tahansa ajankohtana. Taulukossa 4 on esitetty vertaissuhteissa koettua henkistä ja fyysistä väkivaltaa kuvaavat muuttuja sekä vastaajien lukumäärät ja suhteelliset osuudet aineistosta.

TAULUKKO 4. Vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa kuvaavat muuttujat

Teon kuvaus	Muuttujat	n	%
Fyysinen väkivalta vertaisen taholta	<i>Onko sisaruksesi tai joku ikätoverisi lyönyt sinua tai käynyt sinun kimppuusi / kiusannut sinua ajamalla sinua takaa, tarttumalla sinun hiuksiisi tai vaatteisiisi tai pakottamalla sinut tekemään jotain, mitä et haluaisi tehdä?</i>	1354	26,6
Henkinen väkivalta vertaisen taholta	<i>Onko siskosi, veljesi tai joku ikätoverisi haukkunut sinua, sanonut sinulle ilkeyksiä tai sanonut, ettei halua olla kanssasi niin, että sinulle tuli todella paha mieli tai pelkäisit?</i>	844	16,6
Vertaissuhteissa tapahtuva väkivalta	<i>Yllä kuvatuista muuttujista koottu summamuuttuja</i>	1785	35,0

Fyysistä väkivaltaa vertaissuhteissa oli raportoinut kokeneensa noin 27 % (n=1354) nuorista. Vastaavasti henkistä väkivaltaa oli kokenut noin 17 % (n=844) vastaajista. Näistä vertaissuhteissa tapahtuvista väkivallan muodostettiin *vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa* kuvaava summamuuttuja, jonka perusteella 35 % (n=1785) nuorista oli kokenut edellä kuvatuista teoista vähintään yhtä.

Kolmas moduuli kuvaa *aikuisen nuoreen kohdistamaa väkivaltaa*. Lapsiuhritutkimuksessa oman osionsa muodosti vanhempien lapsen tai nuoreen kohdistama väkivalta, jossa isän ja äidin väkivaltaista käyttäytymistä riitatilanteissa on kartoitettu lievän kuritusväkivallan, fyysisen väkivallan ja henkisen väkivallan jaottelulla (Fagerlund 2014, 47). Vastaavasti JVQ:ssa osio oli otsikoitu laajemmin lapsen kaltoinkohteluksi ja sisälsi kysymyksiä vanhemman lapsen tai nuoreen kohdistamasta fyysisestä väkivallasta, henkisestä väkivallasta, kaltoinkohtelusta sekä huolto- ja tapaamisriidoista. Lapsiuhritutkimuksessa oli kartoitettu myös harrastuksenohjaajien tai valmentajien sekä lastensuojelulaitoksen tai sijaisperheen aikuisten lapsen tai nuoreen kohdistamasta fyysisestä ja henkisestä väkivallasta. Suomalaisessa kontekstissa lapsen tai nuoren kaltoinkohteluksi voidaan tulkita kenen tahansa aikuisen lasta vahingoittava toimita (esim. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos). Näin ollen tähän moduuliin päädyttiin ottamaan tarkasteluun lisäksi myös nämä väkivallan muodot. Huomionarvoista näiden muuttujien käytössä oli, että uhrikokemukset näissä suhteissa edellyttivät harrastustoimintaan osallistumista tai lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä asumista.

Vanhemman lapsen kohdistamaa väkivaltaa oli kartoitettu kysymällä vanhemman käyttäytymisestä riitatilanteissa kuvaamalla erilaisia mahdollisia väkivallan ilmenemismuotoja yksittäisten tekojen kautta. Kysymykset oli esitetty kahdella aikajänteellä, viimeisen 12 kuukauden aikana ja tätä aiemmin. Vastausvaihtoehtoina viimeisen 12 kuukauden aikana olivat ”Ei” ja ”Kyllä”, tätä edeltäneeltä ajalta ”Ei”, ”Joskus” ja ”Usein”. Näiden muuttujien osalta ”Joskus” ja ”Usein” vastaukset uudelleen koodattiin vaihtoehdoksi ”Kyllä”, minkä jälkeen eri aikoina tapahtumia kartoittavat kysymykset yhdistettiin jokaisen teon kohdalta summamuuttujaksi, jossa vastaus ”Kyllä” kuvasi vastaajan kokeneen mitä tahansa teon ilmenemismuotoa kumpana tahansa ajankohtana. Vastaavasti *muiden aikuisten tekemää väkivaltaa* kartoitettiin myös yksittäisten tekojen avulla. Lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä koetun väkivallan vastausvaihtoehtoina olivat ”Kyllä” ja ”Ei”. Harrastuksen ohjaajan tai valmentajan tekemää väkivaltaa kartoitettiin vastausvaihtoehdoilla ”Ei koskaan”, ”Joskus” ja ”Usein”, joista kaksi jälkimmäistä uudelleen koodattiin vastausvaihtoehdoksi ”Kyllä”. Näistä edelleen muodostettiin summamuuttujat fyysiselle ja henkiselle väkivallalle. Taulukossa 5 esitellään näistä summamuuttujista saadut vastaajien lukumäärät ja suhteelliset osuudet aineistosta.

TAULUKKO 5. Aikuisen nuoreen kohdistamaa väkivaltaa kuvaavat muuttujat

Teon kuvaus	Muuttujat	n	%
Fyysinen väkivalta vanhemman taholta	<i>Onko äiti/isä riidellessä tyrkännyt, töninyt tai ravistellut vihaisesti / tukistanut / läimäyttänyt / antanut piiskaa sinulle lyönyt nyrkillä / lyönyt jollakin esineellä / potkaissut tai potkinut / uhannut veitsellä tai ampuma-aseella / tehnyt jotain muuta väkivaltaista sinulle?</i>	950	18,6
Henkinen väkivalta vanhemman taholta	<i>Onko äiti/isä riidellessä murjottanut tai kieltäytynyt puhumasta / haukkunut, nälvinyt, kiroillut tai loukannut muuten koskematta sinuun fyysisesti / heittänyt, lyönyt tai potkaissut suutuksissaan jotakin esinettä / uhannut väkivallalla?</i>	2101	41,2
Muun aikuisen tekemä fyysinen väkivalta	<i>Onko harrastuksen ohjaaja tai valmentaja tarttunut kiinni tai tönäissyt sinua väkivalloin /lyönyt sinua? Onko lastensuojelulaitoksen työntekijä tai sijaisvanhempasi töninyt tai ravistellut / tukistanut / lyönyt tai läimäissyt / kohdistanut jotain muuta väkivaltaa sinuun?</i>	139	2,7
Muun aikuisen tekemä henkinen väkivalta	<i>Onko harrastuksen ohjaaja tai valmentaja pilkannut tai nimitellyt / kiroillut tai huutanut vihaisesti / uhkaillut sinua väkivallalla /uhkaillut sinua muuten kuin väkivallalla, esimerkiksi joukkueesta tai ryhmästä erottamisella? Onko lastensuojelulaitoksen työntekijä tai sijaisvanhempasi olleet vihaisia, mutta puhumatta ongelmasta / arvostellut / huutanut / uhkaillut sinua väkivallalla?</i>	832	16,3
Aikuisen nuoreen kohdistama väkivalta	<i>Yllä kuvatuista muuttujista koottu summamuuttuja</i>	2686	52,7

Vanhemman nuoreen kohdistamaa fyysistä väkivaltaa raportoi kokeneensa noin 19 % (n=950) nuorista ja vastaavasti henkistä väkivaltaa raportoi noin 41 % (n=2101) nuorista. Muun aikuisen tekemää fyysistä väkivaltaa kertoi kokeneensa noin 3 % (n=139) nuorista ja henkisestä väkivallasta raportoi noin 16 % (n=832) nuorista. Vähintään yhtä edellä kuvatuista väkivallan muodoista oli kokenut 53 % (n=2686) nuorista.

Neljäs moduuli käsittelee perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistamista. Kyselyssä tekoja oli kartoitettu yhteensä 12 erilaisella teolla ja kolmella eri väkivallan tasolla Suomen rikoslain mukaisesti: henkinen väkivalta, lievä fyysinen väkivalta sekä vakava fyysinen väkivalta (Fagerlund ym. 2014, 57). Tässä tutkielmassa väkivalta jaoteltiin henkisen ja

fyysisen väkivallan ulottuvuuden kautta vanhempiin sekä sisarukseen kohdistuvana. Kysymyksiä oli esitetty molempiin vanhempiin sekä sisaruksiin kohdistuvana, kotona sekä julkisella paikalla tapahtuvana ja aikajänteenä kysymyksille oli viimeiset 12 kuukautta. Kaikissa muuttujissa vastausvaihtoehtoina oli ”Kyllä” ja ”Ei”. JVQ:ssa tämä moduuli kattoi perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan lisäksi myös muut epäsuoran väkivallan muodot, kuten esimerkiksi katu- ja jengiväkivallan sekä altistumisen sodalle tavoitteena kerätä dataa myös harvinaisemmista ja vakavimmista uhrikokemuksista. Taulukossa 6 esitellään vastaajien lukumäärät ja suhteelliset osuudet aineistosta jokaiselle muodostetulle summamuuttujalle.

TAULUKKO 6. Perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistamista kuvaavat muuttujat

Teon kuvaus	Muuttuja	n	%
Vanhempaan kohdistuva fyysinen väkivalta	<i>Oletko nähnyt tai kuullut kotonanne/julkisella paikalla, että äitiä/isää on tönäistyt tai ravisteltu väkivaltaisesti / tukistettu / lyöty avokämmenellä / lyöty nyrkillä / lyöty jollakin esineellä / saanut selkäsaunan / hyökätty kohti veitsellä / uhattu ampuma-aseella / joutunut muunlaisen väkivallan kohteeksi?</i>	269	5,3
Vanhempaan kohdistuva henkinen väkivalta	<i>Oletko nähnyt tai kuullut kotonanne/julkisella paikalla, että äitiä/isää on nimitelty / pilkattu tai halvennettu / uhattu väkivallalla?</i>	804	15,8
Sisarukseen kohdistuva fyysinen väkivalta	<i>Oletko nähnyt tai kuullut kotonanne/julkisella paikalla, että sisarustasi on tönäistyt tai ravisteltu väkivaltaisesti / tukistettu / lyöty avokämmenellä / lyöty nyrkillä / lyöty jollakin esineellä / saanut selkäsaunan / hyökätty kohti veitsellä / uhattu ampuma-aseella / joutunut muunlaisen väkivallan kohteeksi?</i>	329	6,5
Sisarukseen kohdistuva henkinen väkivalta	<i>Oletko nähnyt tai kuullut kotonanne/julkisella paikalla, että sisarustasi on nimitelty / pilkattu tai halvennettu / uhattu väkivallalla?</i>	814	16,0
Perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistaminen	<i>Yllä kuvatuista muuttujista koottu summamuuttuja</i>	1283	25,2

Vanhempaan kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa kotona tai julkisella paikalla oli todistanut noin 5 % (n=269) nuorista ja vastaavasti vanhempaan kohdistuvaa henkistä väkivaltaa oli todistanut kotona tai julkisella paikalla noin 16 % (n=804) nuorista. Sisarukseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa kotona tai julkisella paikalla oli raportoinut todistaneensa 6,5 % (n=329)

nuorista ja vastaavasti henkistä väkivaltaa kotona tai julkisella paikalla oli todistanut 16 % (n=814) nuorista. Vähintään yhtä edellä kuvatuista väkivallan muodoista oli kokenut 25 % (n=1283) nuorista.

Viides moduuli käsittelee nuorten *seksuaalisen väkivallan kokemuksia*. Aikuisen nuoreen kohdistamia seksuaalisia tekoja tarkasteltiin tässä tutkielmassa *seksuaalisen teon yrityksen* sekä *seksuaalisen teon kautta*. Vertaisten taholta jaotteluksi muodostui *seksuaalinen häirintä tai seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys* sekä *vastentahtoinen tai pakotettu seksuaalinen teko*. Lisäksi tarkastellaan *internetissä tapahtuvaa seksuaalista häirintää* sekä *internetistä alkunsa saaneeseen* kohtaamiseen tosielämässä, mikä on johtanut *seksuaaliseen väkivaltaan*. Lapsiuhritutkimuksessa seksuaalikokemuksista oli kysytty yleisellä tasolla aikuisten ja vertaisten kanssa, jolloin seksuaalisen väkivallan kokemukset olivat osa näitä kysymyspatteristoja. Vastaavasti harrastuksen ohjaajan tai valmentajan seksuaaliset teot olivat osa omaa näihin aspektiin liittyviä kysymyspatteristoja, samoin kuin internettiin liittyvät seksuaaliset teot. JVQ:ssa kysymykset oli muotoiltu tarkemmin seksuaalisen väkivallan muotoon rikoslain näkökulmasta, jolloin kysytyjä asioita ovat olleet esimerkiksi seksuaalinen hyväksikäyttö aikuisen tai vertaisen taholta, raiskaus tai raiskauksen yritys, itsensäpaljastajan kohtaaminen sekä seksuaalinen häirintä.

Aikuisen nuoreen kohdistamia seksuaalisia tekoja kartoitettiin kysymyksillä, jossa seksuaalisista kokemuksista kysytään tapahtumahetkellä aikuisen tai vähintään 5 vuotta vanhemman ihmisen kanssa erilaisilla yksittäisillä seksuaalisen kanssakäymisen muodoilla. Koska vastaajina olivat yhdeksäsluokkalaiset, kaikki vastaukset ”Kyllä” tulkittiin aikuisen tekemäksi erilaisten yksittäisten tekojen kohdalla. Vastaavasti harrastuksen ohjaajan tai valmentajan teot tulkittiin aikuisten tekemäksi, jolloin yksittäisistä seksuaalisista teon yrityksistä tai toteutuneista teoista kaikki vastaukset ”Joskus” ja ”Usein” uudelleen koodattiin ”Kyllä”-vastauksiksi. Molemmissa vastaajat olivat voineet valita kyselyssä useamman tekokuvausten. Näistä edelleen koodattiin summamuuttuja, jossa vastaukset ”Kyllä” oli tulkittu kaikki vähintään yhtä tekoa kokeneet. Seksuaalista kanssakäymistä vertaisen kanssa kartoitettiin kysymällä vastaajien ensimmäisestä seksuaalisesta kanssakäymisestä ilman kosketusta, seksuaalisesta koskettelusta sekä sukupuoliyhteydestä, joista kaksi viimeistä kuvaavat toteutunutta tekoa. Näissä kysymyspatteristoissa tarkentavina kysymyksinä kysyttiin, onko ikätoveri pakottanut, uhkaillut tai kiristänyt tai lahjonut kyseisissä tilanteissa ja näiden muuttujien vastaukset ”Kyllä” tulkittiin

seksuaaliseksi väkivallaksi. Koska kyselyssä vastaukset oli rajattu koskemaan vain ensimmäistä kertaa, se väistämättä rajaa osan kokemuksista vastausten ulkopuolelle.

Internetissä tapahtuvaa seksuaalista häirintää oli kartoitettu viimeisen 12 kuukauden ajalta erilaisilla yksittäisillä tekokuvauksilla kahdessa eri kysymyspatteristossa, joiden ”Kyllä”-vastausten perusteella muodostettiin summamuuttuja. Vastaavasti internetistä alkanutta seksuaalista väkivaltaa kartoitettiin kysymyksellä, jossa alun perin internetissä tavattu henkilö on fyysisen tapaamisen aikana suostutellut, pakottanut tai lahjonut nuoren seksiin ja näiden muuttujien ”Kyllä”-vastauksista muodostettiin summamuuttuja. Taulukossa 7 on esitelty vastaajien lukumäärät ja suhteelliset osuudet aineistosta jokaiselle muodostetulle summamuuttujalle.

TAULUKKO 7. Seksuaalista väkivaltaa kuvaavat muuttujat

Teon kuvaus	Muuttuja	n	%
Aikuisen taholta seksuaalisen teon yritys tai ehdottelu	<i>Onko aikuinen tai 5 vuotta sinua vanhempi henkilö pyytänyt tai ehdottanut tehdä jotain seksuaalista? Onko harrastuksen ohjaaja tai valmentaja kertonut seksiin liittyviä vitsejä tai tarinoita / yrittänyt suudella sinua / ehdottanut yhdyntää tai suuseksiä?</i>	561	11,0
Aikuisen taholta seksuaalinen teko	<i>Onko aikuinen tai 5 vuotta sinua vanhempi henkilö hyväillyt sinua / hän tai sinä näytitte sukupuolielimiänne / hän tai sinä koskettelitte toistenne sukupuolielimiä / sukupuoliyhdyntä jäljittely / yhdyntä? Onko harrastuksen ohjaaja tai valmentaja kosketellut sinua seksuaalisesti / pakottanut sinut yhdyntään tai suuseksiin?</i>	275	5,4
Vertaisen taholta seksuaalinen häirintä	<i>Pakottiko, uhkailiko tai kiristikö / lahjoiko ikätoverisi sinut mukaan sellaiseen seksuaaliseen kanssakäymiseen, johon ei kuitenkaan liittynyt fyysistä kosketusta, kuten paljastamaan itsesi tai joku on paljastanu itsensä sinulle tai muuta?</i>	41	0,8
Vertaisen taholta vastentahtoinen tai pakotettu seksuaalinen teko	<i>Pakottiko, uhkailiko tai kiristikö / lahjoiko ikätoverisi sinut mukaan seksuaaliseen koskettamiseen / sukupuoliyhteyteen kanssasi?</i>	34	0,7
Internetissä tapahtunut seksuaalinen häirintä tai ehdottelu	<i>Viimeisen 12kk aikana, onko joku lähettänyt sinulle puhelimella seksuaalisesti häiritseviä viestejä / laittanut kuvan alastomasta vartalostasi internettiin vastoin tahtoasi? Onko joku tuntematon internetissä keskustellessanne käyttäytynyt sinua kohtaan törkeästi tai käyttänyt rivoa kieltä / pyytänyt sinua lähettämään seksikkäitä valokuvia tai videoita / lähettänyt itsestään alastonkuvia tai esiintynyt sinun nähtesi alasti webkameralle / ehdottanut sinulle seksiä / pyytänyt sinulta seksiä ja tarjonnut palkinnoksi rahaa tai lahjoja?</i>	936	18,4
Internetistä alkanut seksuaalinen väkivalta	<i>Onko joku alun perin internetissä tapaamasi henkilö tavatessanne suostutellut / lahjonut / pakottanut sinut seksiin hänen kanssaan?</i>	34	0,7
Seksuaalinen väkivalta	<i>Yllä kuvatuista muuttujista koottu summamuuttuja</i>	1413	27,7

Aikuisen taholta seksuaalisen teon yrityksestä tai ehdottelusta raportoi 11 % (n=561) nuorista ja seksuaalisesta teosta aikuisen taholta raportoi noin 5 % (n=275) nuorista. Vastauksia tulkittaessa on otettava huomioon se, ettei nuori itse välttämättä ole kokenut

tapahtumia seksuaalisena väkivaltana. Tämänkaltaista tulkintaa päädyttiin kuitenkin käyttämään, sillä kyseessä on aikuisen alaikäiseen kohdistama seksuaalinen teko. Vertaisen taholta seksuaalista häirintää oli kokenut noin 1 % (n=41) nuorista ja pakotetun tai vastentahtoisen seksuaalisen teon oli kokenut noin 1 % (n=34) nuorista. Internetissä tapahtuvaa seksuaalista häirintää kuvaavista teoista oli kertonut kokeneensa noin 18 % (n=936) nuorista. Internetistä alkunsa saanut seksuaalista väkivaltaa oli kokenut noin 1 % (n=34) nuorista. Vähintään yhtä edellä kuvattua seksuaalisen väkivallan muotoa oli kokenut noin 30 % (n=1413) nuorista.

Kuudes moduuli kartoittaa *internetissä tapahtuvaa häirintää*, jota selvitettiin Lapsiuhritutkimuksessa omana kysymyspatteristonaan. Vastaajat olivat voineet valita useamman teon kohdalla vastausvaihtoehdon ”Kyllä”, jonka perusteella rakennetun summamuuttujan mukaan noin 13 % (n=655) nuorista kertoi kokeneensa vähintään yhtä kuvatuista teoista. Taulukossa 8 on esitelty vastaajien lukumäärät ja suhteelliset osuudet muodostetulle summamuuttujalle.

TAULUKKO 8. Internetissä tapahtuvaa häirintää kuvaavat muuttujat

Teon kuvaus	Muuttuja	n	%
Internetissä tapahtuva häirintä	<i>Onko joku viimeisen 12kk:n aikana kiusannut tai haukkunut / lähettänyt uhkailevia viestejä / levittänyt sinusta huhuja tai kirjoittanut sinusta paha / esiintynyt sinuna / levittänyt sinusta loukkaavan kuvan tai videota vastoin tahtoasi puhelimella tai internetissä?</i>	655	12,9

Yksittäisiä uhrikokemuksia kuvaavista summamuuttujista, joita muodostui lopulta 23, muodostettiin oma summamuuttujansa, jonka avulla oli mahdollista nähdä erilaisten uhrikokemusten lukumäärän kasautuminen aineistoon vastanneille nuorille. Jokaista moduulia kuvaavan summamuuttujan avulla oli vastaavasti mahdollista tarkastella uhrikokemusten jakautumista elämän eri osa-alueille. Nämä jakaumat sekä uhrikokemusten kasautumisen rajan määrittely on esitelty tulosluvussa 4.1 Nuorten kasautuneet uhrikokemukset.

Tutkielman *selittävät muuttujat* jaettiin kolmeen ryhmään: yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin. *Yksilöön liittyviä selittäviä muuttujia* olivat sukupuoli, synnyinmaa, todettu vamma, sairaus tai erityistarve eli erityisen tuen tarve sekä koettu

terveydentila. Tämän lisäksi rakennettiin summamuuttuja psykososiaalista hyvinvointia kuvaavasta kysymyspatteristosta, joka perustuu kansainvälisesti laajassa käytössä olevaan vahvuuksia ja vaikeuksia kartoittavaan SDQ-mittariin.

Mittari koostuu 25 väittämästä, jotka kuvaavat viittä eri kartoitettavaa ulottuvuutta: emotionaalisia oireita, käyttäytymisen pulmia, hyperaktiivisuutta, ongelmia kaverisuhteissa sekä prososiaalista käytöstä. Osa muuttujista kartoittaa haasteita ja osa vahvuuksia. Vastausvaihtoehtoina väittämiin on ”ei pidä paikkaansa”, ”pitää jokseenkin paikkansa” ja ”pitää täysin paikkansa”. Näiden osa-alueiden sisäinen korrelaatio oli kuitenkin aineistossa heikkoa, osan niistä saadessa korrelaatiota mittaavan Cronbachin alfan arvoksi alle 0,6, jota pidetään alimpana hyväksyttävänä arvona, kun mitataan muodostettavan mittarin sisäistä luotettavuutta (Metsämuuronen 2011, 549). SDQ-mittaria on kuitenkin onnistuneesti sovellettu myös kolmella ulottuvuudella, jolloin mitattavia haasteita ovat sosiaaliset ongelmat, internalisoivat ongelmat sekä eksternalisoivat ongelmat, joita suomalaisessa kontekstissa saatetaan kutsua myös sisään- ja ulospäinsuuntautuneiksi ongelmiksi. Tätä kolmen ulottuvuuden jakoa suositellaan erityisesti silloin, jos kohteena on suuri joukko, jolloin mukana on myös paljon vastauksia sellaisilta lapsilta ja nuorilta, joilla ei ole havaittavissa ongelmia kyseisillä osa-alueilla (Goodman, Lamping & Ploubidis 2010).

Osa mittarin muuttujista käännettiin, jotta kaikkien muuttujien pisteytys oli samansuuntainen. Tämän jälkeen muuttujille suoritettiin eksploratiivinen faktorianalyysi varimax rotaatiota käyttäen. Tulokseksi saatiin jako kolmelle faktorille, jotka sisällöllisesti vastasivat sosiaalisia, internalisoivia ja eksternalisoivia ongelmia ja näitä jakoja päädyttiin käyttämään analyysissä (ks. esim. Ellonen & Peltonen 2011). Näistä muodostuneista faktoreista muodostettiin kaksiarvoiset (Kyllä/Ei) summamuuttujat, joiden Cronbachin alfan arvot olivat hyväksyttävällä tasolla ($\alpha > 0,70$). Summamuuttujien ”Kyllä”-vastaukset kuvasivat ongelmia kyseisellä osa-alueella ja pistemäärän raja-arvona hyödynnettiin SDQ-mittariston pisteytystä kyseisten muuttujien kohdalla niin, että vain selvimmin ongelmista kärsivät kuuluvat tähän joukkoon (SDQ Info). Sosiaalisten ongelmien ”Kyllä”-vastausten pistemäärän alin raja oli 11, eksternalisoivilla ongelmilla 7 ja internalisoivilla ongelmilla 9. Vastaaajista sosiaalisia ongelmia raportoi 8 %, eksternalisoivia ongelmia 10 % ja internalisoivia ongelmia 10 %. Myös suhteelliset osuudet kertoivat pisteytyksen

onnistumisesta, sillä on arvioitu, että noin 10 % nuorista kärsii SDQ:lla mitattavista haasteista (SDQ Info). Muodostettujen summamuuttujien tarkemmat tiedot on ilmoitettu taulukossa 9.

TAULUKKO 9. Psykososiaalisia ongelmia kuvaavat summamuuttajat

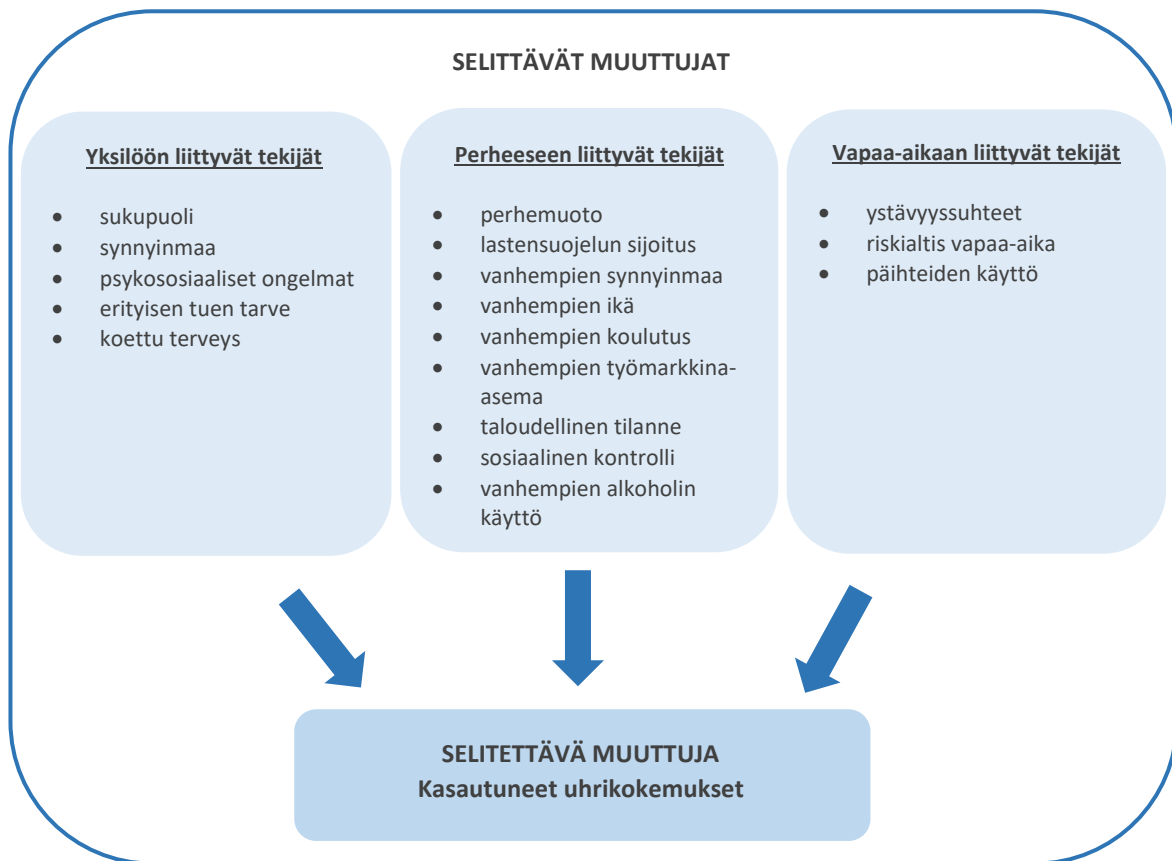
Summamuuttuja	Muuttujat	n	%
Sosiaaliset ongelmat ($\alpha=0,74$)	<i>Minulla on yksi tai useampia hyviä ystäviä (K)</i> <i>Kaverit yleensä pitävät minusta (K)</i> <i>Yleensä teen niin kuin minua käsketään (K)</i> <i>Harkitsen tilanteen ennen kuin toimin (K)</i> <i>Saatan tehtävät loppuun, olen hyvin pitkäjänteinen (K)</i> <i>Pyrin olemaan ystävällinen muita ihmisiä kohtaan, otan muiden tunteet huomioon (K)</i> <i>Jaan mielelläni tavaroitani toisten kanssa (K)</i> <i>Tarjoudun auttamaan muita (K)</i> <i>Olen kiltti pienempiäni kohtaan (K)</i> <i>Tarjoudun auttamaan, jos joku loukkaa itsensä, on pahoilla mielin tai huonovointinen (K)</i>	429	8,4
Eksternalisoivat ongelmat ($\alpha=0,76$)	<i>Saatan vihastua kovasti ja menetän usein malttini</i> <i>Tappelen usein, saan muut tekemään mitä haluan</i> <i>Minua syytetään usein valehtelemisestä tai petkuttamisesta</i> <i>Otan tavaroita, jotka eivät kuulu minulle</i> <i>Olen levoton, en pysty olemaan kauan hiljaa paikallani</i> <i>Lükehdin aina kärsimättömästi paikoillani</i> <i>Häiriinnyn helposti, minun on vaikea keskittyä</i>	494	9,7
Internalisoivat ongelmat ($\alpha=0,75$)	<i>Kärsin usein päänsärystä, vatsakivusta tai pahoinvoinnista</i> <i>Murehdin monia asioita</i> <i>Olen usein onneton, mieli maassa tai itkuinen</i> <i>Jännitän uusia tilanteita, kadotan helposti itseluottamukseni</i> <i>Kärsin monista peloista, olen helposti pelästynyt</i> <i>Olen enimmäkseen yksinäni, leikin yksin tai pitäydyn omassa seurassani</i> <i>Olen muiden lasten tai nuorten silmätikku tai kiusaamisen kohde</i> <i>Tulen paremmin toimeen aikuisten kuin ikäisten kanssa</i>	503	9,9

(K) = Väittämän asteikko on käännetty päinvastaiseksi

Perheeseen liittyviä selittäviä muuttujia olivat perhemuoto, asuminen joskus lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä, vanhempien synnyinmaa, isän ja äidin ikä, isän ja äidin koulutus, isän ja äidin työmarkkina-asema, perheen taloudellinen tilanne ja vanhempien humalan näkeminen viimeisen 12 kuukauden aikana. Tämän lisäksi sosiaalista kontrollia

kuvaavia muuttujia ovat vanhempien tieto nuoren vapaa-ajanviettoseurasta, keskustelu omista asioista vanhempien kanssa sekä yhteinen ruokailuhetki perheen kanssa. Matalaksi jääneiden Cronbachin alfan arvojen vuoksi näistä muuttujista ei kuitenkaan rakennettu summamuuttujaa, vaan niitä käsitellään analyysissä erillisinä muuttujina.

Vapaa-aikaan liittyviä selittäviä muuttujia olivat ystävyys-suhteet, joita kuvaavat muuttajat vähintään yksi hyvä ystävä, vapaa-ajanviettoseura, ystävien kanssa vietetyn vapaa-ajan määrä sekä ystävien ikä. Muuttujista ei ollut mielekästä rakentaa summamuuttujaa, mutta niiden voi kuitenkin katsoa kuvaavan suojaavia sosiaalisia suhteita. Tämän lisäksi riskialtista vapaa-aikaa tarkastellaan kolmen muuttujan avulla: julkisella paikalla vapaa-ajan viettäminen, julkisilla paikoilla oleilu klo 22 jälkeen sekä ohjattuun harrastustoimintaan osallistuminen. Viimeisimmän muuttujan olisi voinut käsitellä myös erikseen, mutta koska muuttujista ei muodostettu summamuuttujaa, sijoitettiin se tähän kategoriaan sen oletettujen suojaavien ominaisuuksien vuoksi. Nuoren päihteidenkäyttöä kuvasivat tupakointi, alkoholin käyttö viimeisen 12 kuukauden aikana, huumeiden käyttö viimeisen 12 kuukauden aikana sekä lääkkeiden väärinkäyttö. Vastaavasti myös nämä muuttajat olisi voinut käsitellä osana riskialtista vapaa-aikaa, mutta ne päädyttiin kuitenkin käsittelemään erikseen, jotta saataisi muodostettua mahdollisimman monipuolinen kuva selittävien muuttujien vaikutuksista. Tätä puoltaa myös se, että näistä muuttujista ne liittyvät vahvimmin myös kasautuneiden uhrikokemusten seuraukseksi, eivätkä täysin yksiselitteisesti pelkästään altistavaksi tekijäksi. Tästä syystä näistä muuttujista ei myöskään muodostettu summamuuttujia. Kaikki analyysiin mukaan valitut muuttajat on esitelty kuviossa 2.

KUVIO 2. Analyysiin valitut muuttujat

3.3 Analyysi

Tutkielman analyysiin on käytetty IBM SPSS Statistics 26 -ohjelmistoa. Menetelminä käytettiin faktorianalyysiä, korrelaatiota, ristiintaulukointia sekä logistista regressioanalyysia. Analyysin ensimmäinen vaihe koostui aineiston ja nuorten kasautuneiden uhrikokemusten kuvailusta tavoitteena vastata ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, jonka tavoitteena oli saada muodostettua kattavaa kuvaa yhdeksäsluokkalaisten uhrikokemusten kasautumisesta ilmiönä suomalaisessa kontekstissa.

Analyysin seuraavassa vaiheessa selittävien muuttujien ja selitettävän muuttujan välistä riippuvuutta tarkasteltiin ristiintaulukoinnin ja siitä muodostetun Pearsonin khiin neliö (χ^2) -testin avulla (Metsämuuronen 2011, 563). Muuttujien muodostuksessa käytettiin korrelaatiota ja faktorianalyysia, jonka avulla SDQ-kysymyspatteriston 25 muuttujasta oli mahdollista muodostaa sosiaalisia ongelmia kuvaavat summamuuttujat. Faktorianalyysissä

faktorien muodostus perustuu aineiston muuttujien väliseen korrelaatioon. Sen keskeisenä tavoitteena on etsiä muuttujajoukosta samaa asiaa mittaavia kokonaisuuksia muuttujajoukosta muuttujien välisten keskinäisten yhteyksien perusteella ja tiivistää niitä omiksi kokonaisuuksikseen, faktoreiksi. (mt., 667).

Analyysin viimeisessä vaiheessa logistisen regressioanalyysin avulla rakennettiin yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvistä muuttujista malli, joka pystyisi parhaiten selittämään kasautuneita uhrikokemuksia kuvaavassa muuttujassa tapahtuvaa vaihtelua. Samalla haettiin vastausta toiseen tutkimuskysymykseen, jossa haluttiin tarkastella yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden yhteyksiä nuorten uhrikokemusten kasautumiseen. Menetelmän avulla on mahdollista tarkastella muuttujien välisiä yhteyksiä, eikä sillä voida tavoittaa selitettävän ilmiön varsinaisia syitä, eli kausaalisuutta. Etenkin ihmistieteissä ilmiöiden väliset yhteydet voivat olla myös niin monimutkaisia, ettei niitä ole mahdollista löytää lineaarisen mallinnuksen avulla ja tämän seurauksena mallien selitysasteet kattavat ilmiön vaihtelusta yleensä vain murto-osan (Metsämuuronen 2011, 749).

Logistinen regressioanalyysi on monimuuttujamenetelmiin lukeutuvista regressioanalyysien joukosta aineistoa kohtaan vähiten vaativa. Se ei vaadi selitettävien muuttujien jakautumista normaalista tai lineaarisesta riippuvuudesta toisistaan. Vaatimuksena kuitenkin on selitettävän muuttujan luokitteluasteikkoluokitus ja ettei muuttujien välillä esiinny multikollinearisuutta, eli liian suuria korrelaatioita. Myös havaintojen määrän tulisi olla kohtuullisen suuri. (Metsämuuronen 2011, 744–746.) Tulosten tulkinnessa huomiota kiinnitetään erityisesti mallin kykyyn ennustaa tutkittavan ilmiön luokkaan kuulumista, muuttujien saamiin riskilukuihin ja niiden luottamusväleihin sekä mallin selitysasteeseen. Mallin ennustamiskykyä mitataan Hosmer-Lemeshow'n testin avulla, jonka arvon tulee olla tilastollisesti ei merkitsevä ($p > 0,5$), jotta mallin voidaan arvioida olevan ennustuskyvyltään riittävän hyvä. Muuttujien saamia riskilukujen ($\text{Exp}(B)$) avulla yksittäisten selittävien muuttujien vaikutuksia selitettävään muuttujaan arvioidaan. Riskilukujen luottamusvälin (CI for $\text{EXP}(B)$) avulla taas voidaan tehdä johtopäätöksiä muuttujaan liittyvästä epävarmuudesta, kun se yleistetään aineiston edustamaan perusjoukkoon. Mikäli luottamuslukujen vaihtelu on suurta ja erityisesti jos vaihtelu sisältää luvun 1, on syytä suhtautua selittävään muuttujaan varauksella. (Jokivuori & Hietala 2007, 62–71.) Näin ollen muuttujien tilastollisen merkitsevyyden lisäksi myös riskilukujen vaihteluväliin kiinnitettiin erityistä huomiota sekä muut-

tujien valinnassa että tulkinassa. Mallin selitysastetta tulkitaan niin sanotun näennäis-selitysasteen avulla, jonka arvon antaa Nagelkerke R square -testin arvo. Vaihteluväli tällä testisuureella on 0–1, arvon 1 ilmaistessa tilannetta, jossa malli pystyisi luokittelemaan 100 % havainnoista oikein. (mt, 62–71.) Tämän avulla pystyttiin tulkitsemaan kuinka suuren osan selitettävän muuttujan, eli kasautuneiden uhrikokemusten vaihtelusta malliin valituilla muuttujilla kyettiin selittämään.

Tässä tutkielmassa logistista regressioanalyysia käytettiin selitettävän ilmiön, eli kasautuneiden uhrikokemusten kannalta olennaisten muuttujien etsintään sekä niiden vaikutuksien tarkasteluun. Kun tavoitteena oli etsiä laajasta muuttujajoukosta parhaiten ilmiötä yhdessä selittävät muuttujat, tätä logistisen regressioanalyysin käyttötapaa voidaan luonnehtia eksploratiiviseksi. Tätä tapaa tässä tutkielmassa puolsi se, että nuorten kasautuneet uhrikokemukset tutkittavana ilmiönä oli kohtuullisen tuntematon, eikä näin ollen kattavaa teoreettista näkemystä vaikuttavista tekijöistä ollut käytettävissä ja lisäksi mahdolliset vaihtelut maiden välillä oli otettava huomioon. Keskeinen rajausta kuitenkin muodostui aineiston rakenteesta ja käytettävissä olevista muuttujista ja siitä tosiasiaa, ettei eksplisiittistä teoriaa kaikista selittävistä muuttujista voi olla. Näitä voidaan pitää tyypillisinä haasteina logistiselle regressioanalyysille. (Metsämuuronen 2011, 744–745.)

Eksploratiivisessa otteessa hyödynnettiin myös logistisen regressioanalyysin ominaisuutta, jossa muuttujia voidaan lisätä ja poistaa useammalla eri tavalla selitysvoimaisimman mallin rakentamiseksi. Kun muuttujia lisätään malliin pakottavalla menetelmällä, ohjelmisto laskee kaikille mukana oleville muuttujille painokertoimet ja selitysosuudet. Poistavassa menetelmässä mallista poistetaan yksitellen heikoimman selitysasteen omaavat muuttujat, kunnes jäljelle jää vain parhaiten selittävät muuttujat. Vastaavasti lisäävässä menetelmässä malliin lisätään muuttujia yksitellen parhaan selitysvoiman perusteella niin kauan, kunnes muuttujien lisääminen ei tuota mallille parempaa selitysastetta. Menetelmiä yhdistämällä pystyttiin myös automaattisesti huomioimaan mahdollinen multikollineaarisuus selittävien muuttujien välillä. Teorian huomioimista muuttujavalinnoissa pidetään kuitenkin suositeltavampana tapana käyttää logistista regressioanalyysia, minkä vuoksi analyysissa ei luotettu pelkästään ohjelmiston antamiin tuloksiin lisäävissä ja poistavissa menetelmissä. Tällä tavalla pienennettiin myös samalla tulosten epävarmuutta ja -vakautta. (Metsämuuronen 2011, 744–750.)

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetilla pyritään varmistamaan se, että tutkimus on toistettavissa samaa mittaria käytettäessä melko samanlaisin tuloksin. Tämä varmistettiin tutkimuksessa käyttämällä mittarin sisäisen yhdenmukaisuuden mittaamiseen soveltuvaa Cronbachin alfan -testisuuretta, kun SDQ-mittareista muodostettiin uusia sovellettavia faktoreita. Tätä on käsitelty tarkemmin luvussa 3.2. Validiteetin avulla arvioidaan mitataanko sitä, mitä on ollut tarkoituksenakin mitata ja sitä voidaan tarkastella sisäisen ja ulkoisen validiteetin kautta. Ulkoisen validiteetin pohdinnan kohteena on tulosten yleistettävyyden, johon vaikuttaa merkittävästi käytetyn aineiston otanta. (Metsämuuronen 2011, 65, 74). Tämän aineiston otannassa oli käytetty koulukohtaista ryväsotantaa ympäri Suomen, tavoitteena muodostaa koko ikäryhmää edustava otos. Vastauksia saatiin lopulta 75 % odotetusta määrästä. Kokonaisia kouluja jätti osallistumatta kyselyyn, mutta ne olivat jakautuneet melko tasaisesti eri kuntaryhmille. Lopullisessa vastausmäärässä Etelä-Suomi ja kaupunkimaiset kunnat olivat kuitenkin yliedustettuina, aliedustetuiksi jäivät Pohjois-Suomi, Lappi sekä Itä-Suomi. Näiden aliedustuksien arvioitiin vaikuttavan tutkimuksen luotettavuuteen, sillä aiemmissa kyselyissä näillä alueilla oli ollut muun maan keskiarvoa enemmän esimerkiksi aikuisen lapsen kohdistamaa seksuaalista väkivaltaa. Aineistosta oli havaittavissa myös kysymyskohtaista vastaamatta jättämistä keskeltä lomaketta, muun muassa kotona koettuun väkivaltaan liittyen, minkä voi tulkita liittyvän aiheen sensitiivisyyteen. (Fagerlund 2014, 29–32.)

Sisäistä validiteettia arvioitaessa huomiota kiinnitetään siihen, onko tutkimuksessa ja mittareissa hyödynnetyissä käsitteissä sovellettu teoreettista viitekehystä oikein myös mittareiden operationalisoinnin tasolla ja kuvaavatko käsitteet sovellettuja ilmiöitä tarvittavalla laajuudella (Metsämuuronen 2011, 74). Tässä tutkielmassa hyödynnetyä teoreettista viitekehystä on käytetty lasten ja nuorten väkivalta- ja uhrikokemusten tutkimiseen myös laajasti kansainvälisellä tasolla ja vahvasti poikkitieteellisesti. Näin ollen useiden tutkimusalojen ammattilaiset ovat vuorollaan arvioineet käytettyjen teorioiden ja saatujen tutkimustulosten validiteettiä. Keskeisimmäksi sisäisen validiteetin arvioinnin kohteeksi nousi tässä tutkimuksessa tehty uhrikokemuksia mittaavien muuttujien operationalisointi olemassa olevan aineiston pohjalta. Osassa uhrikokemuksia kartoittavista muuttujista kysymyksenasettelu sisälsi

rajauksen koetun kokemuksen aikamääreestä tai muusta yksityiskohdista, jolloin ne väistämättä ovat sulkeneet osan kokemuksista ulkopuolelle. Myöskään kaikkia relevantteja uhrikokemuksia ei ollut kartoitettu tällä kyselyllä, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, ettei ilmiötä olla saatu tarkasteltua sen koko laajuudessa. Tämä on kuitenkin tunnustettu ongelma lapsiin ja nuoriin liittyvässä väkivaltakokemuksia kartoittavissa tutkimuksissa, eikä näin ollen absoluuttista totuutta ole suurilla kyselyillä mahdollista saavuttaa.

Tutkimuksen eettinen toteuttamisen tapa pyrittiin huomioimaan kaikissa prosessin vaiheissa. Aineistoa on käsitelty Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston ohjeiden mukaisesti tietoturvasääntöjen mukaisesti. Vastausten anonymisoinnista oli huolehdittu jo etukäteen. Analyysin toteutuksessa ja sen kuvailussa pyrittiin mahdollisimman huolelliseen ja läpinäkyvään toimintaan ja raportointiin, jotta myös tulosten osalta on mahdollista arvioida niiden mahdollisia rajoitteita. Tutkittavaa joukkoa pyrittiin myös kuvailemaan kunnioittavalla tavalla. Erityistä huomiota oli kiinnitettävä uhrikokemusten kasautumisen yhteyksien tarkastelua yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin tekijöihin. Näitä tekijöitä tarkasteltaessa pyrkimyksenä ei ole ollut hakea syytä uhrikokemusten kasautumiselle yksilöstä, perheestä tai vapaa-aikaan liittyvistä toimintatavoista. Tavoitteena oli kuitenkin selvittää, mitkä tekijät mahdollisesti muodostavat riskiä sellaiselle elämäntilanteelle, jossa uhrikokemuksia kasautuu, pyrkimyksenä tuottaa lisätietoa sensitiivisestä ilmiöstä, jotta riittävän aikaisten tukitoimien pohtiminen olisi mahdollista yhteiskunnan eri tasoilla.

Eettistä pohdintaa on myös syytä käydä syvällisemmin, kun tutkittavana kohteena ovat lapset ja nuoret ja erityisesti, kun tutkimusaiheena on uhri- ja väkivaltakokemusten kaltainen sensitiivinen aihe. Lasten ja nuorten tutkimukseen liittyy yleisesti jaettu käsitys eettisistä jännitteistä, joka kiteytyy kahteen näkökulmaan. Toisaalta lapsia ja nuoria tulisi suojella tutkimuksen mahdollisilta haittavaikutuksilta, ja toisaalta tutkimukseen osallistumista tulisi tukea mahdollisimman laajasti, jotta myös tämän keskeisen väestönosan kokemukset olisivat käytettävissä tiedonmuodostuksessa. Erityisiksi kysymyksiksi nämä ääripäät nousevat, kun tutkittavana ilmiönä on lasten erilaiset uhrikokemukset. Väkivallasta kysyminen voi herättää epäilyjä sen haitallisista vaikutuksista lapsille, mutta lasten kokeman väkivallan ymmärtäminen ilmiönä on kuitenkin hyvin keskeistä ja perusteltua. (Ellonen & Pösö 2010.) Lasten kokeman väkivallan tutkimatta jättäminenkin voidaan tulkita väkivallaksi, koska silloin väkivaltaa kokeneiden lasten kokemukset sivuutetaan yhteiskunnallisella tasolla (Mudaly & Goddard 2006, 33).

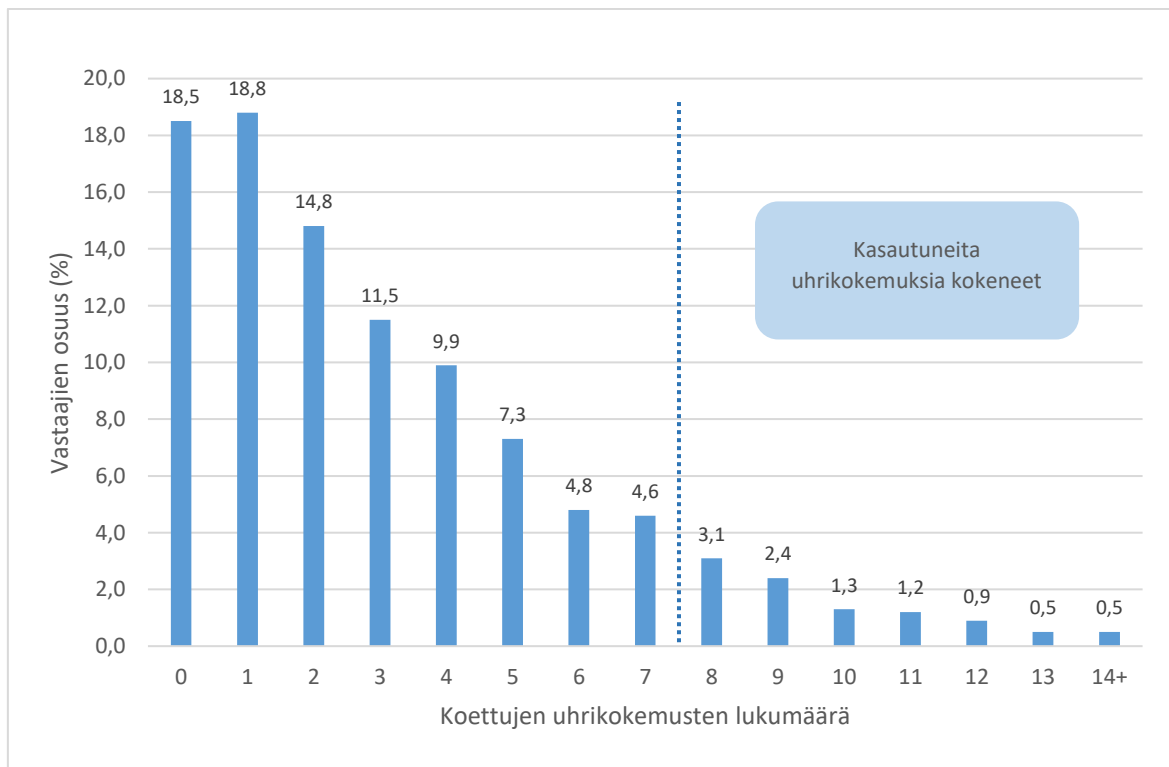
Koska sosiaalitieteissä kyselylomakkeiden käyttämistä lapsilla ja siihen liittyviä eettisiä pohdintoja on tehty vähän, teetettiin vuoden 2008 Lapsiuhritutkimuksen lopussa kysyttävän avoimen kysymyksen perusteella analyysiä siitä, miten lapset itse kokivat kyselyyn vastaamisen. Vastaajista peräti 85% vastasi kysymykseen. Tutkimustuloksissa kävi ilmi sekä hyvin positiivisia että ahdistusta kuvaavia vastauksia. Keskeisenä tavoitteena pidettiin kuitenkin sitä, että kysely ei saa uusintaa lasten kokemaa väkivaltaa. Väkivaltaa kokeneiden lasten vastauksissa oli negatiivisia tuntemuksia kuvaavien vastausten lisäksi mainittu myös positiivisia tuntemuksia. Kyselyä oli kuvattu jopa terapeutiksi ja vapauttavaksi. Negatiivisiksi koettuja tuntemuksia kuvanneiden vastaajien keskuudessa oli havaittavissa enemmän yleisiä emotionaalisia ongelmia. Keskeisenä johtopäätöksenä pidettiin sitä, että tämänkaltaisen kyselyn eettisiä kysymyksiä pohdittaessa, lasten pohtiminen yhtenäisenä joukkona on liian yksinkertaistavaa. (Ellonen & Pösö 2010.)

Keskeistä tämänkaltaista tutkimusta tehdessä on pohtia myös yksilötason hyötyjen ja haittojen lisäksi tutkimuksen yhteiskunnallista merkitystä, sekä minkälaisia seurauksia tutkimustuloksilla voidaan saavuttaa. Mikäli tutkimuksella saavutetaan senkaltaista muutosta yhteiskunnassa, että erilaisia uhrikokemuksia kokeneita voidaan jatkossa tukea paremmin ja mahdollisesti jopa ennaltaehkäistä vastaavien tapahtumista jatkossa, näiden hyötyjen voi ajatella kompensoivan ne mahdolliset haitat, jotka yksittäisille vastaajille kyselystä aiheutuivat. (Ellonen & Pösö 2010.) Lapsiuhritutkimusten käytännön toteutukseen, tutkimuslupiin sekä tutkimusetiikkaan liittyvää pohdintaa on käsitelty tarkemmin teoksissa Ellonen ym. 2008, 2. luku sekä Fagerlund ym. 2014, 2. luku.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Nuorten kasautuneet uhrikokemukset

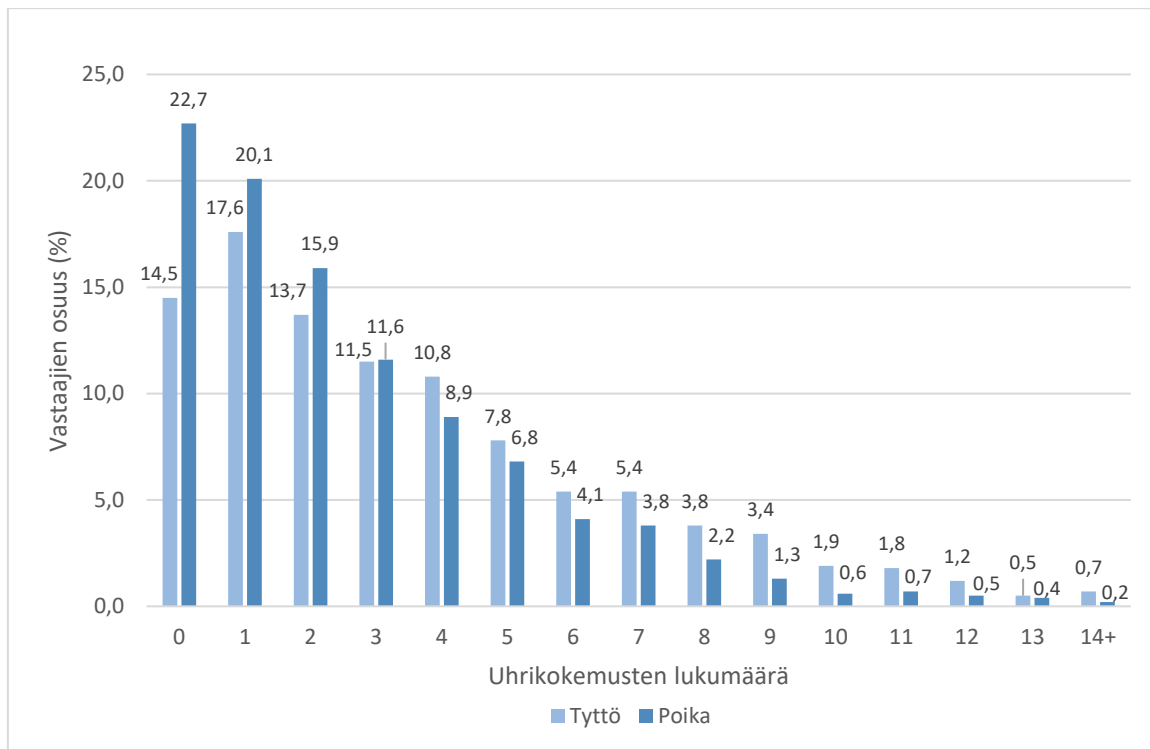
Analyysin ensimmäisessä vaiheessa muodostettujen, uhrikokemusta kuvaavien muuttujien avulla oli mahdollista määritellä uhrikokemusten kasautumisen raja. Kun rajana elämänaikaisten uhrikokemusten kasautumisessa pidettiin noin 10 % osuutta koko aineistosta, uhrikokemusten kasautumisen raja määrittyi kahdeksaan (8) uhrikokemukseen. Tällöin kahdeksan tai useamman uhrikokemuksen kokeneet muodostivat koko joukosta 9,7 %, eli 496 nuorta oli raportoinut kokeneensa vähintään kahdeksan erilaista uhrikokemusta. Keskiarvo koko aineistolle uhrikokemusten lukumäärälle oli 3,2 ja niille, jotka olivat kokeneet vähintään yhden uhrikokemuksen, keskiarvo oli 3,9. Nuorista 19 %, eli 942 vastaajaa raportoi, ettei ole kokenut mitään kysytyistä uhrikokemuksista. Vastaavasti kaikista nuorista 82 %, 4153 vastaajaa kertoi altistuneensa vähintään yhdelle uhrikokemukselle. Suurin lukumäärä erilaisia uhrikokemuksia aineistossa oli 19, näin oli raportoinut yksi nuori. Uhrikokemusten jakautuminen niiden lukumäärän mukaan on esitetty kuviossa 3.

KUVIO 3. Uhrikokemusten lukumäärät koko aineistossa

Huolimatta siitä, että tässä tutkimuksessa käytetyssä aineistossa uhrikokemuksia oli kartoitettu yhteensä 23 kokemuksen osalta, eli noin kymmenen kokemuksen osalta vähemmän kuin luvussa 2.3 esiteltyjen muiden maiden aineistossa, suomalaisten nuorten kasautuneet uhrikokemukset eivät näyttäneet merkittävästi rajatumpana ilmiönä. Uhrikokemusten keskiarvon ollessa 3,9, se oli hyvin samansuuntainen kuin Espanjan 4,2 ja Kanadan 4,3 kanssa. Vastaavasti uhrikokemusten kasautumisen rajan määrittäessä suomalaisessa aineistossa kahdeksaan, ja Espanjassa ja Kanadassa yhdeksään, tuloksia voidaan pitää samansuuntaisina myös tältä osin. Espanjassa väkivaltaa kokemattomien osuus 15–17-vuotiaiden nuorten kohdalla oli 12 % ja Kanadassa 13 %. Iso-Britanniassa vastaava osuus 11–17-vuotiaista oli 16 %. (Cyr ym. 2013; Radfor ym. 2013; Pereda ym. 2014.) Tältä osin suomalaisten nuorten 19 % osuus puoltaa sitä, että Suomessa erilaisten uhrikokemusten kokeminen olisi hieman vähäisempää, erityisesti verrattuna vertailussa mukana olleisiin Euroopan maihin. Tuloksia voidaan kuitenkin pitää hyvin samansuuntaisina.

Uhrikokemusten jakautumista tarkasteltiin myös sukupuolittain, jolloin saatiin esille sukupuolten väliset erot liittyen uhrikokemusten lukumäärien jakautumiseen. Kuviosta 4 nähdään, että tytöillä uhrikokemuksia oli kertynyt enemmän kuin pojille. Tytöistä 13 % eli 348 vastaajaa, ja pojista 6 % eli 147 vastaajaa, oli kokenut vähintään kahdeksan erilaista uhrikokemusta. Vastaavasti tytöistä 15 % ja pojista 23 % ei ollut kokenut yhtään uhrikokemusta. Espanjalaisten nuorten keskuudessa uhrikokemukset jakautuivat sukupuolittain päinvastoin kuin Suomessa. Tytöistä 19 % ja pojista 15 % eivät olleet kokeneet yhtään uhrikokemusta. Vastaavat suhteet olivat myös Iso-Britannian 11–17-vuotiailla, jossa pojista väkivaltaa ei ollut kokenut 12 % ja tytöistä 21 %. Uhrikokemusten lukumäärän keskiarvo niillä suomalaisilla nuorilla, jotka olivat kokeneet vähintään yhden uhrikokemuksen, oli tytöillä 4,3 ja pojilla 3,6. Vastaavat luvut Iso-Britanniassa olivat tytöillä 4,7 ja pojilla 5,6 (Radfor ym. 2013; Pereda ym. 2014). Näin ollen suomalaisten nuorten uhrikokemusten jakautuminen sukupuolten välillä poikkeaa vertailussa olevista Euroopan maista. Tämän tutkimuksen valossa tyttöjen suurempi altistuminen erilaisille uhrikokemuksille näyttää suomalaisena erityispiirteenä ja on toisaalta yhteneväinen myös aikuisväestöä koskevan tuloksen kanssa, jossa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa pidetään merkittävänä ongelmana Suomessa koko Euroopan tasolla (esim. Rauhalampi 2019).

KUVIO 4. Uhrikokemusten jakautuminen sukupuolittain

Kiinnostuksen kohteena oli myös tarkastella yksittäisten uhrikokemusten jakaumaa nuorten kesken, jolloin saatavilla olisi mahdollisimman kattavasti tietoa niiden nuorten elämästä, joille uhrikokemuksia kasautuu. Lisäksi edellisten tulosten perusteella jakaumaa eri uhrikokemusten välillä päätettiin tarkastella myös sukupuolten osalta. Näin ollen ryhmiksi muodostuivat kasautuneita uhrikokemuksia kokeneet ja ei kokeneet sekä sukupuoli. Taulukossa 10 on esitelty nuorten suhteelliset osuudet näissä ryhmissä jokaisen uhrikokemuksen osalta. Yksittäisten uhrikokemusten lisäksi taulukosta 10 käy ilmi luvussa 3.2 esiteltyjen moduulien osuudet kunkin ryhmän osalta. Yksittäiset moduulit kuvaavat tiettyä laajempaa väkivallan muodon kokonaisuutta, muodostuen useista erilaisista uhrikokemuksista. Esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa kuvaavaan moduuliin kuuluu kuusi erilaista uhrikokemusta. Taulukossa moduulin suhteellinen osuus kuvaa, kuinka suuri osa ryhmään kuuluvista nuorista oli kokenut vähintään yhtä moduuliin lukeutuvista uhrikokemuksista. Tuloksista oli nähtävissä merkittäviä eroja siinä, minkälaisia uhrikokemuksia eri ryhmille oli kertynyt. Osa uhrikokemuksista oli selvemmin jakautunut uhrikokemusten kasautumista kokeneiden ja ei kokeneiden kesken, mutta suurimmassa osassa erilaisista uhrikokemuksista sukupuolten välillä oli nähtävissä jakaumaa myös sukupuolen osalta niin, että toinen sukupuoli oli selvästi yliedustettuna molemmissa ryhmissä. Jakaumissa oli myös nähtävissä eroja eri maiden välillä tehdyssä vertailussa.

TAULUKKO 10. Uhrikokemukset sukupuolen ja uhrikokemusten kasautumisen perusteella

Uhrikokemus	Uhrikokemuksia 8 tai yli (%)		Uhrikokemuksia 7 tai alle (%)	
	tyttö	poika	tyttö	poika
Rikokseksi luokiteltava väkivalta	94,3	98,6	42,8	54,2
Ryöstö	12,1	25,9	1,9	6,2
Varkaus	59,2	71,4	19,7	21,8
Vahingonteko	52,0	64,6	14,0	17,8
Pahoinpitely	66,1	76,9	14,3	26,5
Pahoinpitelyn yritys	29,9	46,9	3,9	9,5
Laiton uhkaus	55,2	57,1	10,0	13,0
Vertaissuhteissa tapahtuva väkivalta	90,5	70,7	38,4	21,2
Fyysinen väkivalta vertaisen taholta	75,0	63,3	26,4	17,1
Henkinen väkivalta vertaisen taholta	64,7	38,1	18,5	6,2
Aikuisen nuoreen kohdistama väkivalta	94,3	95,9	56,1	40,7
Fyysinen väkivalta vanhemman taholta	61,8	55,1	17,8	10,8
Henkinen väkivalta vanhemman taholta	87,9	76,2	47,9	25,7
Muun aikuisen tekemä fyysinen väkivalta	5,2	17,7	1,2	2,9
Muun aikuisen tekemä henkinen väkivalta	32,8	49,7	11,3	16,8
Perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistaminen	83,9	72,1	25,5	13,1
Vanhempaan kohdistuva fyysinen väkivalta	26,1	30,6	3,4	2,3
Vanhempaan kohdistuva henkinen väkivalta	64,7	53,1	15,1	6,7
Sisarukseen kohdistuva fyysinen väkivalta	39,7	27,9	3,9	2,6
Sisarukseen kohdistuva henkinen väkivalta	67,0	49,0	14,6	7,6
Seksuaalinen väkivalta	79,0	73,5	26,1	18,7
Aikuisen taholta seksuaalisen teon yritys tai ehdottelu	27,3	39,5	6,1	11,6
Aikuisen taholta seksuaalinen teko	25,3	24,5	3,7	2,8
Vertaisen taholta seksuaalinen häirintä	4,6	6,1	0,5	0,2
Vertaisen taholta vastentahtoinen tai pakotettu seksuaalinen teko	3,2	4,8	0,4	0,3
Internetissä tapahtunut seksuaalinen häirintä tai ehdottelu	67,5	49,0	20,6	6,9
Internetistä alkanut seksuaalinen väkivalta	3,2	4,1	0,3	0,4
Internetissä tapahtuva häirintä	56,9	40,1	12,0	5,4

Rikokseksi luokiteltavan väkivallan uhriksi oli joutunut uhrikokemusten kasautumisesta raportoineista tytöistä 94 % ja pojista 99 %, kun vastaavat luvut uhrikokemusten kasautumista ei kokeneilla nuorilla olivat 43 % ja 55%. Näin ollen niistäkin nuorista, joille uhrikokemuksia ei ollut kasautunut, rikokseksi luokiteltavaa väkivaltaa oli kokenut lähes joka toinen nuori. Poikien osuudet olivat kaikkien kokemusten kohdalla suuremmat kuin tyttöjen. Huolimatta siitä, että kansainvälisesti tähän moduuliin on kuulunut usein huomattavasti useampi erilainen kokemus, suomalaisten nuorten luvut ovat merkittävästi suuremmat kuin vertailussa mukana olleilla mailla. Kanadassa saman ikäluokan nuorista, jotka ovat kokeneet uhrikokemusten kasautumista, tähän moduuliin kuuluvia kokemuksia on raportoinut vain noin 35 % nuorista, ja Espanjassa noin 50 % nuorista, Suomen lukujen ollessa yli 90 %. Sukupuolijakaumat olivat yhteneväiset näissä maissa Suomen tulosten kanssa. Vertaissuhteissa tapahtuvan väkivallan uhriksi olivat joutuneet kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista tytöistä jopa 91 % ja vertailuryhmän tytöistä 38 %, kun poikien vastaavat luvut olivat 71 % ja 21 %. Vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa voidaan siis pitää hyvin yleisenä suomalaisten nuorten keskuudessa. Tyttöjen osuudet olivat suuremmat kaikkien yksittäisten kokemusten osalta. Espanjassa ja Kanadassa tämän moduulin kokemukset olivat jakautuneet sukupuolten välillä tasaisemmin, eikä sukupuolten välisiä eroja ollut havaittavissa. Suomen luvut olivat kokonaisuudessaan huomattavasti korkeammat, kun Espanjassa uhrikokemusten kasautumisesta raportoineista 15–17-vuotiaista nuorista 51 % oli kokenut väkivaltaa vertaissuhteissa, ja Kanadassa vastaava luku oli vain 26 %. (Cyr ym. 2013; Perda 2014.)

Vanhemman nuoreen kohdistaman väkivallan muodot olivat myös sukupuolittain selvästi jakautuneet, sillä molemmissa ryhmissä tytöistä suurempi osuus oli vanhemman henkisen ja fyysisen väkivallan kohteena. Vanhemman nuoreen kohdistamaa fyysistä väkivaltaa olivat kokeneet 62 % niistä tytöistä, ja pojista 55 %, joille uhrikokemuksia oli kasautunut. Muilla nuorilla vastaavat luvut olivat tytöillä 18 % ja pojilla 11 %. Vastaavasti uhrikokemusten kasautumista kokeneista nuorista henkistä väkivaltaa vanhemman taholta olivat kokeneet 88 % tytöistä ja pojista 76 %. Muista nuorista henkistä väkivaltaa olivat kokeneet tytöistä 48 % ja pojista 26 %. Vastaavasti muun aikuisen nuoreen kohdistama väkivalta oli molemmissa ryhmissä pojilla yleisempää. Fyysistä väkivaltaa olivat kokeneet kasautuneiden uhrikokemusten ryhmässä pojista 18 %, muista pojista 3 %. Tyttöillä vastaavat luvut olivat 5 % ja 1 %. Henkistä väkivaltaa muun aikuisen taholta olivat kokeneet uhrikokemusten kasautumista kokeneista pojista 50 % ja vertailuryhmän pojista 17 %. Tyttöjen osuudet olivat 33 %

ja 11 %. Luvut olivat osittain vastaavia muiden maiden tulosten kanssa, joskin suomalaisten uhrikokemusten kasautumista kokeneiden osalta luvut olivat huomattavasti korkeammat kuin eurooppalaisissa vertailumaissa, Espanjassa ja Iso-Britanniassa. Espanjassa fyysistä väkivaltaa olivat kokeneet 15–17-vuotiaista uhrikokemusten kasautumista kokeneista nuorista vain 12 %, ja henkistä väkivaltaa 21 %. Iso-Britanniassa 11–17-vuotiaista, uhrikokemusten kasautumista kokeneista nuorista 7 % olivat kokeneet henkistä ja fyysistä väkivaltaa vanhemman taholta. Kanadassa vastaavasti luvut olivat samaa suuruusluokkaa kuin Suomessa, mutta jäävät silti merkittävästi alle Suomen tason, kun fyysistä väkivaltaa on raportoitu 57 % ja henkistä väkivaltaa 46 % uhrikokemusten kasautumista kokeneista nuorista. Kanadassa sukupuolten välillä oli nähtävissä eroja saman suuntaisesti kuin Suomessa, tyttöjen ollessa useammin sekä fyysisen että henkisen väkivallan uhreina. Vastaavasti Espanjassa tytöt olivat poikia useammin vanhemman nuoreen kohdistaman henkisen väkivallan kohteena, mutta fyysinen väkivalta oli sukupuolten välillä tasaisesti jakautunut. Iso-Britanniassa eroja sukupuolten välillä ei ollut. (Cyr ym. 2013; Radford ym. 2013; Perda 2014.) Merkittävä havainto tuloksissa oli, että niilläkin nuorilla, joilla uhrikokemuksia ei ollut kasautunut, jonkinlaisia väkivaltakokemuksia aikuisen tahoilta oli jopa joka toisella nuorella. Vastaavasti niillä nuorilla, joilla uhrikokemuksia oli kasautunut, näitä väkivaltakokemuksia oli lähes jokaisella nuorella.

Väkivallan todistamisen osalta vanhempaan kohdistuvan fyysisen väkivallan todistaminen oli pojilla hieman yleisempää kuin tytöillä. Vanhempaan kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa olivat todistaneet uhrikokemusten kasautumisesta raportoineiden nuorten ryhmässä pojista 31 % ja tytöistä 26 %, muiden nuorten ryhmässä vastaavat luvut olivat pojilla 2 % ja tytöillä 3 %. Erot olivat kuitenkin hyvin pieniä ja näin ollen niitä voidaan pitää sukupuolittain saman suuntaisina. Muiden perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistamista kuvaavien kokemusten osalta tyttöjen osuudet olivat molemmissa ryhmissä suuremmat kuin poikien. Kasautuneista uhrikokemuksista raportoineista nuorista vanhempaan kohdistuvaa henkistä väkivaltaa olivat kokeneet tytöistä 65 % ja pojista 53 %, sisarukseen kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa tytöistä 40 % ja pojista 28 %, ja sisarukseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa tytöistä 67 % ja pojista 49 %. Kanadassa oli nähtävissä saman suuntaisia osuuksia ja eroja sukupuolten välillä, kun vanhempien välistä väkivaltaa oli todistanut 15–17-vuotiaista nuorista 50 % ja sisarukseen kohdistuvaa väkivaltaa 60 %. Espanjan ja Iso-Britannian aineistoista vastaavia eroja ei ollut nähtävissä. Kansainvälisesti vertailtuna erot moduulissa olivat merkittäviä, sillä Espanjassa perheenjäseniin kohdistuvaa väkivaltaa oli todistanut

vain 8 % kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista 15–17-vuotiaista nuorista, ja vastaavasti Iso-Britanniassa 11–17-vuotiailla osuus oli 18 %. (Cyr ym. 2013; Radford ym. 2013; Perda 2014.) Suomalaisessa aineistossa moduulin osuudet kokonaisuudessaan olivat uhrikokemusten kasautumista kokeneilla tytöillä 84 % ja pojilla 72 %, kun muilla nuorilla vastaavat luvut olivat tytöillä 26 % ja pojilla 13 %. Havainnot suurista eroista ryhmien välillä tässä ja edellisessä moduulissa puoltavat sitä teoreettista näkemystä, jossa väkivaltaisissa perheissä asuminen lisää riskiä uhrikokemusten kasautumiselle (Finkelhor ym. 2009).

Seksuaalisen väkivallan moduulin erot ryhmien välillä olivat saman suuntaisia kuin perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan moduulissa. Kasautuneita uhrikokemuksia raportoineista tytöistä 79 % ja pojista 74 % olivat raportoineet vähintään yhtä seksuaalisen väkivallan muotoa. Vertailuryhmässä tyttöjen osuus oli 26 % ja poikien 19 %. Näin ollen sukupuolten väliset erot eivät olleet merkittäviä uhrikokemuksia kokeneiden ryhmässä, mutta olivat hieman suuremmat vertailuryhmän osalta. Huomiota kuitenkin herätti seksuaalisen väkivallan yleisyys myös vertailuryhmän osalta, sen koskettaessa tytöistä joka neljättä ja pojista joka viidettä. Ryhmien välisten suurien erojen voi nähdä puoltavat aiemmissä tutkimuksissa saatua tulosta, jonka mukaan seksuaalisen väkivallan kokemus jopa seitsenkertaistaa riskin uusille uhrikokemuksille, ja näin ollen altistaa merkittävästi uhrikokemusten kasautumiselle (Finkelhor ym. 2007c). Täysin vertailukelpoisia lukuja ei ollut saatavilla kansainvälisen vertailun tekemiseksi, mutta yleisellä tasolla voidaan kuitenkin todeta, että suomalaisessa aineistossa poikien suhteellisen samankaltainen osuus tyttöjen kanssa oli poikkeuksellista, sillä Espanjassa, Iso-Britanniassa sekä Kanadassa tyttöjen osuus oli systemaattisesti merkittävästi suurempi kuin poikien osuus (Cyr ym. 2013; Radford ym. 2013; Perda 2014).

Yksittäisten tekojen osalta tarkasteltuna eroja oli havaittavissa myös sukupuolten välillä. Kasautuneita uhrikokemuksia kokeneiden ryhmästä aikuisen seksuaalisen teon yrityksen tai ehdottelun kohteena oli ollut työistä 27 % ja pojista 40 %. Vastaavat luvut vertailuryhmässä olivat tytöillä 6 % ja pojilla 11 %. Näin ollen pojilla oli molemmissa ryhmissä enemmän tämänkaltaisia kokemuksia. Aikuisen taholta tapahtuva seksuaalinen teko oli jakautunut sukupuolten välillä tasaisemmin, kun kasautuneita uhrikokemuksia kokeneiden nuorten osuus molemmilla sukupuolilla oli 25 %. Vertailuryhmässä tyttöjen osuus oli 4 % ja poikien 3 %. Sukupuolten ja ryhmien väliset erot olivat kohtuullisen pieniä myös vertaisen taholta tapahtuvan seksuaalisen häirinnän sekä vastentahtoisen tai pakotetun seksuaalisen teon

osalta. Kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista tytöistä 5 % ja pojista 6 %, sekä vertailuryhmän tytöistä 0,5 % ja pojista 0,2 % oli kokenut vertaisen taholta seksuaalista häirintää. Vastentahtoisen tai pakotetun seksuaalisen teon vertaisen taholta oli kokenut kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista tytöistä 3 % ja pojista 5 %, ja vertailuryhmän tytöistä 0,4 % ja pojista 0,3 %. Vertaissuhteisiin tapahtunut seksuaalisen teon oli kokenut 1 % vastanneista nuorista, ja kanadalaisista peräti 12 % (Cyr ym. 2013; Perda 2014). Internetissä tapahtunut seksuaalinen häirintä tai ehdottelu oli selvemmin sukupuolittunut, kun sitä oli kokenut uhrikokemusten kasautumisesta raportoineista tytöistä 68 % ja pojista 49 %, ja vertailuryhmän tytöistä 21 % ja 7 % pojista. Internetistä alkunsa saanut seksuaalinen väkivalta oli jakautunut tasaisesti sukupuolten välille, kun sitä oli kokenut uhrikokemuksia raportoineista tytöistä 3 % ja pojista 4 %, ja vertailuryhmän tytöistä 0,3 % ja pojista 0,4 %. Internetissä tapahtuvaa häirintää oli raportoinut kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista tytöistä 57 % ja pojista 40 %, ja vertailuryhmän tytöistä 12 % ja pojista 5 %. Näin ollen myös tämä uhrikokemusten muoto oli selvästi sukupuolittunut ja näin oli myös espanjalaisten nuorten osalta, joskin se oli merkittävästi harvinaisempaa kuin suomalaisessa aineistossa kun sitä oli kertonut kokeneensa 11 % kasautuneita uhrikokemuksia raportoineista nuorista.

Uhrikokemusten kasautumista tarkasteltiin myös erikseen pelkkien moduulien avulla, jotka kuvaavat uhrikokemusten jakautumista elämän eri osa-alueille. Vertailuryhminä pidettiin edelleen uhrikokemusten kasautumista kokeneet ja ei kokeneet sekä sukupuoli. Moduulit ja ryhmien suhteelliset osuudet niillä esitellään taululukossa 11. Moduulit esitellään taulukossa numeerisessa muodossa (0–6), jossa nolla tarkoittaa, ettei uhrikokemuksia ole koettu yhdelläkään moduulilla ja kuusi tarkoittaa uhrikokemusten kokemista kaikilla kuudella eri moduulilla.

TAULUKKO 11. Uhrikokemusten kasautuminen elämän eri osa-alueille

Moduuleja	Uhrikokemuksia 8 tai yli (%)			Uhrikokemuksia 7 tai alle (%)		
	tyttö	poika	yhteensä	tyttö	poika	yhteensä
0	0,0	0,0	0,0	16,7	24,1	20,5
1	0,0	0,0	0,0	24,8	29,4	27,2
2	0,3	0,0	0,2	20,7	23,5	22,1
3	1,7	8,2	3,6	20,9	15,9	18,3
4	26,4	42,2	31,1	12,7	6,1	9,3
5	42,0	40,1	41,4	3,7	1,1	2,4
6	29,6	9,5	23,6	0,4	0,0	0,2

Uhrikokemusten kasautumisesta raportoineiden nuorten keskuudessa lähes kaikilla nuorilla uhrikokemuksia oli kertynyt vähintään kolmelle eri moduulille ja jopa 65 % näistä nuorista uhrikokemuksia oli jakautunut vähintään viidelle moduulille. Tässä ryhmässä tytöistä lähes kolmannekselle uhrikokemuksia oli kertynyt kaikille kuudelle moduulille, kun pojilla vastaava osuus oli 10 %. Vertailuryhmässä uhrikokemukset olivat jakautuneet hieman tasaisemmin, mutta kuitenkin niin, että vain hyvin pienellä joukolla uhrikokemuksia oli viidellä tai kuudella moduulilla. Tässäkin ryhmässä tytöistä suuremmalle osuudelle oli kertynyt uhrikokemuksia useammalle moduulille kuin pojilla. Jakaumat olivat saman suuntaisia espanjalaisten nuorten kohdalla, kun uhrikokemusten kasautumista raportoineista nuorista 71 % oli kokenut uhrikokemuksia vähintään viidellä moduulilla (Pereda ym. 2014). Aiempien tutkimustulosten perusteella uhrikokemusten kasautuminen on sitä vahingollisempaa, mitä useammalle elämän osa-alueelle se on jakautunut (Turner ym. 2016). Näin ollen tämän tutkimuksen valossa kasautuneita uhrikokemuksia raportoineiden nuorten riski merkittäville hyvinvoinnin haitoille on suuri.

4.2 Taustatekijöiden yhteydet nuorten kasautuneisiin uhrikokemuksiin

Taustatekijöiden yhteyksiä kasautuneisiin uhrikokemuksiin tarkasteltiin ristiintaulukoinnin ja Pearsonin khiin neliö (χ^2) -testisuuren avulla. Vertailussa olivat uhrikokemusten kasautumista kokeneiden ja ei kokeneiden nuorten vastauksien suhteelliset osuudet kussakin muuttujassa. Muuttujia tarkasteltiin kolmella tasolla, *yksilöön*, *perheeseen* ja *vapaa-aikaan* liittyen. Yksilöön liittyviä tekijöitä olivat *sukupuoli*, *synnyinmaa*, *internalisoivat*, *eksternalisoivat* ja *sosiaaliset ongelmat, diagnosoitu sairaus, vamma tai erityisen tuen tarve*

sekä koettu terveydentila. Yksilöön liittyvien muuttujien ja ryhmien väliset suhteelliset osuudet sekä niihin liittyvät testisuureet on esitelty taulukossa 12.

TAULUKKO 12. Yksilöön liittyvien tekijöiden yhteydet kasautuneisiin uhrikokemuksiin

Muuttujat	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (%)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (%)	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (n)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (n)	Pear- son χ^2	Sig.
Sukupuoli						
Tyttö	70,3	49,5	348	2271	77,182	0,000
Poika	29,7	50,5	147	2314		
Synnyinmaa						
Suomi	96,8	96,5	480	4427	0,123	0,726
Muu	3,2	3,5	16	162		
Internalisoivat ongelmat						
Ei	73,2	91,6	355	4075	162,012	0,000
Kyllä	26,8	8,4	130	373		
Eksternalisoivat ongelmat						
Ei	74,0	91,8	358	4105	154,326	0,000
Kyllä	26,0	8,2	126	368		
Sosiaaliset ongelmat						
Ei	85,0	91,9	407	4059	26,082	0,000
Kyllä	15,0	8,1	72	357		
Erityisen tuen tarve						
Ei	54,8	73,7	272	3389	78,672	0,000
Kyllä	45,2	26,3	224	1210		
Koettu terveydentila						
Erittäin hyvä	11,5	28,3	57	1294	140,108	0,000
Hyvä	49,5	53,2	245	2427		
Melko hyvä, huono tai erittäin huono	39,0	18,5	193	844		

Suurimmat Pearsonin khiin neliön arvot saivat internalisoivat ja eksternalisoivat ongelmat ($p=0,000$). Kasautuneita uhrikokemuksia raportoineista nuorista 27 %, eli 130 vastaajaa koki internalisoivia ongelmia ja eksternalisoivia ongelmia oli kokenut 26 %, eli 126 vastaajaa. Vastaavasti niistä nuorista, jotka eivät olleet kokeneet uhrikokemusten kasautumista, internalisoivia ja eksternalisoivia ongelmia olivat kokeneet vain 8 % vastaajista. Myös sosi-

aaliset ongelmat olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä niin, että kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista nuorista 15 % kertoi myös sosiaalisista ongelmia, kun vastaava luku muilla nuorilla oli 8 %. Vaikka ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä, kuitenkin vain 72 nuorta uhrikokemusten kasautumista kokeneiden joukossa raportoi sosiaalisia ongelmia.

Kolmanneksi merkittävin muuttuja oli koettu terveydentila ($p=0,000$), jossa uhrikokemuksia kokeneista nuorista vain 12 % raportoi terveydentilasta erittäin hyväksi ja 39 % melko hyväksi tai sitä huonommaksi. Muista nuorista 28 % kertoi terveydentilansa olevan erittäin hyvä ja vain 19 % melko hyväksi tai sitä huonommaksi. Diagnosoitu sairaus, vamma tai erityisen tuen tarve näyttäytyi myös suurempana suhteellisena osuutena vertailtavien ryhmien kesken niin, että kasautuneista uhrikokemuksista raportoineista nuorista jopa 45 %:lla oli myös jokin vamma tai sairaus, kun vastaava luku muiden nuorten joukossa oli 26 %. Myös sukupuolijakauman suhteen ryhmässä oli havaittavissa eroja, sillä muun ryhmän ollessa lähempänä koko aineiston sukupuolijakaumaa tyttöjen 51 % ja poikien 49 % suhteella, kasautuneiden uhrikokemusten ryhmässä oli tyttöjä 70 % ja poikia 30 %. Yksilöön liittyvistä tekijöistä ainoastaan synnyinmaa oli ryhmien kesken samankaltaisesti jakautunut, eikä siis ollut tilastollisesti merkitsevä muuttuja.

Perheeseen liittyviä tekijöitä olivat perhemuoto, kokemus asumisesta lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä, vanhempien synnyinmaa, äidin ja isän ikä, koulutus ja työmarkkina-asema, perheen taloudellinen tilanne, vanhempien tieto nuoren vapaa-ajan seurasta, keskusteluyhteys vanhempien kanssa, syöminen yhdessä perheen kanssa sekä vanhempien humalatilän näkeminen viimeisen 12 kuukauden aikana. Näistä muuttujista yhdeksän oli tilastollisesti merkitseviä ($p<0,05$) ja ei merkitseviksi jäivät äidin ja isän ikä ja koulutusaste sekä äidin työmarkkina-asema. Taulukossa 13 on esitelty muuttujat, vastausten suhteelliset jakaumat sekä testisuureiden arvot.

TAULUKKO 13. Perheeseen liittyvien tekijöiden yhteydet uhrikokemusten kasautumiseen

Muuttujat	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (%)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (%)	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (n)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (n)	Pear- son χ^2	Sig.
Perhemuoto						
Ydinperhe	58,9	71,0	288	3225	32,749	0,000
Yksinhuoltaja	7,4	6,3	36	288		
Yksinhuoltaja ja tämän uusi puoliso	5,1	3,4	26	156		
Kaksi kotia	28,6	19,2	140	874		
Lastensuojelun sijoitus						
Ei	94,4	98,2	457	4362	28,710	0,000
Kyllä	5,6	1,8	27	81		
Vanhemman synnyinmaa						
Molemmat Suomessa	89,5	91,6	442	120	9,267	0,010
Toinen Suomessa, toinen muualla	8,9	5,8	44	8		
Molemmat muualla	1,6	2,6	307	128		
Äidin ikä						
Alle 40	25,9	23,0	128	1050	4,812	0,186
41–50	60,7	61,8	300	2820		
51–60 tai yli	11,1	13,6	55	619		
kuollut tai ei tiedä	2,2	1,6	11	72		
Isän ikä						
Alle 40	13,2	12,6	65	575	0,511	0,916
41–50	60,9	60,1	301	2755		
51–60 tai yli	22,3	23,6	110	1080		
kuollut tai ei tiedä	3,6	3,7	18	171		
Äidin koulutus						
Peruskoulu	3,9	3,9	19	177	4,344	0,361
Ammattikoulu	23,1	25,9	113	1183		
Lukio	20,2	19,6	99	897		
Korkeakoulu	34,1	30,1	167	1376		
Isän koulutus						
Peruskoulu	8,9	6,7	44	304	6,517	0,164
Ammattikoulu	33,5	37,9	165	1723		
Lukio	10,1	9,4	50	427		
Korkeakoulu	25,4	23,5	125	4069		

TAULUKKO 13. Jatkuu

Muuttujat	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (%)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (%)	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (n)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (n)	Pear- son χ^2	Sig.
Äidin työmarkkina						
Työssä	84,5	83,6	419	3843	0,568	0,904
Työtön	2,6	2,4	13	110		
Opiskelee, kotiäiti, eläkkeellä tai sairas	8,3	9,1	41	417		
Muu tai ei tiedä	4,6	5,0	23	229		
Isän työmarkkina						
Työssä	81,3	85,5	403	3934	8,921	0,030
Työtön	3,6	2,3	18	107		
Opiskelee, koti-isä, eläkkeellä tai sairas	4,6	4,6	23	210		
Muu tai ei tiedä	10,5	7,6	52	348		
Perheen taloudellinen tilanne						
Erittäin hyvä	13,5	22,9	67	1046	107,239	0,000
Melko hyvä	48,8	56,9	242	2603		
Vähintään jonkin verran vaikeuksia	33,7	15,6	167	715		
Vanhemmilla tieto seurasta						
Aina	42,7	64,4	209	2903	99,236	0,000
Joskus	50,4	32,9	247	1484		
Harvoin	6,9	2,6	34	119		
Keskustelu vanhempien kanssa						
Kyllä	23,5	48,8	116	2235	263,598	0,000
Jossain määrin	50,7	44,7	250	2048		
Ei juuri lainkaan tai ei ollenkaan	25,8	6,5	127	296		
Perheen yhteinen ruokailu						
Joka päivä	22,6	39,0	112	1748	85,484	0,000
Useita kertoja viikossa	42,1	41,5	209	1901		
Kerran viikossa tai harvemmin	35,3	19,5	175	891		
Vanhempi humalassa						
Ei koskaan	48,2	66,9	239	3078	105,311	0,000
Korkeintaan muutaman kerran	33,9	26,3	168	1211		
Vähintään kerran kuussa	17,9	6,7	89	310		

Tilastollisesti erittäin merkitsevästä muuttujasta ($p=0,000$) suurimman Pearsonin testisuureen arvon ($\chi^2=264$) analyysissä sai keskusteluyhteys vanhempien kanssa. Kasautuneita uhrikokemuksia raportoineista nuorista 24 % oli raportoinut keskustelevana vanhempien kanssa omista asioistaan ja 26 % ei juuri lainkaan tai ei ollenkaan. Vastaavasti niillä nuorilla, jotka eivät olleet kokeneet uhrikokemusten kasautumista 49 % oli raportoinut puhuvansa vanhempien kanssa omista asioistaan ja 6,5 % ei juuri lainkaan tai ei ollenkaan. Seuraavaksi suurimmat arvot saivat nuoren tulkinta perheen taloudellisesta tilanteesta ($\chi^2=107$) sekä vanhempien humalatilan näkeminen viimeisen 12 kuukauden aikana ($\chi^2=105$). Talousvaikeuksista raportoi kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista nuorista 34 %, kun muilla nuorilla vastaava luku oli 16 %. Vanhemman humalan todistamisesta kerran kuussa tai useammin vastaavat luvut olivat 18 % ja 7 %.

Tilastollisesti erittäin merkitseviä yhteyksiä ($p=0,000$) sekä suuria testisuureen arvoja ($\chi^2>80$) saaneita muuttujia olivat myös vanhempien tieto nuoren vapaa-ajanviettoseurasta sekä perheen yhteiset ruokailut. Vanhemmilla oli aina tieto vapaa-ajan seurasta 43 % niistä nuorista, jotka olivat kokeneet kasautuneita uhrikokemuksia ja muilla nuorilla 65 %. Kerran viikossa tai harvemmin yhteisiä ruokailuja perheen kanssa oli kasautuneiden uhrikokemusten joukossa 35 % ja muilla nuorilla 20 %. Tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=0,000$) muuttujia olivat perhemuoto sekä lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä asuminen. Ydinperheessä asuivat kasautuneita uhrikokemuksista raportoineista 59 % ja muista nuorista 71 %. Lastensuojelun sijoittamana olleiden nuorten vastaavat luvut olivat 6 %, eli 27 nuorta ja 2 %, eli 81 nuorta. Luvuista voidaan tehdä myös johtopäätelmä siitä, että kaikista kyselyyn vastanneista lastensuojelun sijoittamista nuorista 25 % on kokenut uhrikokemusten kasautumista. Vanhempien synnyinmaata kuvaavassa muuttujassa ($p=0,01$) suurin ero ryhmien vastausten suhteellisten osuuksien välillä oli niillä nuorilla, joiden toinen vanhempi oli syntynyt Suomessa ja toinen vanhempi muualla. Näin olivat raportoineet uhrikokemusten kasautumista kokeneista nuorista 9 % ja muut nuoret 6 %. Vastaavat luvut isän työmarkkina-asemaan liittyvässä muuttujassa muu tai en tiedä vastauksen kohdalla olivat 11 % ja 8 %.

Vapaa-aikaan liittyviä tekijöitä olivat hyvä ystävä, vapaa-ajanviettoseura, kuinka usein viettää vapaa-aikaa ystävien kanssa, ystävien ikä, julkisissa tiloissa vietetyn vapaa-ajan määrä sekä oleskelu julkisilla paikoilla klo 22 jälkeen, ohjattu harrastustoiminta, tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö viimeisen 12 kuukauden aikana sekä lääkkeiden väärinkäyttö

päihtymystarkoituksessa. Näistä muuttujista vain ystävien kanssa vietetyn ajan määrä ei ollut tilastollisesti merkitsevä ja loput yhdeksän olivat erittäin merkitseviä ($p \leq 0,001$). Muuttujien tarkemmat tiedot, vastausten suhteelliset jakaumat sekä testisuureiden arvot on esitelty taulukossa 14.

TAULUKKO 14. Vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden yhteydet uhrikokemusten kasautumiseen

Muuttujat	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (%)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (%)	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (n)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (n)	Pear- son χ^2	Sig.
Vähintään yksi hyvä ystävä						
Kyllä	89,3	93,4	441	4276	11,985	0,001
Ei	10,7	6,6	53	300		
Kenen kanssa viettää suurimman osan vapaa-ajasta						
Yksin	18,9	11,8	93	539	68,633	0,000
Perheen kanssa	12,8	25,2	63	1150		
1–3 ystävän kanssa	30,2	34,4	149	1567		
4 tai useamman ystävän kanssa	28,4	23,3	140	1063		
Tyttö- tai poikaystävän kanssa	9,7	5,3	48	242		
Kuinka usein viettää aikaa ystävien kanssa koulun ulkopuolella						
Korkeintaan yhden päivän viikossa	17,2	17,2	85	783	5,025	0,285
2–3 päivää viikossa	31,9	35,3	158	1613		
4–6 päivää viikossa	29,1	28,9	144	1320		
Joka päivä	17,8	15,8	88	721		
Ei vietä aikaa ystävien kanssa	4,0	2,8	20	127		
Ystävien ikä						
Nuorempia	5,1	4,3	25	193	65,464	0,000
Saman ikäisiä	69,5	83,2	342	3761		
Vanhempia	23,2	11,0	114	499		
Ei vietä aikaa ystävien kanssa	2,2	1,5	11	69		

TAULUKKO 14. Jatkuu.

Muuttujat	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (%)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (%)	Uhri- kokemuksia 8 tai yli (n)	Uhri- kokemuksia 7 tai alle (n)	Pear- son χ^2	Sig.
Oleilu julkisissa tiloissa vapaa-ajalla						
Ei koskaan	8,9	14,1	44	645	37,565	0,000
Korkeintaan yhtenä päivänä viikossa	28,8	34,3	142	1563		
2–3 päivänä viikossa	30,2	30,6	149	1395		
4–6 päivänä viikossa	21,5	14,5	106	660		
Joka päivä	10,5	6,6	52	299		
Oleilu julkisissa tiloissa klo 22 jälkeen						
Usein tai melko usein	12,1	7,1	52	308	42,790	0,000
Joskus	36,9	27,2	177	1178		
Ei koskaan	51,0	65,7	245	2844		
Ohjattu harrastustoiminta						
Kyllä	60,8	55,3	301	2523	5,437	0,000
Ei	39,2	44,7	194	2037		
Tupakointi						
Ei ole koskaan tupakoinut	51,7	72,3	256	3302	95,551	0,000
On lopettanut	17,4	11,8	86	538		
Tupakoi	30,9	16,0	153	729		
Alkoholin käyttö viim. 12kk aikana						
Ei lainkaan	23,8	51,2	118	2355	170,707	0,000
Kerran kuussa tai harvemmin	57,7	41,9	286	1927		
2–3 kertaa kuussa tai useammin	18,5	6,9	92	317		
Huumeiden käyttö viim. 12kk aikana						
Ei	85,3	96,6	432	4442	132,721	0,000
Kyllä	14,7	3,4	73	157		
Lääkkeiden käyttö päihtymistarkoituksessa						
Ei	85,6	97,2	423	4433	156,369	0,000
Kyllä	14,4	2,8	71	129		

Merkittävimmit muuttujiksi analyysissä nousivat nuoren alkoholin, lääkkeiden ja huumeiden käyttö ($\chi^2 > 130$). Kasautuneita uhrikokemuksia raportoineista nuorista alkoholia käytti 2–3 kertaa kuukaudessa tai useammin 19 %, kun muilla nuorilla vastaava luku oli 7 %. Vastaavasti lääkkeitä väärinkäyttäneiden ja huumeita käyttäneiden osuus viimeisen 12 kuukauden aikana olivat 14 % ja 15 % suhteessa muiden nuorten 3 % ja 3 % osuuksiin. Päihteistä myös tupakka sai korkeat testisuureen arvot ja kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista nuorista säännöllisesti tupakoi 31 %, kun muiden nuorten vastaava osuus oli 16 %. Vapaa-ajanviettoseura ja ystävien ikä näyttäytyivät myös merkittävinä muuttujina. Kasautuneista uhrikokemuksista raportoineet nuoret ilmoittivat viettävänsä enemmän vapaa-aikaa yksin, neljän tai useamman ystävän porukassa tai tyttö- tai poikaystävän kanssa ja vähemmän pienemmissä ystäväporukoissa tai perheen kanssa, verrattuna muiden nuorten vastauksiin. Perheen kanssa vapaa-aikaa heistä vietti 13 %, kun muista nuorista vastaava ilmoitti 25 %. Ystävien ikä taas jakautui niin, että kasautuneita uhrikokemuksia kokeneet viettivät enemmän aikaa itseä vanhempien kanssa, 23 % vastaajista, kuin muut nuoret, 11 %. Merkittäviksi muuttujiksi nousivat lisäksi myös julkisella paikalla ajan viettäminen klo 22 jälkeen ($\chi^2 = 42$) sekä vapaa-ajan viettäminen julkisilla paikoilla ($\chi^2 = 38$). Usein tai melko usein julkisilla paikoilla klo 22 jälkeen oleili kasautuneita uhrikokemuksia kokeneista nuorista 12 % ja muista nuorista 7 %. Vastaavat luvut vapaa-aikaa julkisilla paikoilla 4–6 päivänä viikossa viettäneistä oli 22 % ja 15 %. Vähintään yhden hyvän ystävän puuttumisesta ($\chi^2 = 12$) raportoi kasautuneista uhrikokemuksia kokeneista 11 % ja muista nuorista 7 %. Ohjattuun harrastustoimintaan osallistuminen oli kasautuneita uhrikokemuksia kokeneilla yleisempää kuin muilla nuorilla, 61 % ja 55 %.

Edellä kuvatut yhteydet kertovat ensisijaisesti kahden ryhmän välisistä eroista tietyn muuttujan osalta. Näin ollen niihin liittyvä tulkinta on ensi sijassa kuvailevaa. Ryhmien välillä oli nähtävissä tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja useiden muuttujien kohdalla. Tähän on saattanut vaikuttaa kuitenkin myös aineiston suuri koko, jolloin tosiasiallinen ero ryhmien välillä voi olla pieni, vaikka ero olisikin tilastollisesti erittäin merkitsevä. Näin ollen erojen tulkinnassa on syytä kiinnittää huomiota myös testisuureen arvoon (Metsämuuronen 2011, 451). Testisuureen avulla tuloksista olikin nähtävissä suurempia eroja muuttujien välillä, jolloin erot korrelaatioissa muuttujien välillä ovat tosiasiallisesti merkittäviä. Seuraavaan analyysin vaiheeseen muuttujavalintaa ei kuitenkaan tehty näillä perusteilla, vaan eksploratiivisen otteen mukaisesti kaikki muuttujat valittiin mukaan logistiseen regressio-analyysiin.

4.3 Nuorten uhrikokemusten kasautumista selittävät tekijät

Analyysin seuraavassa vaiheessa uhrikokemusten kasautumista selittäviä tekijöitä selvitettiin logistisella regressioanalyysillä. Ensimmäisessä vaiheessa erilliset mallit muodostettiin pakottavalla menetelmällä *yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan* liittyvistä muuttujista. Mallien tiedot esitellään taulukossa 15. Yksilöön liittyviä muuttujia oli yhteensä seitsemän: *sukupuoli, synnyinmaa, internalisoivat, eksternalisoivat ja sosiaaliset ongelmat, diagnosoitu sairaus tai vamma sekä koettu terveydentila*. Nämä muuttujat selittivät kasautuneiden uhrikokemusten muuttujan vaihtelusta 13,8 % (Nagelkerke 0,138). Malli luokitteli oikein 90,1 % vastaajista: 99,4 % niistä vastaajista, joille uhrikokemuksia ei ollut kasautunut ja 5,2 % vastaajista, joille oli. Hosmer-Lemeshow'n testin p-arvo oli mallissa 0,853, joka kertoo mallin soveltuvan uhrikokemusten kasautumisen selittämiseen (Metsämuuronen 2011, 761).

Perheeseen liittyviä muuttujia oli yhteensä 14: *perhemuoto, asuminen lastensuojelun sijoittamana, vanhempien synnyinmaa, äidin ja isän ikä, äidin ja isän koulutus, äidin ja isän työmarkkina-asema, perheen taloudellinen tilanne, vanhemmilla tieto vapaa-ajan seurasta, keskustelu vanhempien kanssa omista asioistaan, yhdessä syöminen perheen kanssa sekä vanhemman humalan näkeminen viimeisen 12 kuukauden aikana*. Nämä muuttujat selittivät kasautuneiden uhrikokemusten muuttujan vaihtelusta 16,2 % (Nagelkerke 0,162). Malli luokitteli oikein 90,1 % vastaajista, 99,4 % niistä vastaajista, joille uhrikokemuksia ei ollut kasautunut ja 4,6 % vastaajista, joille oli. Hosmer-Lemeshow'n testin p-arvo oli mallissa 0,041, joka jäädessään alle 0,05 kertoo, ettei malli sellaisenaan ole riittävän hyvä selittämään selitettävän muuttujan vaihtelua.

Vapaa-aikaan liittyviä muuttujia oli yhteensä 11: *vähintään yksi hyvä ystävä, vapaa-ajanviettoseura, ystävien tapaaminen vapaa-ajalla, ystävien ikä, julkisissa tiloissa vapaa-ajan viettäminen, julkisissa tiloissa oleilu klo 22 jälkeen, ohjattu harrastustoiminta, tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö viimeisen 12 kuukauden aikana sekä lääkkeiden väärinkäyttö*. Nämä muuttujat selittivät kasautuneiden uhrikokemusten muuttujan vaihtelusta 14,0 % (Nagelkerke 0,140). Malli luokitteli oikein 90,0 % vastaajista, 99,5 % niistä vastaajista, joille uhrikokemuksia ei ollut kasautunut ja 4,7 % vastaajista, joille oli. Hosmer-Lemeshow'n testin p-arvo oli mallissa 0,160.

Tämän vaiheen jälkeen logistiseen regressioanalyysiin yhdistettiin kaikki edellä mainitut 32 muuttujaa pakottavalla menetelmällä, jotta saataisi tarkasteltua mahdollisimman laajasti erilaisten selittävien muuttujien yhteyttä uhrikokemusten kasautumiseen. Tämän laajan mallin analyysin tuloksissa oli yhteensä 15 tilastollisesti merkitsevää muuttujaa ja 17 tilastollisesti ei merkitsevää muuttujaa. Laajan mallin analyysissä oli mukana 79,8 % vastaajista, eli 4065 nuorta. Puuttuvien havaintojen seurauksena selitettävän joukon suhteellinen osuus kasvoi suuremmaksi kuin alkuperäisessä aineistossa, jolloin kasautuneiden uhrikokemusten joukkoon kuului 410 nuorta, eli 10,1 % koko aineistosta, kun muu osuus muodostui 3655 nuoresta, eli 89,9 % koko aineistosta. Mallin selitysaste oli 27,7 % (Nagelkerke 0,277) uhrikokemusten kasautumista kuvaavan muuttujan vaihtelusta. Malli luokitteli oikein yhteensä 89,9 % kaikista vastaajista, 98,7 % niistä nuorista, joilla uhrikokemuksia oli alle 8 ja 18,0 % niistä nuorista, joilla uhrikokemuksia oli kasautunut 8 tai yli. Hosmer-Lemeshow'n testin p-arvo oli 0,120. Tiedot esitellään taulukossa 15.

TAULUKKO 15. Logistisen regressioanalyysin mallit

Malli	H&L testi	Nagelkerke	Havaittu vs. ennustettu %		Yht.
			Uhrikokemuksia 7 tai alle	Uhrikokemuksia 8 tai yli	
Yksilöön liittyvät tekijät <i>7 selittävää muuttujaa</i>	0,853	0,138	99,4	5,2	90,1
Perheeseen liittyvät tekijät <i>14 selittävää muuttujaa</i>	0,041	0,162	99,4	4,6	90,1
Vapaa-aikaan liittyvät tekijät <i>11 selittävää muuttujaa</i>	0,160	0,140	99,5	4,7	90,0
Laaja malli <i>32 selittävää muuttujaa</i>	0,120	0,277	98,7	18,0	90,5
Supistettu malli <i>16 tilastollisesti merkitsevää muuttujaa</i>	0,217	0,244	98,7	13,4	90,2

Analyysin seuraavassa vaiheessa muodostettiin supistettu malli, tavoitteena muodostaa malli, jossa on jäljellä vain vahvimmin uhrikokemusten kasautumista selittävät tekijät. Tämä tapahtui tekemällä laajalle mallille useita erilaisia analyyskejä askeltaen lisäävillä ja poistavilla sekä pakottavilla menetelmillä ja vertailemalla näitä tuloksia toisiinsa ja teoriaan. Analyysi eteni vaiheittain, jonka aikana mallin alkuperäisestä 32 muuttujasta poistettiin lopulta yhteensä 16 muuttujaa, jolloin supistettuun malliin jäi jäljelle yhteensä 16

tilastollisesti merkitsevää ($p < 0,05$) muuttujaa. Jäljelle jääneet tilastollisesti merkitsevät muuttujat olivat yhtä lukuun ottamatta samat kuin kaikki laajassa mallissa. Vapaa-aikaan liittyvistä muuttujista julkisella paikalla ajan viettäminen oli laajassa mallissa hieman yli tilastollisen merkitsevyyden rajan ($p = 0,054$), mutta analyysin edetessä sen tilastollinen merkitsevyys kasvoi niin, että se oli myös teorian valossa mielekäästä jättää mukaan lopulliseen supistettuun malliin.

Lopullisessa, supistetun mallin analyysissä oli mukana 4561 nuorta eli 89,5 % vastaajista. Analyysissä mukana olleista nuorista 9,8 % eli 454 vastaajaa kuului kasautuneiden uhrikokemusten joukkoon. Näin ollen kasautuneita uhrikokemuksia raportoineita nuoria oli tässä mallissa yhtä suuri osuus kuin alkuperäisessä aineistossa. Malli luokitteli oikein 90,2 % kaikista vastaajista, 98,7 % niistä nuorista, joilla uhrikokemuksia oli alle 8 ja 13,4 % niistä nuorista, joilla uhrikokemuksia oli kasautunut 8 tai yli. Hosmer-Lemeshow'n testin p-arvo oli 0,287 ja selitysaste oli 24,4 % (Nagelkerke 0,244). Tämänkaltaisilla luvuilla mallin voi arvioida olevan puutteellinen, vaikkakin käyttökelpoinen (Jokivuori & Hietala 2007, 70). Mallin puutteellisuus oli todennäköisesti seurausta suhteellisen pienestä tapauslukumäärästä selitettävän muuttujan kasautuneiden uhrikokemusten ryhmässä ($n = 454$), mikä saattaa aiheuttaa sen, että malli nostaa esille vain vahvimmat selitettävän muuttujan vaihtelua selittäviä muuttujista. Havaintoja ei kuitenkaan ollut liian vähän, sillä mallin selitysaste ei noussut kohtuuttoman korkeaksi. (Metsämuuronen 2011, 746.) Lopullisessa supistetussa mallissa tilastollisesti merkitsevät muuttujat esitellään taulukossa 16. Taulukosta käy ilmi tilastollisen merkitsevyyden lisäksi Waldin testisuureen arvo, jonka suuruus kertoo kyseisen muuttujan merkittävyydestä selittäjänä suhteessa muihin selittäviin muuttujiin, sekä selittävien muuttujien saama riskiluku ja niiden luottamusvälit.

TAULUKKO 16. Supistettu logistinen malli

Muuttujat	B	Wald	Sig.	Exp (B)	95% CI. for EXP (B)	
					Lower	Upper
Sukupuoli						
Tyttö				1		
Poika	-0,469	14,682	0,000	0,626	0,492	0,795
Internalisoivat ongelmat						
Ei				1		
Kyllä	0,731	24,099	0,000	2,078	1,552	2,783
Eksternalisoivat ongelmat						
Ei				1		
Kyllä	0,627	17,070	0,000	1,872	1,390	2,521
Vamma, sairaus tai erityisen tuen tarve						
Ei				1		
Kyllä	0,316	7,471	0,006	1,371	1,093	1,720
Koettu terveys						
Erittäin hyvä		14,982	0,001			
Hyvä	0,573	11,179	0,001	1,774	1,268	2,483
Melko hyvä, huono tai erittäin huono	0,732	14,407	0,000	2,079	1,425	3,034
Asuminen lastensuojelun sijoittamana						
Ei				1		
Kyllä	0,678	5,554	0,018	1,970	1,121	3,461
Äidin ikä						
Alle 40		6,611	0,085			
41–50	-0,158	1,511	0,219	0,853	0,663	1,099
51–60 tai yli	-0,462	5,691	0,017	0,630	0,431	0,921
Kuollut tai ei tiedä	-0,546	1,733	0,188	0,579	0,257	1,306
Perheen talous						
Erittäin hyvä		10,887	0,012			
Melko hyvä	0,041	0,061	0,806	1,041	0,754	1,439
Jonkin verran tai paljon talousvaikeuksia	0,427	5,331	0,021	1,533	1,067	2,203
Ei osaa sanoa	-0,125	0,165	0,684	0,883	0,484	1,610
Vanhemman humalan näkeminen viim. 12kk aikana						
Ei koskaan		5,22	0,074			
Kerran tai muutaman kerran	0,064	0,27	0,604	1,066	0,837	1,358
Kerran kuussa tai useammin	0,396	5,182	0,023	1,486	1,057	2,091

TAULUKKO 16. Jatkuu

Muuttujat	B	Wald	Sig.	Exp (B)	95% CI. for Exp (B)	
					Lower	Upper
Keskustelu vanhempien kanssa omista asioista						
Kyllä		36,317	0,000			
Jossain määrin	0,343	6,56	0,010	1,409	1,084	1,831
Ei juuri lainkaan tai ei lainkaan	1,074	35,468	0,000	2,926	2,055	4,166
Yhdessä syöminen perheen kanssa						
Joka päivä		6,485	0,039			
Useita kertoja viikossa	0,256	3,393	0,065	1,292	0,984	1,696
Kerran viikossa tai harvemmin	0,384	6,295	0,012	1,468	1,088	1,981
Ystävien ikä						
Nuorempia kuin itse		10,21	0,017			
Saman ikäisiä kuin itse	0,015	0,003	0,954	1,016	0,602	1,713
Itseä vanhempia	0,467	2,623	0,105	1,595	0,907	2,808
Ei vietä aikaa ystävien kanssa	-0,003	0,000	0,996	0,997	0,373	2,665
Vapaa-ajan viettäminen julkisella paikalla						
Ei koskaan		5,754	0,218	1		
Yhtenä päivänä viikossa tai harvemmin	0,166	0,363	0,425	1,121	0,785	1,776
2–3 päivänä viikossa	0,312	2,195	0,138	1,367	0,904	2,066
4–6 päivänä viikossa	0,478	4,467	0,035	1,613	1,035	2,514
Joka päivä, myös viikonloppuisin	0,348	1,723	0,189	1,416	8,42	2,381
Ohjattu harrastus						
Kyllä				1		
Ei	-0,654	30,761	0,000	0,520	0,413	0,655
Alkoholin käyttö viim. 12kk aikana						
Ei lainkaan		33,874	0,000			
Kerran kuussa tai vähemmän	0,730	29,549	0,000	2,074	1,595	2,699
2–3 kertaa kuussa tai useammin	0,926	22,003	0,000	2,525	1,715	3,718
Huumeiden käyttö viim. 12kk aikana						
Ei				1		
Kyllä	0,725	13,605	0,000	2,065	1,405	3,036
Constant	-4,030	108,922	0,000	0,018		

Logistisen regressioanalyysin tuloksena saatujen tulosten perusteella yksilöön liittyvistä tekijöistä viisi oli tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$). Kaikilla muuttujilla oli myös kohtuullisen suuret Waldin arvot analyysin muihin muuttujiin verrattuna, joten yleisellä tasolla voidaan analyysissä mukana olleiden yksilöön liittyvien tekijöiden nähdä selittävän

uhrikokemusten kasautumista hyvin. Merkittävimpiä riskitekijöitä ($p=0,000$) näistä olivat internalisoivat (Wald=24) ja eksternalisoivat (Wald=17) ongelmat. Internalisoivat ongelmat muodostivat 2,1-kertaisen riskin ja eksternalisoivat ongelmat 1,9-kertaisen riskin uhrikokemusten kasautumiselle. Vastaavasti kokemus heikentyneestä terveydentilasta ($p=0,000$) lisäsi riskiä 2,1-kertaiseksi. Sukupuolen merkitys ($p=0,000$) näyttäytyi analyysin tuloksissa niin että, tyttöjen riski kasautuneille uhrikokemuksille poikiin verrattuna oli 1,6-kertainen. Vamma, sairaus tai erityisen tuen tarve lisäsivät riskiä uhrikokemusten kasautumiselle 1,4-kertaiseksi. Yksilöön liittyvistä tekijöistä tilastollisesti ei merkitseviä muuttujia olivat sosiaaliset ongelmat ja synnyinmaa.

Tulokset ovat osaltaan yhteneväiset aiempien tutkimusten kanssa sukupuolta ja sosiaalisia ongelmia lukuun ottamatta. Tilastollisesti merkitsevistä muuttujista muut kuin sukupuoli kuvaavat erilaisia psyykkisiä ja fyysisiä oireita, joilla on nähty olevan uhrikokemusten kasautumisen riskiä kasvattava vaikutus (Finkelhor ym. 2009). Kuitenkin sosiaaliset ongelmat olivat tästä tuloksesta poikkeuksellinen siinäkin mielessä, että tämänkaltaisten haasteiden on nähty altistavan uhrikokemuksille kaverisuhteissa (D'Esposito ym. 2011) ja niiden on oletettu olevan riskitekijä myös uhrikokemusten kasautumiselle (Finkelhor 2008b, 62–64). Kuitenkaan tämän tutkimuksen tuloksissa tämä ei toistunut, mikä saattaa johtua myös vastaajien pienestä määrästä uhrikokemusten kasautumisesta raportoineiden joukossa ($n=72$). Sukupuoleen liittyvän tuloksen voi taas analyysin aiemman vaiheen perusteella nähdä erityisesti suomalaisena erityispiirteenä, jonka merkitystä on syytä pohtia myös laajemmin kuin yksilötasolla. Tätä tulkintaa puoltaa myös se, ettei muiden maiden tutkimustuloksissa sukupuoli ole näyttäytynyt merkittävänä tekijänä (esim. Finkelhor ym. 2009; Pereda ym. 2014), mutta suomalaisella aineistolla aiemmin toteutetussa tutkimuksessa uhrikokemusten kasautumista kokeneista suurempi oli tyttöjä kuin poikia (Ellonen & Kivivuori 2011). Tuloksista ei kuitenkaan voida tehdä tämänkaltaisella tutkimusasetelmalla johtopäätöksiä siitä, että tietyt tekijät olisivat syynä uhrikokemusten kasautumiselle, vaan niitä on tarkasteltava ensisijaisesti uhrikokemusten kasautumisen todennäköisyyttä lisäävinä tekijöinä.

Perheeseen liittyvistä tekijöistä kuusi muuttujaa oli tilastollisesti merkitseviä. Koko analyysin merkittävimmäksi muuttujaksi nousi nuoren kokemus keskusteluyhteyden tasosta vanhempien kanssa (Wald=36). Mikäli keskusteluyhteys koettiin heikkona tai olemattomana, uhrikokemusten kasautuminen oli jopa 3 kertaa todennäköisempää

verrattuna niihin nuoriin, joilla keskusteluyhteys vanhempien kanssa oli hyvä. Toiseksi merkittävin perheeseen liittyvä tekijä oli perheen yhteiset ruokailuhetket ($p=0,012$), joissa kerran viikossa tai harvemmin tapahtuva yhteinen ruokailu lisäsi riskiä 1,5-kertaiseksi verrattuna niihin nuoriin, jotka ruokailivat perheen kanssa päivittäin. Näiden muuttujien voi nähdä ensisijaisesti edustavan vanhempien sosiaalista kontrollia nuoriin, johon vaikuttaa perheen yleinen ilmapiiri sekä vuorovaikutussuhteen taso vanhemman ja nuoren välillä. Huomioitavaa oli myös se, että ne ovat nuoren tulkintoja näistä tekijöistä. Myös muut perheeseen liittyvät tekijät, jotka osoittautuivat analyysissä tilastollisesti merkitseviksi muuttujiksi, oli syytä tulkita perheen kokonaistilanteen kannalta. Näitä muuttujia olivat äidin ikä, lastensuojelun sijoittamana asuminen, perheen talousvaikeudet sekä vanhempien näkeminen humalatilassa.

Analyysin tuloksissa äidin vanhempi ikä näyttäytyi suojaavana tekijänä. Tilastollisesti merkitseväksi ($p=0,017$) nousi ikäluokka 51–60 tai sitä vanhempi, joka pienentää riskiä kasautuneille uhrikokemuksille 1,6-kertaisesti ($\text{Exp (B)}=0,630$) verrattuna nuoriin, joiden äiti on alle 40-vuotias. Vastaavasti joskus lastensuojelun sijoittamana olleilla nuorilla ($p=0,018$) riski uhrikokemusten kasautumiselle oli 2-kertainen verrattuna nuoriin, joita ei oltu koskaan sijoitettu. Perheen talousvaikeudet nuorten kokemana ($P=0,021$) ja vanhemman näkeminen humalassa kerran kuussa tai useammin ($p=0,023$) lisäsivät riskiä uhrikokemusten kasautumiselle noin 1,5-kertaiseksi. Vastaavasti perheeseen liittyvistä tekijöistä tilastollisesti ei merkitseviä olivat perhemuoto, vanhemman synnyinmaa, isän ikä, äidin ja isän koulutus ja työmarkkina-asema sekä vanhempien tieto nuoren vapaa-ajan seurasta. Erityisesti lastensuojelun sijoittaminen, talousvaikeudet sekä vanhemman runsaan alkoholinkäytön voi nähdä kertovan perheen kokonaistilanteen heikentymistä kuvaavina tekijöinä. Nämä tulokset ovat osaltaan yhteneväiset pitkittäistutkimuksissa saatujen havaintojen kanssa siitä, että haastavat perhetilanteet altistavat uhrikokemusten kasautumiselle (Finkelhor ym. 2009).

Edellä mainituista perheeseen liittyvistä tilastollisesti ei merkitsevistä muuttujista ristiintaulukoinnissa tilastollisesti merkitseviä olivat kuitenkin perhemuoto, vanhempien synnyinmaa, isän työmarkkina-asema sekä vanhempien tieto nuoren vapaa-ajan seurasta. Osan näistä muuttujista voi helposti yhdistää haastaviin perhetilanteisiin, mutta koska ne eivät nousseet tilastollisesti merkitseviksi logistisessa regressioanalyysissä, niiden taustalla on todennäköisesti jokin muu vaikuttava tekijä, kuten esimerkiksi perheen talousvaikeudet.

Toisena selityksenä tässä kyseisessä tutkimuksessa voi olla selitettävän muuttujan pieni osuus, jolloin muuttujan vastausmäärän jäädessä pieneksi tietyn vastauksen kohdalla, se ei nouse analyysissä tilastollisesti merkitseväksi tekijäksi. Näin voi olla esimerkiksi perhemuodon kohdalla, joka aiemmissa tutkimuksissa on osoittautunut riskitekijäksi erityisesti yksinhuoltajien ja uusperheiden osalta (Turner, Finkelhor & Ormrod 2007).

Nuoren vapaa-aikaan liittyvistä tekijöistä tilastollisesti merkitseviä oli viisi. Muuttujista nuoren alkoholin käyttö sekä ohjattu harrastus nousivat tilastollisesti erittäin merkitseväksi ($p=0,000$) ja myös suhteessa muihin muuttujiin selitysvoimaisimmiksi tekijöiksi (Wald >20). Kerran kuussa tai harvemmin tapahtuva alkoholin käyttö lisäsi riskiä uhrikokemusten kasautumiselle 2,1-kertaiseksi ja tätä useammin tapahtuva 2,5-kertaiseksi verrattuna nuoriin, jotka eivät käyttäneet alkoholia lainkaan. Ohjatun harrastuksen puuttuminen taas näyttäytyi suojaavana tekijänä ja pienensi riskiä uhrikokemusten kasautumiselle lähes 2-kertaisesti (Exp (B)=0,520) verrattuna niihin nuoriin, jotka osallistuivat ohjattuun harrastukseen. Myös huumeiden käyttö viimeisen 12 kuukauden aikana oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$) ja lisäsi riskiä uhrikokemusten kasautumiselle 2,1-kertaisesti. Vapaa-ajan viettäminen julkisilla paikoilla 4–6 kertaa viikossa ($p=0,035$) lisäsi riskiä uhrikokemusten kasautumiselle 1,6-kertaiseksi. Ystävien ikään ($p=0,017$) liittyvät arvot ovat tulkittavissa niin, että itseä nuorempia tai saman ikäisiä ystäviä omaavilla nuorilla oli pienempi riski kasautuneille uhrikokemuksille kuin niillä nuorilla, joiden ystävät ovat itseä vanhempia. Tämä tulos on liitettävissä riskialttiiseen vapaa-ajan viettoon (Finkelhor ym. 2007c). Vapaa-aikaan liitetystä tekijöistä tilastollisesti ei merkitseviä olivat hyvä ystävä, vapaa-ajanviettoseura, kuinka usein viettää aikaa ystävien kanssa koulun ulkopuolella, julkisissa tiloissa oleskelu klo 22 jälkeen, tupakointi sekä lääkkeiden väärinkäyttö.

Ohjatun harrastuksen puuttumista lukuun ottamatta tilastollisesti merkitsevät muuttujat kuvasivat hyvin riskialtista vapaa-ajanviettotapaa ja olivat näin ollen odotettavia tuloksia. Huomiota on kuitenkin jälleen kiinnitettävä siihen, että näiden tulosten perusteella ei voida tehdä päätelmiä siitä, että ne olisivat uhrikokemusten kasautumiselle altistavia tekijöitä. Aiempien tutkimusten mukaan erityisesti päihteiden käyttö on liitetty kasautuneiden uhrikokemusten seuraukseksi (esim. Grasso ym. 2013), vaikka sen voidaan myös nähdä altistavan erilaisten uhrikokemusten kokemiselle riskialttiin käyttäytymisen kautta (Finkelhor 2008b, 53). Pohdintaa on ollut myös itseä vanhempien nuorten kanssa ajan viettämisestä sekä ajan viettämisestä usein julkisilla paikoilla (mt.). Nämä luonnollisesti

laajentavat elinpiiriä ja lisäävät todennäköisyyttä kohdata tilanteita tai henkilöitä, joiden kautta uhrikokemusten kokemisen todennäköisyys lisääntyy. Erityistä pohdintaa tuloksissa herättää ohjattuun harrastustoimintaa liittyvät tulokset ja niiden tilastollisen merkitsevyyden vahvuus, joiden olisi olettanut olevan päinvastaisia. Tulosta on syytä pohtia niin, että siihen liittyy jokin vaikuttava mekanismi, joka tuottaa riskin altistua uhrikokemusten kasautumiselle ohjatun harrastuksen parissa.

5 LOPUKSI

5.1 Yhteenveto

Tutkielman tavoitteena oli saada selville minkälaisena ilmiönä nuorten kasautuneet uhrikokemukset näyttäytyvät suomalaisessa kontekstissa sekä tarkastella yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden yhteyksiä tähän ilmiöön. Keskeinen osa analyysia oli muodostaa kasautuneita uhrikokemuksia kuvaava summamuuttuja, joka vastaisi sisällöllisesti myös kansainvälisessä tutkimuksessa käytettyä mittaria. Kokonaisuudessaan kasautuneet uhrikokemukset ilmiönä muistuttaa piirteiltään kansainvälisissä tutkimuksissa saatuja tuloksia, kuitenkin sisältäen aiemmasta tutkimuksesta poikkeavia piirteitä, jotka kulminoituvat erityisesti sukupuolten välisiin eroihin sekä tiettyihin riskitekijöihin.

Aineiston avulla oli mahdollisuus tarkastella 23 erilaista uhrikokemusta, joka oli keskimäärin 10 uhrikokemusta vähemmän kuin verrokkimaissa Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa, Kanadassa ja Espanjassa. Tästä huolimatta koko elämän aikaisten uhrikokemusten kasautumisen rajaksi määrittyi kahdeksan (8) uhrikokemusta, joka oli hyvin lähellä Espanjan ja Kanadan yhdeksän (9) uhrikokemuksen raja-arvoa 15–17-vuotiaiden nuorten keskuudessa. Rajan määrittelyssä käytettiin kansainvälisesti laajassa käytössä ollutta metodia, jossa noin 10 % niistä lapsista ja nuorista, jotka ovat kokeneet lukumäärällisesti eniten erilaisia uhrikokemuksia, muodostavat raja-arvon tälle ilmiölle. Tässä tutkimuksessa se tarkoitti, että 9,7 %, eli 496 yhdeksäsluokkalaista nuorta oli kokenut vähintään kahdeksan erilaista uhrikokemusta. Espanjassa vähintään yhdeksän uhrikokemusta oli kokenut 7,6 % nuorista. Keskiarvo niille nuorille, jotka olivat kokeneet vähintään yhden uhrikokemuksen, oli 3,9. Vastaavat arvot olivat Espanjalla 4,2 ja Kanadalla 4,3. (Finkelhor, Ormrod & Turner 2009; Cyr ym. 2013; Radfor ym. 2013; Pereda ym. 2014.) Näin ollen tulokset eivät antaneet viitteitä siitä, etteivätkö tulokset olisi keskenään vertailukelpoisia, vaikka uhrikokemuksia kartoitettiin noin kolmasosa vähemmän kuin verrokkimaissa. Luonnollisesti pohdintaa aiheuttaa minkälaisena ilmiönä kasautuneet uhrikokemukset olisi näyttänyt, mikäli uhrikokemuksia olisi kartoitettu kattavammin.

Sukupuolten väliset erot näyttäytyivät suomalaisessa aineistossa merkittävinä, sillä pojista 23 % ei ollut kokenut lainkaan uhrikokemuksia, kun tytöistä samaa raportoivat vain 15 %.

Vähintään yhden uhrikokemuksen kokeneista tytöistä keskiarvo uhrikokemusten lukumäärälle oli 4,3 ja poikien 3,6. Sukupuolten väliset erot poikkesivat kansainvälisistä verrokeista merkittävästi, sillä verrokkimaissa pojat olivat kokeneet uhrikokemuksia tyttöjä enemmän tai ne olivat jakautuneet tasaisesti sukupuolten välille. Tutkimustuloksissa havaitut erot sukupuolten välillä konkretisoituivat, kun uhrikokemusten jakautumista tarkasteltiin yksittäisten uhrikokemusten sekä niistä muodostettujen moduulien avulla. Moduuleja oli analyysissä kuusi ja ne kuvastivat samaan kategoriaan kuuluvia väkivallan muotoja. Moduuleja olivat kansainvälisiä verrokkeja mukaillen rikokseksi luokiteltava väkivalta, vertaissuhteissa tapahtuva väkivalta, aikuisen nuoreen kohdistama väkivalta, perheenjäseniin kohdistuvan väkivallan todistaminen, seksuaalinen väkivalta sekä internetissä tapahtuva häirintä.

Rikokseksi luokiteltava väkivalta sekä aikuisen nuoreen kohdistama väkivalta olivat jakautuneet sukupuolten välille suhteellisen tasaisesti. Vastaavasti vertaissuhteissa koettu väkivalta, perheenjäseniin kohdistetun väkivallan todistaminen, seksuaalinen väkivalta sekä internetissä tapahtuva häirintä olivat tytöillä huomattavasti yleisempää kuin pojilla, tarkoittaen jopa 20 %-yksikön eroa. Havainto on yhteneväinen aiempien tulosten kanssa, jossa tyttöjen osuus uhrikokemusten kasautumista kokeneiden ryhmässä on huomattavasti suurempi kuin pojilla (Ellonen & Salmi 2011). Tämän sukupuolten välisen eron voikin nähdä linkittyvän laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, jossa Suomen tilastot naisiin kohdistuvasta väkivallasta ovat erittäin huolestuttavia myös Euroopan Unionin tasolla. Osaltaan tulosten voi nähdä avaavan myös sitä tosiasiaa, että naissukupuolen väkivallankokemukset alkavat jo ennen aikuisuutta ja että ne kattavat huomattavasti laajemman kirjon kuin vain lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan. Tätä voi ajatella myös taustateoriassa vaikuttavan ekologisen mallin näkökulmasta, jolloin erilaisten väkivallan muotojen kokemisesta näyttäisi tulevan pysyväisluontoinen osa yksilön psyykkistä kehitystä.

Huomionarvoista tuloksissa olivat myös uhrikokemusten todella suuret suhteelliset osuudet kaikilla uhrikokemusten kasautumista kokeneilla nuorilla, ja osuudet myös poikkesivat merkittävästi vertailussa mukana olleista maista. Uhrikokemusten kasautumisesta raportoineista nuorista 70–90 % oli kokenut jotakin kartoitetuista väkivallan muodoista, pois lukien internetissä tapahtuva häirintä, jota oli kokenut vastaajista keskimäärin puolet. Vastaavasti huomiota herättivät myös suuret osuudet niillä nuorilla, jotka eivät olleet kokeneet uhrikokemusten kasautumista. Sekä rikokseksi luokiteltavaa väkivaltaa että

aikuisten nuoreen kohdistamaa väkivaltaa olivat raportoineet keskimäärin puolet näistä nuorista vastaajista. Vastaavasti niistä tytöistä, jotka eivät olleet kokeneet uhrikokemusten kasautumista, lähes puolet oli raportoinut kokeneensa vertaissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa ja jopa neljännes seksuaalista väkivaltaa sekä todistanut perheenjäseniin kohdistuvaa väkivaltaa. Näin ollen suomalaisten nuorten kokemat väkivallan muodot olivat paikoittain jopa yleisempiä niillä nuorilla, jotka eivät olleet kokeneet uhrikokemusten kasautumista, verrattuna esimerkiksi Espanjan ja Kanadan uhrikokemusten kasautumista raportoineiden nuorten vastauksiin. Huolestuttavaa tuloksissa oli myös uhrikokemusten jakautuminen laajasti eri elämän osa-alueille, jota oli mahdollista tarkastella moduulien avulla. Uhrikokemusten kasautumisesta raportoineista nuorista 65 % oli kokenut uhrikokemuksia vähintään viidellä moduulilla. Tulos oli tulkittavissa niin, että yli puolella uhrikokemusten kasautumista raportoineista nuorista ei ole uhrikokemuksista vapaita elämän osa-alueita. Tämän on aiemman tutkimuksen valossa kasautuneiden uhrikokemusten yksi merkittävin tekijä, kun arvioidaan uhrikokemusten kasautumisen vahingollisuutta.

Logistisessa regressioanalyysissä pyrittiin löytämään selitysmallia kasautuneille uhrikokemuksille yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden avulla. Lopullinen malli sisälsi yhteensä 16 tilastollisesti merkitsevää muuttujaa, mallin selityssasteen ollessa 24 %. Muuttujia oli lopulta saman verran jokaiselta tasolta; viisi yksilöön ja vapaa-aikaan liittyvää tekijää sekä kuusi perheeseen liittyvää tekijää. Saaduissa tuloksissa toistuu aiemman teorian mukainen havainto siitä, että yksilön emotionaalinen oireilu sekä heikentynyt fyysinen terveydentila ovat yhteydessä kasautuneiden uhrikokemusten kokeamiseen (Ford ym. 2010; Feng ym. 2019). Toisaalta pitkittäistutkimusten avulla on myös muodostettu tulos, jossa emotionaaliset ongelmat olisivat altistava tekijä vain nuoremmilla lapsilla, minkä vuoksi ongelmat tällä alueella voivat olla myös kasautuneiden uhrikokemusten seurausta. Yksilön raportoimilla sosiaalisilla ongelmilla taas ei vastaavasti ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä kasautuneiden uhrikokemusten kokeamiseen, vaikka hyvien sosiaalisten suhteiden on oletettu olevan suojaava tekijä (Finkelhor 2008b). Tämä oli yhteneväinen myös sen havainnon kanssa, ettei hyvän ystävän olemassaolo noussut analyysissä tilastollisesti merkitseväksi tekijäksi vapaa-aikaan liittyvistä tekijöistä, mikä oli myös poikkeuksellinen tulos aiempaan tutkimukseen verrattuna (Finkelhor 2007c). Aiemmasta kansainvälisestä tutkimuksesta poikkeava havainto oli myös sukupuolen muodostama riski, joka oli kuitenkin odotettava tulos analyysin aiemman vaiheen perusteella (Cyr 2013; Pereda ym. 2014; Finkelhor, Ormrod & Turner 2009). Tulosten

mukaan tytöillä oli 1,6-kertainen riski poikiin nähden kokea vähintään kahdeksan erilaista uhrikokemusta elämänsä aikana. Tämä voidaankin tulkita suomalaisiksi erityispiirteeksi kasautuneiden uhrikokemusten ilmiölle altistavia tekijöitä tarkasteltaessa.

Perheeseen liittyvistä tekijöistä perheen yleisen hyvinvoinnin heikentymiseen liittyvät tekijät nousivat tuloksissa keskeisiksi tekijöiksi. Lastensuojelun sijoitus, talousvaikeudet sekä vanhempien näkeminen humalassa osoittautuivat analyysissä tilastollisesti merkitseviksi tekijöiksi, muodostaen jopa 2-kertaisen riskin uhrikokemusten kasautumiselle. Aiemmissa tutkimuksissa kaoottinen perhetilanne näyttäytyikin merkittävänä riskitekijänä uhrikokemusten kasautumiselle ja havainto oli siten yhteneväinen aiemman tutkimuksen kanssa (Finkelhor ym. 2009). Tästä perspektiivistä tarkasteltuna analyysissä myös esiin noussut äidin vanhempi ikä suojaavana tekijänä näyttäytyi odotettavana tuloksena. Hieman yllättäen muut perheeseen liittyvä taustatekijät, kuten esimerkiksi perhemuoto tai vanhempien työmarkkina-asema tai koulutus eivät nousseet merkittäviksi tekijöiksi, kuten aiempi tutkimus antoi olettaa (Turner ym. 2007). Näin ollen niiden voi tulkita vaikuttavan uhrikokemusten kasautumiseen esimerkiksi juuri perheen hyvinvoinnin kautta, eivätkä sellaisenaan muodosta riskiä uhrikokemusten kasautumiselle.

Perheeseen liittyvistä tekijöistä selitysvoimaisimpia muuttujia olivat vanhempien sosiaalista kontrollia edustavat muuttujat, joista vanhemmille omista asioista puhumattomuus muodosti jopa 3-kertaisen riskin kasautuneille uhrikokemuksille. Tämän voikin nähdä liittyvän vahvasti yhdeksäsluokkalaisten ikään, jossa vanhempien mahdollisuudet sosiaaliselle kontrollille ovat jo rajatumpia ja näin ollen nuoren kanssa muodostettu vastavuoroinen keskusteluyhteys nousee hyvin merkitykselliseen rooliin muihin tekijöihin nähden. Tämä havainto oli yhteneväinen myös sen kanssa, ettei sosiaaliselle kontrollille voitu muodostaa analyysin alustavassa vaiheessa summamuuttujaa, jonka sisäinen reliabiliteetti olisi ollut riittävän hyvällä tasolla. Tämä osaltaan puoltaa myös iän huomioimista kun arvioidaan mitkä tekijät suojaavat ja mitkä altistavat uhrikokemusten kasautumiselle.

Vapaa-aikaan liittyvistä tekijöistä oli nähtävissä selvästi riskialttiin vapaa-ajan vieton merkitys. Ystäviin liittyvistä tekijöistä ainoastaan ystävien nuorempi ikä osoittautui tilastollisesti merkitseväksi suojaavaksi tekijäksi kasautuneille uhrikokemuksille ja se oli odotettu tulos, sillä se oli yhteneväinen havainto myös teorian kanssa (Finkelhor ym. 2007c; Finkelhor 2008b). Se on myös osassa kirjallisuutta liitetty riskialttiiseen vapaa-aikaan ja näin

se tulkittiin lopulta tämänkin tutkimuksen tuloksina. Itseä vanhemmat ystävät ovat yhdeksäsluokkalaisten kontekstissa tulkittavissa täysi-ikäisiksi, mikä luonnollisesti tuo herkästi mukanaan ikätasoon sopimattoman toimintaympäristön ja siihen liittyvät riskit. Tuloksissa päihteiden käyttöön liittyvät riskit kulminoituivat alkoholiin ja huumeiden käyttöön. Tupakointi tai lääkkeiden väärinkäyttö eivät nousseet merkitseviksi tekijöiksi, viimeisimmän ollessa hieman yllättävä tulos. Tulosta voi tulkita niin, että lääkkeiden väärinkäyttö liittyy vahvemmin esimerkiksi huumeiden käyttöön kuin uhrikokemusten kasautumiseen. Päihteiden käyttöön liittyvässä tulkinnassa on kuitenkin syytä pitää mielessä, että ne liitetään vahvasti myös uhrikokemusten kasautumisen seuraukseksi, jolloin niistä tehtävissä tulkinnoissa tulee noudattaa tiettyä varovaisuutta. Riskialttiiseen vapaa-ajan viettoon analyysin alustavassa vaiheessa liitetty julkisella paikalla vapaa-ajan viettäminen osoittautui myös riksitekijäksi. Hieman yllättäen myöhään illalla julkisilla paikoilla oleilu taas vastaavasti ei ollut tilastollisesti merkitsevä tekijä analyysissä. Tämän eron voi tulkita johtuvan myös aineiston asettamista rajoitteista, sillä logistinen regressioanalyysi ei ole parhaimmillaan, kun tutkittava ilmiö on kohtuullisen harvinainen, kuten kasautuneet uhrikokemukset tässä tutkimusasetelmassa oli.

Vapaa-aikaan liittyvistä tekijöistä erittäin yllättävä tulos oli ohjattuun harrastustoimintaan liittyvä tulos, jossa siihen osallistuminen muodosti jopa 2-kertaisen riskin uhrikokemusten kasautumiselle. Tulos oli täysin odottamaton ja näin ollen vaati myös tarkistamaan analyysin vaiheet. Tulosta voi pohtia riskeille altistumisen näkökulmasta, jolloin ohjattuun harrastustoimintaan saattaa liittyä lisääntynyt riski esimerkiksi vertaussuhteissa tapahtuvalle väkivallalle tai harrastuksen ohjaajan nuoreen kohdistamalle väkivallalle. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna oletusarvona kuitenkin on, että harrastustoiminnassa riskit tämänkaltaiselle väkivallalle ovat suuret, jotta se nousee analyysissä erittäin merkitseväksi tekijäksi. Suuri riski saattaisi kuitenkin selittyä sillä uhrikokemusten kasautumiseen liittyvällä havainnolla, jossa uhrikokemusten kasautumista kokeneet nuoret ovat erityisen alttiita väkivallan kokemiselle jonkin yksilön tunne-elämään liittyvän mekanismin kautta (Turner ym. 2017), jota tämänkaltaisella tutkimusasetelmalla ei voida todentaa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna ekologisen mallin periaatteen mukainen yksilön, perheen ja vapaa-ajan välinen vuorovaikutus konkretisoituu myös.

Kokonaisuudessaan tulosten suhteellisen tasainen jakautuminen yksilöön, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvien tekijöiden kesken osaltaan puoltaa ilmiön monimuotoista luonnetta

ja perustelee tarvetta tarkastella altistavia tekijöitä laajasti. Analyysissä nämä kolme selittävien muuttujien ryhmää käsiteltiin myös toisistaan erillään logistisessa regressio-analyysissä heikoin tai kohtuullisin tuloksin sekä mallin soveltavuudella että selitysasteella mitattuna. Lopullisen supistetun mallin tuloksen voi siis osaltaan nähdä puoltavan sitä, että nämä tasot ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja yhdessä käsiteltyinä antavat paremman käsityksen niistä tekijöistä, joka altistaa uhrikokemusten kasautumiselle.

5.2 Pohdinta

Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli tuottaa tietoa kasautuneiden uhrikokemusten ilmiöstä nuorten keskuudessa sekä pyrkiä kartoittamaan niitä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä tähän ilmiöön. Tutkimuksen tulosten voi nähdä koostuvan kahdesta osiosta, joilla molemmilla on keskeinen merkitys paitsi myös ilmiön tutkimisen, mutta myös käytännön sosiaalityön kannalta. Elämän aikaisten uhrikokemusten kasautumisen tutkiminen suomalaisessa kontekstissa oli keskeistä, sillä tämänkaltaisella asetelmalla aiheesta ei ollut saatavilla aiempaa tutkimustietoa. Kasautuneiden uhrikokemusten ilmiön tarkastelu yksityiskohtaisella tasolla mahdollisti kattavan tiedonkeruun ja ymmärryksen lisäämisen paitsi ilmiön kansallisista ominaispiirteistä, mutta myös niiden nuorten elämästä, joita tämä ilmiö koskettaa. Tämän voi nähdä olevan erityisen tärkeää monilla yhteiskunnan eri tasoilla, mikä linkittyy vahvasti myös sosiaalityön käytäntöön.

Oletettavaa on, että uhrikokemusten kasautumista kokeneet nuoret ovat yhteiskunnan palvelujen käyttäjiä monilla eri sektoreilla ja todennäköisesti useammassa elämänvaiheessa, sillä ilmiön vaikutukset yksilön kehitykselle ovat vakavia, pitkäkestoisia ja laaja-alaisia. Erityisen haastavaa lasten ja nuorten näkökulmasta on ilmiön pysyväisluonteisuus, jonka seurauksena uhrikokemusten kasautumisesta tulee elämäntila. Näin ollen, tuotetun tiedon avulla mahdollistetaan varhaisempi tunnistaminen ja puuttuminen sekä kierteen katkaisu. Sosiaalityön kannalta tämä tarkoittaa puuttumisen mahdollisuutta myös peruspalveluiden tasolla, mutta keskiöön nousee erityisesti lastensuojelun sosiaalityön rooli. Ne lapset ja nuoret, jotka ovat kokeneet uhrikokemusten kasautumista, ovat todennäköisesti vakavasti oireilevia ja ilmiön syyt linkittyvät vahvasti myös perheen tilanteeseen. Ilmiön tunnistamisen lisäksi palveluita on kyettävä kohdentamaan näille nuorille oikein. Tulosten perusteella riskitekijöitä muodostui yhdeksäsluokkalaisilla sekä yksilöön, perheeseen että

nuorten vapaa-aikaan liittyen. Tämä tarkoittaa myös palveluiden tarvetta näillä kaikilla alueilla, sekä ennaltaehkäisevien että korjaavien palveluiden osalta. Syytä olisikin selvittää, minkälainen palvelukokonaisuus pystyisi vastaamaan näin kattavaan tuen tarpeeseen ja pyrkiä löytämään näitä ratkaisuja myös moniammatillisessa yhteistyössä.

Tutkimuksen tulosten perusteella suomalaiset nuoret kokevat erilaisia uhrikokemuksia suhteessa merkittävästi enemmän kuin vertailussa mukana olleiden maiden vastaavan ikäiset nuoret. Näin ollen lasten ja nuorten väkivalta- ja uhrikokemusten yleisyyteen olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota myös yhteiskunnallisella tasolla. Tästä näkökulmasta rakenteellisen sosiaalityön merkitys korostuu olennaisesti. Mikäli lasten ja nuorten uhrikokemuksia raportoitaisi systemaattisemmin ja tieto olisi käytettävissä myös päättävillä ja palveluja suunnittelevilla tahoilla, ennaltaehkäiseviä toimia voisi pyrkiä rakentamaan systemaattisemmin (Hussi 2005). Viimeisten vuosien aikana lastensuojelun kiireelliset sijoitukset ovat olleet edelleen kasvussa, vaikka toimia tämän eteen on pyritty tekemään esimerkiksi lakimuutoksilla ja ennaltaehkäiseviin palveluihin panostamalla (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012; Sosiaali- ja terveysministeriö 2013; Niilola 2019). Kiireellisesti sijoitettujen nuorten oireilu on ollut moninaista ja vakavaa, ja usein tilanteet ovat tulleet tämänkaltaisina ilmi ennen minkään palvelun mukanaoloa. Mikäli ennaltaehkäisevissä perheiden, lasten ja nuorten palveluissa ei osata kiinnittää huomiota vakavaa oireilua aiheuttaviin tekijöihin, resurssien lisääminen itsessään ei ole riittävä ratkaisu tilanteeseen. Vastaavasti korjaavien palveluiden, kuten lastensuojelun ja psykiatrian ymmärrys ilmiön olemassaolosta ja sen syvistä vaikutuksista on keskeistä, jotta jo muodostuneisiin vahinkoihin ja elämäntilanteeseen on mahdollista saada riittävästi tukea. Tämä on keskeistä myös näiden lasten ja nuorten myöhemmän elämän kannalta, jolloin sukupolvien välistä kierrettä saadaan katkaistua.

Tutkielman rajoituksena voidaan pitää sitä, ettei sen avulla ollut mahdollista muodostaa kausaalisia syy-seuraussuhteita uhrikokemusten kasautumisen ennaltaehkäisyä silmällä pitäen. Kuitenkin logistisessa regressioanalyysissä ilmi tulleet riskitekijät mahdollistavat huomion kiinnittämisen näihin tekijöihin käytännön työssä. Ne voivat toimia indikaattoreina tarpeesta kartoittaa uhrikokemuksia asiakkaina olevilta lapsilta ja nuorilta. Syytä olisi kuitenkin pohtia myös systemaattisemman lähestymistavan käyttöönottoa, sillä tätä lähestymistapaa on suositeltu myös aikuisiin kohdistuvan väkivallan kohdalla (Matintupa 2020). Tämänkaltaisen toimintatavan käyttöönotto kuitenkin vaatisi suunnitelmallisempaa

ja kattavampaa tutkimusta aiheesta, jotta käytännön työntekijöiden koulutus aiheesta olisi mahdollista. Näin ollen toiveena on, että aiheen tutkimussuunta vahvistuisi myös Suomessa, kuten se on tehnyt jo monissa muissa maissa.

Tutkimusasetelman haasteet liittyivät uhrikokemusten kartoittamisen lisäksi myös tutkimusmetodiin. Logistista regressioanalyysia käytettäessä tämänkaltaista ilmiötä tutkittaessa, jossa selitettävän ilmiön osuus aineistosta oli vain noin 10 %, oletettavaa on, että analyysissä on saattanut jäädä joitakin heikommin ilmiötä selittäviä muuttujia pois. Tutkimusasetelmasta olisi tehnyt kiinnostavan myös, mikäli multinomiaalisen regressioanalyysin käyttö olisi ollut mahdollista. Tällöin vertailuun olisi voitu erottaa omaksi ryhmäkseen myös ne nuoret, jotka eivät olleet kokeneet uhrikokemuksia lainkaan. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista liian suurten puuttuvien havaintojen vuoksi, sillä selittäviä muuttujia oli runsaasti. Muuttujia ei kuitenkaan haluttu karsia, sillä tällöin ei olisi voitu toteuttaa eksploratiivista tutkimusotetta, joka vähän tutkitun aiheen kohdalla näyttäytyi olennaisena. Myös sukupuolten väliset erot suhteessa selittäviin muuttujiin olisi ollut mielenkiintoista selvittää, sillä tämänkaltaista tutkimustietoa ei ole vielä saatavilla lainkaan. Lisäksi Suomen aineistossa vahvasti esiin noussut sukupuolen merkitys riskitekijänä puoltaisi tämänkaltaisen asetelman tärkeyttä. Ikä on myös keskeinen tekijä, kun arvioidaan erilaisten uhrikokemusten kokemista, mutta myös riskitekijöitä kartoitettaessa. Tästä syystä myös eri ikäluokkiin liittyvä tutkimus olisi erityisen relevanttia tulevaisuudessa, jotta mahdollisimman varhainen puuttuminen mahdollistuisi.

Huolimatta tutkimuksen kattavasta näkymästä uhrikokemuksen kasautumiseen, kaikkia relevantteja uhrikokemuksia ei tällä tutkimuksella kuitenkaan saatu selvitettyä. Näistä keskeisimmät liittyvät huolto- ja tapaamisriitoihin, vanhemman lapsen kohdistamiin erilaisiin kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin muotoihin sekä esimerkiksi rasismien aiheuttamiin uhrikokemuksiin (Krug & Salomaa 2005). Yksi tutkimuksen keskeinen rajoite liittyy myös aineiston ikään, koska seitsemän vuoden aikana esimerkiksi internetin ja sosiaalisen median rooli on lisääntynyt merkittävästi, jolloin tältä osin uhrikokemusten osuuksia tällä aspektilla voidaan oletetusti pitää vanhentuneina. Osaan uhrikokemuksista liittyi myös turhia rajauksia esimerkiksi ajan suhteen, jolloin myöskään kaikki kartoitetut uhrikokemukset eivät anna tosiasiallista kuvaa kaikista niistä kokemuksista, joita yhdeksäsluokkalaisille on koko

elämän aikana kertynyt. Näin ollen tämänkaltaiseen tutkimusasetelmaan liittyvän kyselylomakkeen, tai muun vastaavan tutkimusmetodin kehittäminen olisi erityisen relevanttia, myös käytännön työssä tehtävän kartoituksen näkökulmasta.

Tämän tutkimuksen keskeisenä antina voidaan ehdottomasti pitää niiden nuorten kokemusten esiin tuomista, joka muutoin olisi jäänyt tilastojen varjoon. Huolimatta tutkimuksen kvantitatiivisesta menetelmästä, läpi tutkimuksen on haluttu tuoda esiin niiden nuorten ääni, jotka elävät elämäänsä toistuvan väkivallan, uhan ja vaaran äärellä ja joilla elämää leimaa turvattomuus ja rikkinäisyys. Vaikka osa näistä nuorista selviäisi kokemuksistaan ilman vakavia ongelmia ja palveluiden tarvetta, ei voida ajatella, etteikö tilanteeseen tulisi silti puuttua. Kulttuuriamme leimaa vahvasti väkivaltaisuus ja viime aikoina siitä puhuminen ja siihen puuttuminen on lisääntynyt valtavasti. On kuitenkin aika kääntää katseet samalla intensiteetillä myös lasten ja nuorten väkivaltakokemusten suuntaan, sillä vain huomioimalla yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa olevien kokemukset, pystymme saavuttamaan todellisen muutoksen.

LÄHTEET

- Baum, K. (2005). Juvenile victimization and offending, 1993–2003. Bureau of Justice Statistics Special Report No. NCJ209468. Washington, DC: Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Charak, R., J. Ford, C. Modrowski & P. Kerig (2019). Polyvictimization, Emotion Dysregulation, Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder, and Behavioral Health Problems among Justice-Involved Youth: A Latent Class Analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(2), 287–298.
- Cohen, L. E & M. Felson (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44 (4), 558–608.
- Cook, A., J. Spinazzola, J. Ford, C. Lanktree, M. Blaustein, M. Cloitre, R. DeRosa, R. Hubbard, R. Kagan, J. Liautaud, K. Mallah, E. Olafson, B. van der Kolk (2005). Complex Trauma in Children and Adolescents. *Psychiatric Annals* 35 (5), 390–398.
- Coulton, C. J., J. E. Korbin & M. Su (1999). Neighborhoods and child maltreatment: A multi-level study. *Child Abuse and Neglect*, 23(11), 1019–1040
- Cyr, K., C. Chamberland, M. Clément, G. Lessard, J. Wemmers, D. Collin-Vézina, M-H. Gané & D. Damant (2013). Polyvictimization and victimization of children and youth: Results from a populational survey. *Child Abuse & Neglect*, 37 (10), 814–820.
- D'Esposito, S., J. Blake & C. Riccio (2011). Adolescents' Vulnerability to Peer Victimization: Interpersonal and Intrapersonal Predictors. *Professional School Counseling*, 14(5), 299–309.
- Ellingworth, D., G. Farrel & K. Pease (1995). A VICTIM IS A VICTIM IS A VICTIM? Chronic Victimization in Four Sweeps of the British Crime Survey. *The British Journal of Criminology*, 35(3), 360–365.
- Ellonen, N., J. Kivivuori & J. Kääriäinen (2007). *Lapset ja nuoret väkivallan uhreina*. Espoo: Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu; Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Ellonen, N., J. Kääriäinen, V. Salmi & H. Sariola (2008). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta*. Tampere: Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu; Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Ellonen, N. & Peltonen, K. (2011). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset ja psykososiaaliset ongelmat: Moniulotteiset yhteydet ja mittaamisen haasteet. *Nuorisotutkimus*, 29(2), 3–25.

Ellonen, N. & T. Pösö (2010). Lapset arvioimassa tutkimuksen etiikkaa – esimerkkinä uhritutkimus. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 192–209.

Ellonen, N. & V. Salmi (2011). Poly-Victimization as a Life Condition: Correlates of Poly-Victimization among Finnish Children. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 12 (1), 20–44.

Fagerlund, M., M. Peltola, J. Kääriäinen, N. Ellonen & H. Sariola 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset (2013). Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikoulun raportteja, 110. Juvenes Print: Tampere.

Farrel, G. (2005). Progress and prospects in the prevention of repeat victimization. Teoksessa N. Tilley (toim.) *Handbook of crime prevention and community safety*. Willan Pub.

Feng, J., Y. Hsieh, H. Hwa, C. Huang, H. Wei, & A. C. Shen (2019). Childhood poly-victimization and children's health: A nationally representative study. *Child Abuse & Neglect*, 91, 88–94.

Finkelhor, D. (2008a). Child Victims: An Introduction. Teoksessa D. Finkelhor (toim.) *Childhood victimization: Violence, crime and abuse in the lives of young people*. New York: Oxford University Press, 3–21

Finkelhor, D. (2008b). Children at Risk. Teoksessa D. Finkelhor (toim.) *Childhood victimization: Violence, crime and abuse in the lives of young people*. New York: Oxford University Press, 47–64

Finkelhor, D. (2008c). Developmental Victimology. Teoksessa D. Finkelhor (toim.) *Childhood victimization: Violence, crime and abuse in the lives of young people*. New York: Oxford University Press, 22–46

Finkelhor, D. (2011). Prevalence of Child Victimization, Abuse, Crime and Violence Exposure. Teoksessa J. W. White, M. P. Koss & A. E. Kazdin (toim.), *Violence against women and children: Mapping the terrain*. Washington, DC; American Psychological Association, 9–29.

Finkelhor, D., S. L. Hamby, R. Ormrod & H. Turner (2005). The Juvenile Victimization Questionnaire: Reliability, validity, and national norms. *Child abuse & Neglect* 29 (4), 83–412.

Finkelhor, D., R. K. Ormrod & H. A. Turner (2007a). Poly-Victimization: A neglected component in child victimization. *Child abuse & Neglect* 31 (1), 7–26.

Finkelhor, D., R. K. Ormrod & H. A. Turner (2007b). Polyvictimization and trauma in a national longitudinal cohort. *Development and Psychopathology*, 19(1), 149–166.

Finkelhor, D., R. K. Ormrod & H. A. Turner (2007c). Re-victimization patterns in a national longitudinal sample of children and youth. *Child Abuse & Neglect* 31 (5), 479–502.

Finkelhor, D., R. K. Ormrod & H. A. Turner (2009). Lifetime assessment of polyvictimization in a national sample of children and youth. *Child Abuse & Neglect* 33 (7), 403–411.

Finkelhor, D., R. K. Ormrod, H. A. Turner & S. L. Hamby (2005). Measuring polyvictimization using the Juvenile Victimization Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*. 29 (11), 1297–1312.

Finkelhor, D., R. Ormrod, H. Turner & M. Holt (2009). Pathways to Poly-Victimization. *Child Maltreatment* 14 (4), 316–329.

Finkelhor, D., Turner, H., Hamby, S., & Ormrod, R. (2011). Polyvictimization: Children's exposure to multiple types of violence, crime, and abuse. OJJDP Juvenile Justice Bulletin No. NCJ235504. Washington, DC: US Government Printing Office.

Finkelhor, D., H. Turner & R. Ormrod (2008). Just Kids' Stuff? Peer and Sibling Violence. Teoksessa D. Finkelhor (toim.) *Childhood victimization: Violence, crime and abuse in the lives of young people*. New York: Oxford University Press, 92–101.

Ford, J. D., J. D. Elhai, D. F. Connor, & B. C. Frueh, (2010). Poly-Victimization and Risk of Posttraumatic, Depressive, and Substance Use Disorders and Involvement in Delinquency in a National Sample of Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 46(6), 545–552.

Goodman, A., D. L. Lamping & G. B. Ploubids (2010). When to Use Broader Internalising and Externalising Subscales Instead of the Hypothesised Five Subscales on the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ): Data from British Parents, Teachers and Children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38 (8), 1179–1191.

Grasso, D., C. Green & J. D. Ford (2013). Cumulative Trauma in Childhood. Teoksessa J. D. Ford & C. A. Courtois (toim.) *Treating Complex Traumatic Stress Disorders in Children and Adolescents. Scientific Foundations and Therapeutic Models*. New York: The Guilford Press.

Hamby, S. L., Finkelhor, D., Ormrod, R., & Turner, H. (2005). *The Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ): Administration and Scoring Manual*. Durham, NH: Crimes Against Children Research Center.

Heiskanen, M. (2002). *Väkivalta, pelko, turvattomuus: Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Helsinki: Tilastokeskus.

Hindelang, M. J., M. R. Gottfredson & J. Garofalo (1978). *Victims of Personal Crime: An Empirical Foundation for a Theory of Personal Victimization*. USA: Ballinger Publishing Company.

Honkatukia, P. (2011). *Uurit rikosprosessissa. Haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Humppi, S-M. (2008). *Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja, Poliisiammattikorkeakoulu*.

- Hurme, H. (2014). Bioekologinen malli. Teoksessa Jallinoja R., H. Hurme & K. Jokinen (toim.) Perhetutkimuksen suuntauksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Hussi, T. (2005). Sosiaalinen raportointi tiedon rakentajana: Menetelmäkuvaus ja käytännön kokemukset. Helsinki: SOCCA: Heikki Waris -instituutti.
- Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007). Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Porvoo: WSOY.
- Kaplow, J. B., & C. S. Widom (2007). Age of onset of child maltreatment predicts long-term mental health outcomes. *Journal of Abnormal Psychology*, 116 (1), 176–187
- Keinänen, A. (2009). Nuorten rikoskäyttäytymisen ja uhriksi joutumisen välinen suhde. Teoksessa Salmi V. (toim.) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset: Nuorisorikollisuuskyselyiden tuloksia 1995–2008. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Kennedy, A. C. (2008). An Ecological Approach to Examining Cumulative Violence Exposure Among Urban, African American Adolescents. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 5 (1), 25–41.
- Kivivuori, J. & J. Savolainen (2002). Helsingin nuoret rikosten uhreina ja tekijöinä. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Kotanen, R. (2013). Näkymättömästä näkökulmaksi: Parisuhdeväkivallan uhrit ja oikeudellisen sääntelyn muutos Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopisto, sosiaalityö- ja oikeuslaitos.
- Krug, E. G. & Salomaa, E. (2005). Väkipalva ja terveys maailmassa: WHO:n raportti. Helsinki: Lääkärin sosiaalinen vastuu: Terveysten edistämisen keskus.
- Kääriäinen, J. (2008). Ikätovereiden välinen väkipalva ja kiusaaminen. Teoksessa Ellonen N., J. Kääriäinen, V. Salmi & H. Sariola (toim.) Lasten ja nuorten väkipalvakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkipalvasta. Tampere: Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu; Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Laitinen, A. & Aromaa, K. (2005). Rikollisuus ja kriminologia. Tampere: Vastapaino.
- Lajunen, K., M. Andell & M. Ylenius-Lehtonen (2019). Tunne- ja turvataitoja lapsille. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. 2. korjattu painos. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Lussier, A., J-A. Wemmers, & K. Cyr (2016). Polyvictimization: What Is It and How Does It Affect Intervention? Saatavilla: <<https://ssrn.com/abstract=2983568>>.
- Matintupa, M. (6.2.2020) Väkipalva on monen ammatin arkea, mutta koulutusta sen kohtaamiseen ei juuri saa – sosiaalityön opiskelija Suvi Paganus: "Se vähän hirvittää". Yle Uutiset. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11191333?fbclid=IwAR3-7idewncWxSZaIIfjSJHKiRfbb>>.

- Metsämuuronen, J. (2011). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: E-kirja opiskelijalaitos. Helsinki: International Methelp.
- Mitchell, K. J., E. A. Moschella, S. Hamby & V. Banyard (2020). Developmental Stage of Onset, Poly-Victimization, and Persistence of Childhood Victimization: Impact on Adult Well-Being in a Rural Community-Based Study. *Child Maltreatment*, 25(1), 20–31.
- Mudaly, N. & Goddard, C. (2006). *The truth is longer than a lie: Children's experiences of abuse and professional interventions*. London: Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Niilola, M. (20.9.2019) Suomessa elää yhä enemmän lapsia, jotka on saatava pian turvaan kotoaan – kiireellinen sijoitus kertoo lapsen olevan välittömässä vaarassa. Yle Uutiset. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-10978705>>.
- Pereda, N., Guilera, G. & Abad, J. (2014). Victimization and polyvictimization of Spanish children and youth: Results from a community sample. *Child Abuse and Neglect*, 38 (4), 640–649.
- Perry, D. G., E. V. E. Hodges & S. K. Egan (2001). Determinants of Chronic Victimization by Peers. A Review and a New Model of Family Influence. Teoksessa Juvonen J. & S. Graham (toim.) *Peer Harassment in School. The Plight of the Vulnerable and Victimized*.
- Radford, L., S. Corral, C. Bradley & H. L. Fisher (2013). The prevalence and impact of child maltreatment and other types of victimization in the UK: Findings from a population survey of caregivers, children and young people and young adults. *Child Abuse & Neglect*, 37 (10), 801–813.
- Rauhalampi, I. (16.1.2019) Lähisuhdeväkivallan maa – miksi suomalainen satuttaa läheistään? Yle Uutiset. Saatavilla <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/01/16/lahisuhdevakivallan-maa-miksi-suomalainen-satuttaa-laheistaan>>.
- Romano, E., T. Bell & J-M. Billette (2011). Prevalence and correlates of multiple victimization in a nation-wide adolescent sample. *Child Abuse and Neglect* 35 (7), 468–479.
- Ronel, N., K. Jaishankar & M. Bensimon (2008). *Between Perception and Victimization: Trends and Issues in Victimology*. Teoksessa *Trends and Issues in Victimology*. Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Pub.
- Ronkainen, S. (2008). Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 73(4), 388–401.
- Salmi, V. (2008). Väkivallan kasautuminen. Teoksessa Ellonen N., J. Kääriäinen, V. Salmi & H. Sariola (toim.) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta*. Tampere: Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu; Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Salzinger, S., D. S. Ng-Mak, R. S. Feldman, C. Kam, & M. Rosario (2006). Exposure to community violence: Processes that increase risk for inner-city middle school children. *Journal of Early Adolescence*, 26 (2), 232–266.

Scottish Government (2019). Repeat Violent Victimization: A Rapid Evidence Review. <<https://www.gov.scot/publications/repeat-violent-victimisation-rapid-evidence-review/pages/1/>>.

SDQ Info. Information for researchers and professionals about the Strengths & Difficulties Questionnaires. Saatavilla <<https://www.sdqinfo.com/>>.

Shields, A. & D. Cicchetti (2001). Parental Maltreatment and Emotion Dysregulation as Risk Factors for Bullying and Victimization in Middle Childhood. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 30(3), 349–363.

Smolej, M. (2013). Katsaus toistuvaan rikoksen uhriksi joutumiseen ja sen ehkäisyyn. Helsinki: Oikeusministeriö.

Smolej, M. (2014). Kenelle väkivaltarikokset kasautuvat Suomessa? Poliisin tietoon tulleet toistuva väkivalta ja sen uhrin. *Yhteiskuntapolitiikka*, 79 (1), 21–37.

Sparks, R. F. (1981). Multiple Victimization: Evidence, Theory, and Future Research. *Journal of Criminal Law and Criminology*. 72 (2), 762–778.

Strobel, R. (2010). Becoming a Victim. Teoksessa S. G. Shoham, P. Knepper & M. Kett (toim.) *International Handbook of Victimology*. Boca Raton, FL: CRC Press, 3–24

Sosiaali ja terveysministeriö (2012). Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen: sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali ja terveysministeriö (2013). Toimiva lastensuojelu. Selvitysryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Suárez-Soto, E., Pereda, N. & Guilera, G. (2019). Poly-victimization, resilience, and suicidality among adolescents in child and youth-serving systems. *Children and Youth Services Review*, 106.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL. Lapsen kaltoinkohtelu. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lapsen-kaltoinkohtelu>.

Tietoarkisto. Lapsiuhritutkimus (2013). Saatavilla <https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD2943?tab=summary&study_language=fi>.

Tseloni A. & K. Pease (2003). Repeat Personal Victimization. 'Boosts' or 'Flags'? *British Journal of Criminology* 43 (1), 196–212.

Turner, H. A., D. Finkelhor & R. Ormrod (2007). Family Structure Variations in Patterns and Predictors of Child Victimization. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(2), 282–295.

Turner, H. A., D. Finkelhor & R. Ormrod (2010). Poly-Victimization in a National Sample of Children and Youth. *American Journal of Preventive Medicine*. 38 (3), 323–330.

Turner, H. A., A. Shattuck, D. Finkelhor & S. Hamby (2016). Polyvictimization and Youth Violence Exposure Across Contexts. *Journal of Adolescent Health*. 58 (2), 208–214.

Turner, H. A., A. Shattuck, D. Finkelhor, & S. Hamby (2017). Effects of Poly-Victimization on Adolescent Social Support, Self-Concept, and Psychological Distress. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(5), 755–780.